

הפמבחה

לחיות באור הפרשה

עם תורה דעתיקה
סתימאה דעתיקה
לאתגליא לעתיקה-לבא

י"ל בעז"ה ע"י "מכון אור האורות"
רבינו נחמן מברסלב זיע"א

האזנה

B48148@gmail.com

ל'לקוטי-מוהר"ן' על התורה ומועדיה

גליון 62

פרשת אחרי-קדושים תש"פ

עם פרקי אבות - פרק שלישי

"פתנת בד קדש ילבש, ומכנסי בד יהיו על בשרו וכו"

(ויקרא טז, ד)

פרשת אחרי

"קריאת הפרשה שקורין ביום-כפורים"

א. ספר המדות, טבע ח"ב ב; סגלה ח"ב ו - מי ששערוותיו מרבים שלא על-פי הטבע, זה עלול לנזקים הרבה ולפגעים רעים מהסטרא-אחרא - סגלתו שיקרא הפרשה שקורין ביום-כפורים (ויקרא טז).

[ביצהר' (אחרי נז): "תאנא אמר רבי יוסי, בהאי יומא דכפורי, אתתקון למקרי פרשתא דא, לכפרא לישראל בגלותא, בגין דא, סדרא דיומא דא, תקא אתסדר, ובגין דמיתתהון דבני אהרן, מכפרא על ישראל" וכו].

"אחרי מות שני בני אהרן, בקרבנתם לפני ה' וימתו"

(ויקרא טז, א)

"בזאת יבא אהרן אל הקדש"

(ויקרא טז, ג)

"הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, עמד במקום שעמד, ונכנס במקום שנכנס" (יומא פ"ה מ"גד), ראה לפני מי אתה נכנס, אחת ואחת" וכו' (סדר העבודה במוסף ליום-כפור).

ב. עלים לתרופה, מכתב הסתלקות מוהרנ"ת ז"ל -

ואחר שהלך מהשלחן, דבר מענין העבודה של יום-הכפורים, והוציא מפיו הקדוש אש שלהבת, ואמר ה'עבודה' וכו', והנסח של העבד מתפלת מוסף יום-הכפורים: "הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, עמד במקום שעמד, ונכנס במקום שנכנס (יומא פ"ה מ"גד), ראה לפני מי אתה נכנס, אחת ואחת" וכו' (סדר העבודה במוסף ליום-כפור). והתלמיד-חכם גדול מכהן-גדול, כמו שכתוב: "יקרה היא מפנינים" (משלי ג, טו - הוריות יג).

ג. ימי התלאות, בהקדמה - ידידנו המפלא הרב עקיבא זאב מנעמירוב, היה רגיל לספר מעצם התעוררות שראה ממורנו מוהרנ"ת בערב יום-כפור האחרון. פי דבר אז בעת סעודת ערב יום-כפור, מענין הד' יסודות, דומם צומח חי מדבר.

ואמר: הלא אנחנו רואים, כל מה שהמדרגה נמוכה יותר, נמצא בו טוב יותר, פי 'יסוד המדבר' הוא 'האדם', ומקח האדם במכירתו לא יעלה במקח הסוס, שהוא מ'יסוד החי' הנמוך מה'מדבר' בנודע, שנמצא סוס שנותנים במחירו פמה אלפים ר"כ (רובל כסף). ו'מקח הצומח' יעלה עוד יותר, פי נמצאים שושנים ופרחים שמביאים מ'דינות רחוקות שאין ערך כלל למחירים לשוים, וב'יסוד הדומם' נמצאים אבנים טובות ויקרות העולים עוד יותר, ורואים אנו את הטוב והאלקות שנמצא בהם, מפקדת התורה על הכהן-גדול, שבכליעת בניסתו לבית-המקדש, יהיה לבוש בחשן ואפוד שיהיה נתונים בהם פמה אבנים טובות.

ואחר הדברים האלה נכנס מוהרנ"ת ז"ל בדרכו הקדושה מענין לענין, עד שהתחיל לדבר בהתעוררות גדול בשלהבת אש נוראה, וצעק בקולו הקדוש בזה הלשון: ואף-על-פי-כן נמצא גבוה מעל גבוה, קדשה נעלמה ונסתרה, קדש-הקדשים, שהכהן-הגדול פשהיה צריך לכנס לשם, היה צריך להפשיט כל הבגדים היקרים, רק "פתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו וכו'" (ויקרא טז, ד). ואמר את הפסוק הזה בנגון של הקורא ביום-כפור.

ורבי מאיר יהודה ז"ל ממבטל היה רגיל גם כן לספר, כי גם הוא נכנס אז אל בית מדרשו מזהרנית. ובבואו על הפתח, והיה נשמע מרחוק את הדברים האלה יוצאים מפיו הקדוש בלפניו אש, ונשאר עומד על עמדו ומקומו, וירא ללכת יותר להתקרב אל השלחן.

והנה על שבת שלפני פטירתו, בא אליו שנית רבי עקיבא זאב, ובלייל-שבת אחר הסעודה דבר עוד הפעם מעבודת הבהן הגדול מיום-כפור בהתלהבות גדול ונורא, והזכיר אז כמה תבות מהפיוט שבסדר העבודה: "נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד", ועוד כמה תבות. ובשנוע שאחר זה נפטר ויצאה נשמתו באלה התבות: "חננו המרבה לסלח", ביום העשירי לחדש טבת. [כמוכא בעלים לתרופה, במקתב הסתלקות מזהרנית ז"ל: "אחר-כך לא דבר עמו יותר, רק שמענו שאמר 'ברוך' וברכת המפיל, 'חננו המרבה לסלח, ומקדש השבת' וכו'.]

והמובן מכל-זה: כי נמצא בו מצד נשמתו גם כל הסליחה והכפרה של יום העשירי מעשרת-ימי-תשובה, הוא "יום כפור" - כי הרבה הרבה בעלי-תשובה שבודאי נתכפר להם עוונותיהם, נעשו עלידי דבוריו וספריו הקדושים שהשאיר אחריו כמוכא. - ולולא דמסתפינא (בראתי), הייתי אומר: שזהו שגם שמו הקדוש גימטריה מבין ממש מספר מנין התבות "חננו המרבה לסלח". וזה אשר גם אדמו"ר הנחל נובע מקור חכמה מזהר"ן ז"ל, סמוך ידו עליו, ואמר עליו: "שהוא יודע ממנו יותר מכלם!" כמבאר במקום אחר. ועל-זה זכה לחבר ספר 'לקוטי-הלכות' הקדוש, ותפלותיו המעוררים ומחזיקים כל איש מגדול ועד קטן, להטותו לטוב לשוב בתשובה שלמה.

[ב'כוכבי-אור' (חכמה ובינה לט): פאשר נראה ונדע לכל מביט ומסתכל בספריו הקדושים, שאש-על-פי שמרבה לדבר מכל המדות טובות וישרות, אבל עקר ורב דבריו וסובבו על ענין התחזקות, לחזק ולאמץ כל הנפשלים והעפים והנעעים, אשר עמלק רודף אחריהם, לבל יתאשו עצמם מן הרחמים, כי הוא יתברך חנון ורב לסלת, וכאשר נשמע ונראה גם בעת יציאת נשמתו הקדושה, שעד נשימה האחרונה, כפל ושלש: "חננו המרבה לסלח", פעמים אין מספר.]

[וב'חכמה-ותבונה' (דף יא): בלייל-השבת שבגמר התנקה, והוא השבת האחרון שהיתה לו בימי חייו הקדושים, עסק אז מזהרנית ז"ל בתפלת יום-הכפורים, שהוא בפעלת ה'סלח נא' השיף לזה, ואחר-כך נגש ונתעלה ונסתלק במאור רבו ביום ו' פרשת ויגש, ויצאה נשמתו ב"חנינו המרבה לסלח" שבמספר שמו הקדוש, כי "חננו המרבה לסלח" עולה במספר שמו "נתן".]

"הכהן-גדול ביום-הכפורים" (ויקרא טז)

ד. ח"ב קיז - מה שמבלבל את האדם, כשנכנס לקדשה גבוהה, כגון כשמתקרב לצדיק-האמת וכיוצא, אזי דיקא יקרה לו "מקרה בלתי טהור" (שמואל-א כ, כו) חסין-שלום. כבר מבאר מזה במקום-אחר (לקוטי-מזהר"ן ח"א עב), ובאמת אדרבא, מחמת שנתקרב לקדשה גבוה מאד, מחמת זה נזדמן לו, ואין לו להתרעם כלל על זה, כי אדרבא מחמת זה נתגרה בו היצר הרע.

ועליבן חשבו חז"ל לנס גדול (אבות פ"ה מ"ה): "מה שלא ארע קרי לכהן-גדול ביום-הכפורים" - כי מחמת שנכנס הבהן הגדול ביום-הכפורים לקדשה גבוה כזו לפני ולפנים, היה בודאי עליו קטרוגים והתגרות הרבה, שמשם נמשך היצר

הרע, עליבן נחשב לנס מה שנצול מ'מקרה' ביום-הכפורים. ועתה ראה והבן, איך יבלבל את האדם ענין הנ"ל, וכי יש לו להתרעם על שלא היה לו נס כמו לכהן-הגדול ביום-הכפורים.

"כיושב בסתר לחלות פני מלך, מראה בהן"

(מוסף ליום-הכפורים)

ה. שיח-שופי-קדש ח"ג רסד - בתחלת התקרבותו של מזהרנית לרבנו, שלח אותו רבנו לרבי אהרן, באמרו אליו: "לך נא וראה מה שלום אהרל'ע שלי" [גיי זעה וואס מאכט מין אהרל'ע]. כשנכנס אליו מזהרנית, פגש אותו כשהוא יושב בדבקות עם עינים בוכיות להשם-יתברך.

כשחזר ושאלו רבנו לשלומו, ענהו מזהרנית: "שפגש אותו בוכה" - המליץ עליו רבינו את הנאמר ביום-הכפורים בשבח הבהן-הגדול (מוסף ליום-הכפורים): "כיושב בסתר לחלות פני מלך, מראה בהן". והינו: שהבהן-הגדול בעת שנכנס לקים עבודתו לפני ולפנים, ביום המיוחד בשנה, ובמקום המקדש ביותר, ובהקריבו את קרבן הקטרת המעלה מפל הקרבנות, היו דומות פניו, כזה היושב בסתר ומחלה פני מלכו של עולם. כלומר: שהיושב בסתר ומתבודד, גדול יותר.

"זהבים מעביר ולבנים לובש, שעבודת"

"היום בבגדי לבן" (מוסף סדר העבודה ליום-הכפורים)

ו. שיח-שופי-קדש ח"ג תרסד - מזהרנית ז"ל דבר פעם בערב יום-כפור דבורים נלהבים, והזכיר מה שאומרים בפיוט של מוסף בסדר העבודה: "זהבים מעביר ולבנים לובש, שעבודת היום בבגדי לבן" - ובאר בזה: שכשנכנסים לפני ולפנים, שמרמז על אחר פטירתו של אדם, שאז פושטים ממנו כל 'בגדי הזהב' ואפלו את החשן עם האבנים טובות, כי כל אלו הדברים אינם נכנסים עם האדם בעת שנכנסים לפני ולפנים. ורק נשאר 'בגדי הלבן' המרמזים על המעשים-טובים האמתיים.

"גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" (ויקרא טז, ח)

ז. ספר המדות, 'המתקת דין' צד - המתקת הדינים הוא עלידי הגורל כמו לעזאזל.

(פרוש הדבר, שמעתי מפירי-הקדוש: שיקח שני מטבעות ויפיל עליהם גורל - 'גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל' (ויקרא טז, ח). והמטבע שעלה עליה הגורל לה', יתן אותה לצדקה. והשניה שעלה עליה הגורל לעזאזל, ישליך אותה לאבוד. ועל-ידי-זה נמתק הדינים.)

"השכן אתם בתוך טמאתם" (ויקרא טז, טז)

ח. ח"א ו, בסוף - אפלו אם יפל חסין-שלום למקום שיפל, אפלו בשאול-תחתיות, גם-כן אל יתיאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם-יתברך, ויחזק עצמו בכל מקום שהוא, בכל מה שיוכל - כי גם בשאול-תחתיות נמצא השם-יתברך - וגם שם יכולין לדבק את-עצמו אליו יתברך, וזה בחינת (תהלים קלט, ח): "ואציעה שאול הנד".

ט. ח"א עח - ה'דבור' הוא בחינת 'מלכות', ובחינת 'שכינה', כי שוכנת אתם תמיד בלי הפסק רגע, כמו שכתוב

(ויקרא טז, טז): "השכן אתם בתוך טמאתם". והוא בחינת (תהלים קיג, ט): "אם הבנים" - כמו שה'אם' הולכת תמיד עם בניה ואינה שוכחת אותם, כן ה'דבור' בחינת 'שכינה' הולכת עם האדם תמיד אפילו למקומות המטנפים, אפילו אם נפל למקום שנפל, כי אינו מניח אותו לשכח השם יתברך, וזוכר ומזכיר אותו להתחזק במקום שהוא.

וזהו בחינת 'צלות השכינה' - שה'דבור' בחינת ה'שכינה', בגלות. שהשכינה צונחת (שיר השירים ב, ח): "סמכוני באשישות וכו', כי חולת אהבה אני" - הינו אהבת ישראל, שאני שוכן אתם אפילו בתוך טמאתם, וזהו צלות השכינה. ולכן במה שפגם יתקן, הינו: 'ודוי דברים', כמו שאמר הכתוב (הושע יד, ג): "קחו עמכם דברים" - שיתודה תמיד בכל לבו, "נכח פני ה'" (איכה ב, ט), אזי: "ושובו אל ה'" (הושע שם), שישבו כל הדברים שפגם אל שרשו.

[בלקוטי-עצות, דבור יט: גם הדבור הוא בחינת: "אם הבנים" - הינו: כמו שהאם הולכת תמיד עם בנה, אפילו למקומות המטנפים, ואינה שוכחת אותו, כמו-כן ה'דבור' הולך עם האדם תמיד אפילו במקומות המטנפים, ומזכיר אותו תמיד את השם יתברך. הינו שאפילו אם האדם מנח חס ושלום בשפל המדרגה מאד במקום שהוא חס ושלום, אף-על-פי-כן על-ידי ה'דבור', יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך לעולם.

דהינו: שאפילו אם הוא במקום שהוא - אם יתחזק גם שם לדבר על-כפי-פנים 'דבורים קדושים' של תורה ותפלה ושיחה בינו לבין קונו, או לשיח עם רבו או חברו ביראת-שמים - יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך לעולם, אפילו שם במקומות הרחוקים מאד מהשם יתברך, שהם בחינת 'מקומות המטנפים' - אפילו אם נפל למקום שנפל רחמנא-לצלן. פי ה'דבור' אינו מניח אותו לשכח את השם יתברך. והבן הדבר היטב מגדל 'כח הדבור'. והיא עצה נפלאה ונוראה, למי שחפץ באמת לכל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום].

"ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה"
(ויקרא טז, כב)

"לשון של זהוירית היה קשור על פתחו של היכל, וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין, שאמר (ישעיה א, ח): אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ולבינו" (ויקרא פ"ו מ"ח - סח: וענין שם טז). וענין 'עונות נתהפכין לזביות' (ויקרא פו:)

י. ח"א נב, יא - לעלות מדרגא לדרגא, צריך 'ירידה' תחלה, שהיא ה'מכשול'. וזה (ירמיה ג, ט): "ביום ההוא יבקש עון ישראל ויאוננו" - פי לעתיד יהיה בלו תשובה, ועל-ידי ה'תשובה' 'עונות נעשין זביות' (ויקרא פו:), ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל-כן יבקשו אז העונות, פי יבקשו ויחפשו אז אחר עונות ישראל, איך לוקחין עוד איזה עון כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: 'ואיננו', כי יהיו כל העונות נכללין ב'אין', הינו: ב'אין-סוף', ששם העונות נתהפכין לזביות על-ידי התשובה, שזהו בחינות 'ירידה תכלית העליה'.

וזה (הושע יד, ט): "שובה ישראל וכו', כי כשלת בעונך", הינו: על-ידי ה'תשובה', יהיה נעשה מה'עברות' בחינת 'מכשלה', שהוא ה'תורה', בחינת (ישעיה ג, ו): "והמכשלה הזאת תחת ירך", "אלו דברי-תורה, שאין אדם עומד עליהם אלא אם כן נכשל בהם" (שבת כב. חגיגה יד. גיטין מג).

יא. ח"א נט, ד-ה-נסוף - על-שם זה נקרא ברית: "זהר הרקיע" (דניאל יב, ג; תקוני-זהר א.) - כי קדם התקון, אזי ה'רקיע' הוא בבחינת (איוב כ, כז): "יגלו שמים עונו". ואחר התקון, אזי 'מזהיר' ומטהר את ה'רקיע', בבחינת (שבת פ"ט מ"ג; יומא פ"ו מ"ח): "לשון של זהוירית" שהוא מלבין עונותיהן של שם"ה לאוין, בבחינת (ישעיה א, יח): "אם יאדימו בתולע בצמר יהיו". ומשפיע לבנונית בה'דמים' של שם"ה גידיו, בבחינת (קהלת ט, ח): "בכל עת יהיו בגדיך לבנים".

ועל-כן על-ידי "שבעה גלדי עינא" (תקוני-זהר יג: ככה), מתקנין בחינת (שופטים טז, יט): "שבע מחלפות ראשו", שהם ה'שערות', בבחינת (דניאל ג, ט): "ישער ראשה פעמר נקי", בבחינת "לשון של זהוירית", שהוא מלבין ה'אדמיות' של ה'שם"ה גידיו, בבחינת: "אם יאדימו בתולע בצמר יהיו". - וזה בחינת (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי יי", אותיות 'צמ"ר' (טעמי המצות להאריז"ל, פרשת קדושים).

יב. שיחות הר"ן ג - הפליג מאד בגדל מעלת התשובה. ואפילו בשנופלים מאד חס ושלום, וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא-לצלן - אף-על-פי-כן אסור ליאש עצמו, כי תשובה גבוה למעלה מן התורה, על-כן אין שום יאוש בעולם! - כי אם יזכה, יהיו נעשין מעונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא פו:): "שנתהפכין העונות לזביות". ויש בענין זה סתרי נסתרות. רק הפלל: שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא-לצלן, יכולים לחזור אליו יתברך בנקל, פי "לגדלתו אין חקר" (תהלים קמח, ג). והעקר שהכל תלוי בו: שלא יהיה מיאש עצמו מלצעק אל השם, ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד.

יג. ח"ב פג - זה בחינת (ויקרא פו:): "עונות נעשין בזביות" - שעל-ידי ה'בושח' ו'שפיכות דמים' - השכינה מכסה דמהון באהבה, ונתהפכין ה'עונות' ל'זביות', ונתעלו הנשמות הנפולות, שהן בחינת 'פשעים' - כי נתעלין ונתהפכין ל'זביות' על-ידי 'כסוי דם באהבה'. [נמצא להלן בפסוק (ויקרא יז, ג): 'ושפך את דמו וכסהו בעפר'].

"בהדש השביעי בעשור להדש תענו את נפשתיכם"
(ויקרא טז, כט)

יד. ח"א קנט - פנגד כל מיני 'מחלקת', בגשמיות וברוחניות, שאינו יכול להתפלל או לעשות בעבודת-השם - צריך 'תענית'. פי בחינת ה'מחלקת' - הוא 'דצון' אחר, שעומדים עליו לבטל 'דצונו' - וסגלת ה'תענית' איתא בזהר (אחרי סח: - על ויקרא טז, כט): "תענו את נפשתיכם" - "שמעלת התענית, לאכנעא לבא לאדבקא רעותא ולבא לקדשא-בריה" הוא. שעל-ידי ה'תענית', נכנע ונחלש הלב, ונתבטל כל ה'דצונות' האחרים שלו מפני 'דצון' הקדוש-ברוך-הוא. ועל-כן על-ידי-זה נתבטל ה'מחלקת', שהוא בחינת רצונות אחרים שלא ברצונו.

"ולו אחד בהם" (תהלים קלט, טז), "זה יום הפפורים" (תנא-דברי אליהו רבה פ"א), שהוא תענית שמחיה כל הימים. פי 'יום-הפפורים' הוא כללות כל הימים, ועליו נאמר (ויקרא כג, כט; טז, טז).

כט): "בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה, תַּעֲנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם" - הִינּוּ הַרְצוֹנוֹת בְּנִל, כִּי נֶפֶשׁ הוּא בַחֲיַת רְצוֹן. וְזֶה: "בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה" - עַל־יְדֵי פְּנִימִיּוֹת ה'עֲצָמִיּוֹת' שֶׁל הַיּוֹם שֶׁהוּא כְּלוּל מִכָּל הַיָּמִים, "תַּעֲנוּ".

וְעַל־יְדֵי ה'תַּעֲנִית', נִבְנְה קוֹמַת וְחַיּוֹת ה'שְׂמֵחָה'. כִּי מַעֲלֹת ה'תַּעֲנִית' - שְׂמֵעוֹרֵר וּמְחַיֶּה מֵתִים, הִינּוּ הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַחֲשָׁף, וְאֵין לָהֶם שׁוּם חַיּוֹת וְכוּ'. כִּי כָּל יוֹם הוּא בְּרִיאָה, וְיֵשׁ לוֹ חַיּוֹת עֲצָמוֹ מִכְּבֹד הַשָּׁפַע, וְהוּא מוֹצֵץ גַּם חַיּוֹתוֹ הַעֲצָמִי שֶׁל הַיּוֹם, עַד שֶׁנִּשְׁאָרוּ הַיָּמִים הַלְלוּ פְּגָרִים מֵתִים וְכוּ'. וְעַל־יְדֵי ה'תַּעֲנִית', הוּא מַעֲוֵרֵר וּמְחַיֶּה הַיָּמִים הַלְלוּ וְכוּ' (עֵין בַּפְּנִים וּבַח"א סב).

[בְּלִקְטוּרֵי־עֲצוֹת' (מוֹעֲדֵי ה' יוֹם־כַּפּוֹר א): 'יוֹם־כַּפּוֹר' הוּא כְּלִיּוֹת כָּל הַיָּמִים, וְהוּא מְחַיֶּה כָּל הַיָּמִים, וְהוּא מְכַנֵּיעַ הַלֵּב לְדַבֵּק כָּל הַרְצוֹנוֹת לַהֲשִׁיב־יְהוָה לְבָד; וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַטַּל כָּל מִינֵי 'מַחְלוקוֹת' בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת, וְנִעֲשֶׂה 'שְׁלוֹם', וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ 'שְׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה']

"כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפַּר עֲלֵיכֶם, לְטַהַר אַתְּכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם" (ויקרא טז, ל)

טו. ח"ב ז, יא - כְּפִי ה'סֵלַח נָא' שְׂפוּעֵלִין בַּיּוֹם־הַכַּפּוֹרִים, שְׂעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַקֵּן פָּגַם ה'חֲרִבַּת־הַבֵּית' - בְּן זוֹכִין לְקַדְּשֵׁת חֲנֻכָּה, בַּחֲיַת 'חֲנֻכַּת הַבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ'. כִּי מִשֶּׁה־רַבְּנוּ בַקֶּשׁ (בַּמִּדְבָּר יד, יט): "סֵלַח נָא", עַל חַטָּא ה'מְוַגְלִים' שֶׁגָּרְמוּ 'חֲרִבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ' (תַּעֲנִית כט, סוּטָה לה, סִנְהֶדְרִין קד); כִּי יָדַע שֶׁזֶה תְּלוּי חֲרִבַּת־הַבֵּית. כִּי בְזִמְנֵן שְׂבִית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָנָם הִינּוּ נִקְיִים מַעֲוֹנוֹת, כִּי "תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת שֶׁל לַיְלָה, וְתְּמִיד שֶׁל בֵּינְיָה־עֶרְבִים הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת שֶׁל יוֹם" (רש"י וְשַׁעֲיָה א, כא). כִּי יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁתוֹ, לְפִי גְדֹל רוּחָנִיּוֹתוֹ וְדַקּוּתוֹ, אֵין יְכוּלִין לְשֹׂא עֲלֵיהֶם הַמִּשְׁאֵל שֶׁל עוֹן אֲפֵלוֹ יוֹם אֶחָד.

עַל־כֵּן אָנוּ צְרִיכִין ה'בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ' שְׂיִכְפַּר עֲלֵינוּ בְּכָל יוֹם. וּמַעַת אֲשֶׁר חָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשְׁנוּ, אֵין אָנוּ יְכוּלִים לְנַקוֹת עֲצָמֵנוּ מִן הַעֲוֹנוֹת, כִּי אֵין מִי שְׂיִכְפַּר בְּעַדְנוּ.

וּמִשֶּׁה־רַבְּנוּ עַל־יְדֵי־הַשְׁלוֹם שֶׁיָּדַע כָּל זֹאת, עַל־כֵּן מָסַר נַפְשׁוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, וּבַקֶּשׁ (בַּמִּדְבָּר שם): "סֵלַח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה" וְכוּ', כִּי יָדַע שֶׁזֶה חַטָּא תְּלוּי חֲרִבַּת־הַבֵּית. וּכְשֶׁזָּכָה לְפַעַל בַּקֶּשְׁתוֹ, מִזֶּה נַעֲשֶׂה בַחֲיַת 'חֲנֻכַּת־הַבֵּית', בַּחֲיַת 'חֲנֻכָּה', הַפָּד 'חֲרִבַּן הַבֵּית'. וְכֵן כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶׁזָּכָה לְפַעַל בַּקֶּשֶׁת "סֵלַח נָא" בַּיּוֹם־הַכַּפּוֹרִים, שְׂעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַקֵּן פָּגַם 'חֲרִבַּת־הַבֵּית', כְּמוֹ־כֵן נַעֲשֶׂה בַחֲיַת 'חֲנֻכַּת־הַבֵּית', בַּחֲיַת 'חֲנֻכָּה'.

טז. ח"ב ת, ו - ה'עוֹוֹן, הוּא בַחֲיַת 'עָנָן' שֶׁמְחַשֵּׂיף 'אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ' שְׂעַל־יְדֵי ה'רְפוּאָה'. וְזֶה בַחֲיַת ה'חֹלְאוֹת' - כִּי עַקֵּר ה'חֹלְאוֹת' בָּאָה מ'עוֹנוֹת'. וְעַל־יְדֵי ה'תַּפְלָה' נִתְכַּפְּרִין ה'עוֹנוֹת', כִּי הֵיא בְּמִקוֹם קָרְבָן. וּכְשֶׁנִּתְכַּפְּרִין ה'עוֹנוֹת', זֶה בַחֲיַת שְׂה'עֲנִינִים' כְּלִים וְהוֹלְכִים, בְּבַחֲיַת (וְשַׁעֲיָה מד, כב): "מְחִיתִי כְּעַב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטָּאתֶיךָ" וְכוּ'. וְאֵזֵי הוּא בַחֲיַת 'זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ', שֶׁמִּשֶּׁם ה'רְפוּאָה'.

"אַחַת בַּשָּׁנָה" (ויקרא טז, לד)

יז. ח"א קעט - "וְלוֹ אֶחָד בְּהֶם" (תְּהִלִּים קלט, טז), "זֶה יוֹם הַכַּפּוֹרִים" (תְּנַאֲדִבְרֵי־אֱלֹהֵינוּ רַבָּה פ"א), שֶׁהוּא תַעֲנִית שְׂמַחֲיָה כָּל הַיָּמִים. כִּי 'יוֹם־הַכַּפּוֹרִים' הוּא כְּלִיּוֹת כָּל הַיָּמִים, וְעַל־יְדֵי נְאֻמַּר

(ויקרא כג, כט; טז, כט): "בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה, תַּעֲנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם". וְכוּ'. [נִמְצָא לְעֵיל בַּפְּסוּק (ויקרא טז, כט): "תַּעֲנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם".]

- שְׂאָר עֲנִינֵי 'יוֹם־הַכַּפּוֹרִים' - נִמְצָאִים בְּהַרְחַבָּה ב'הַמִּפְתַּח לְיוֹם־הַכַּפּוֹרִים'

"לְשַׁעֲרִים אֲשֶׁר הֵם זָנִים" (ויקרא יז, ז)
"לְשַׁעֲרִים. לְשָׂדִים, כְּמוֹ (שַׁעֲיָה יג, כא): 'וְשַׁעֲרִים יִרְקְדוּ שָׁם'"
(רש"י; סַפְרָא אַחֲרֵי־מוֹת ט)

יח. ח"א נח, ג - הַמַּתְנַגְּדִים הַמְבִזִּים וְהַמְחַרְפִּים יִרְאִי הַשֶּׁם, זֶה מַחֲמַת שְׂמִקְבָּלִים תוֹרָה מ'תְּלַמְדֵי־חֻכְמִים שְׂדִין יְהוּדָאִין' שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תוֹרָה נְפוּלָה מְאֹלְפִין נְפוּלִים. - וְזֶה: 'זִין חֵיִת' - הִינּוּ אֵלוֹ הַמְקַבְּלִים תוֹרַתָם מ'שְׂדִין יְהוּדָאִין', הַמְכַנִּים בְּשֵׁם 'זִין', בַּחֲיַת (ויקרא יז, ז): "לְשַׁעֲרִים אֲשֶׁר הֵם זָנִים". מִהֶם הַחֲרוּף וְהַבְּזִיוֹנוֹת, בְּבַחֲיַת (איוב לא, לד): "וּבִזוּ מַשְׁפָּחוֹת יַחֲתִנּוּ", בַּחֲיַת 'חֵיִת'. (עֵין בַּפְּנִים).

"כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא; כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ;"
כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא" (ויקרא יז, יא־יד)

יט. ח"א לז, ו - "הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ" (דְּבָרִים יב, כג) שֶׁבָּא בְּגִלְגוּל, וְצָרִיךְ הַשׁוֹחֵט לְכוֹן לְהַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ שְׂבָדָם. - כִּי הַשׁוֹחֵט הַגּוֹן הוּא מְלָבִישׁ אֶת הַנֶּפֶשׁ שְׂבָחִי בְּמִדְבָר, בְּדַבּוֹר הַבְּרָכָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ. כִּי הַשְּׂכִינָה נִקְרָאת "חֲרִב לָה", וְהֵיא בַחֲיַת 'דְּבוּר', בַּחֲיַת (תְּהִלִּים קמט, ו): "חֲרִב פִּיפִיּוֹת", לְשׁוֹן 'פֶּה'. וּכְשֶׁהַנֶּפֶשׁ בָּאָה בְּתוֹךְ חֲרִב לָה, בְּתוֹךְ הַדְּבוּר, בְּבַחֲיַת מִיּוֹן נִוקְבִין, אֵזֵי הַשְּׂכִינָה מְזוּדָגָת. וְזֶה (שַׁעֲיָה לד, ו): "חֲרִב לָה' מְלֶאכֶה דָם" - מִנַּפְשׁוֹת הַעוֹלוֹת בְּהַ בְּבַחֲיַת מ'יּוֹן־נוֹקְבִין.

כ. ח"א נא - 'עֵכִירַת הַדָּמִים' הוּא עַל־יְדֵי ה'שֶׁקֶר'. כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר 'שֶׁקֶר', עַד שֶׁיַּעֲפֹר אֶת דָּמָיו, וְאֵמַת' אֵי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר, כִּי־אֵם כְּשֶׁמְזַכֵּךְ מִקְדָּם אֶת הַדָּמִים'. כִּי עַקֵּר ה'דְּבוּר' הוּא ה'נֶפֶשׁ', כְּמוֹ שְׂכַתוּב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה, ו): "נֶפֶשׁ יִצְאָה בְּדַבְרוֹ". וְהַנֶּפֶשׁ הוּא הַדָּם, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (דְּבָרִים יב, כג): "כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ".

כא. ח"א עה - צְרִיכִין לְדַבֵּר רַק 'דְּבוּרִים קְדוּשִׁים', בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְתַפְלָה, "וְלֹא בְּדַבְרִים אַחֲרִים" (יומָא יט, עג): "וְדַבַּרְתָּ בָם". דְּבָרִים ג, ז), כְּדִי לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוּצוֹת, לְתַקֵּן כָּל הַעוֹלָמוֹת. כִּי עַקֵּר הַבְּרִיאָה הִיְתָה עַל־יְדֵי ה'דְּבוּר', כְּמוֹ שְׂכַתוּב (תְּהִלִּים לג, ו): "בְּדַבַּר ה' שָׂמִים נַעֲשׂוּ". וְעַל־יְדֵי ה'שְׂבִירָה' נִפְלו 'נִיצוּצוֹת' כְּכָל הַדְּבָרִים, בְּמֵאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְמִלְבוּשׁ, וּבְכָל הַתַּעֲנוּגִים שְׂבָעוּלָם.

כִּי הַתַּעֲנוּג שֶׁיֵּשׁ בְּהַדְּבָר שְׂאוּכָל וְשׁוֹתָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, הוּא מְהַנִּיצוּצוֹת שְׂנַפְּלוּ לְשָׁם, וְהַנִּיצוּצוֹת הֵם אוֹתִיּוֹת. וְקָדָם שְׂמוּצִיאָם אֵל ה'דְּבוּר', הֵם בְּבַחֲיַת דָּם, שֶׁהוּא בַחֲיַת 'נֶפֶשׁ', כְּמוֹ שְׂכַתוּב (ויקרא יז, יד): "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא". וּכְשֶׁמוּצִיאָם עַל־יְדֵי הַדְּבוּר, זֶהוּ בַחֲיַת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ה, ו): "נֶפֶשׁ יִצְאָה בְּדַבְרוֹ", וְאֵזֵי מַעֲלָה ה'נִיצוּצוֹת' וּמְחַבְּרָם יַחַד, וְעוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם.

"וַשְׁפֹּךְ אֶת דָּמוֹ וּכְסָהוּ בַּעֲפָר" (ויקרא יז, יג)
- "מַצּוֹת כְּסוּי הַדָּם" -

כב. ה"ב פג - על-ידי תקווה-הברית, נעשה בן-חורין וכו'. ואז יכול הלב להתלהב ב'למוד-התורה' ב'שלהובין דרחימותא, ו'מים רבים' שהם אהבות ויראות חיזוניות, אי אפשר להם לכבות 'התלהבות' הזאת, בבחינת (שיר-השירים ח, ז): "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". וה'שכינה' מכסה בכנפיה על דמהון של ישראל באהבה הזאת, שלא ישלטו עליהם "זרע מרעים" (ישעיה א, ז; יד, ט), שהם בחינת 'מי המבול' (בראשית ז, ז).

וזו (ברכות יב): "העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו" וכו' - פי' על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב) - פי' על-ידי ה'בושה' נשפך דמו, ואז השכינה מכסה דמו באהבה כ'נל', בבחינת "כסוי דם". ועל-ידי 'כסוי' הזאת, נתכסה כל פשעיו ממילא.

וכשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לטעם ממצוות-עשה של איש ישראל שהוא צדיק, אזי צריך שחיטה להתירה. על-כן צריך שיבא עליו 'בושה' שהיא 'שפיכות-דמים', בחינת 'שחיטה' שהיא מטהרת ה'איבר מן החי'. ואזי יוכל השם-יתברך לטעם מה'מצוות-עשה' שלו, שנקראים 'מטעמים', כמו שפיתוב (בראשית כז, ד): "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי" - "מפסודין דעשה" (תקוני-זוהר נא).

וכשנשפך דמו על-ידי ה'בושה' כ'נל' - אזי צריך לשמור שלא יינקו ממנו החיצונים הידועים, שרוצים לינק מזוהר הדם הנשפך, על-כן צריך 'כסוי', שהשכינה מכסה דמהון של ישראל שנשפך באהבה הזאת, בחינת "כסוי אהבתי" - וזה בחינת "כסוי דם".

ובענין 'שפיכות-דמים' של ישראל, יש דברים עליונים ונסתרים הרבה וכו'. - וזה בחינת (יומא פז): "זדונות נעשין כזביות" - שעל-ידי ה'בושה' ו'שפיכות-דמים' - השכינה מכסה דמהון באהבה, ונתהפכין ה'זדונות' ל'זביות', ונתעלו הנשמות הנפולות, שהן בחינת 'פשעים' - פי' נתעלן ונתהפכין ל'זביות' על-ידי 'כסוי דם באהבה'.

"וּבַחֲקֵיתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ" (ויקרא יח, ג)
"אלו דרבי האמרי" (רש"י; ספרא אהר"מ יג)

כג. ח"י מוהר"ן תנא - אמר רבנו ז"ל: ה'צדיקים' - אפלו אלו ה'צדיקים' של עכשו, הם יקרים גם-כן מאד בעיני השם-יתברך. ואלמלא לא היה בהם רק מה שמרחקים ממנהגי העכו"ם, והולכים בדרך החקירות והכמות, וכוונתם דיקא להדמות עצמם במהלכן ובמבלבשיהון ובמנהגייהם כמנהגי העכו"ם, כאשר נתפשט עכשו בעוונותינו-הרבים. ואם לא היו פועלים הצדיקים, פ"אם מה שמרחקין מהם גם-כן - דים.

פי' כל מנהיג, איך שהוא מתנהג בעבודתו - על-כפי-פניו הוא רחוק מדרכיהם. וכן המקרבים אליהם. פי' מאחר שמדקדקין לכלי להניח שער אחורי פאות הראש, ממילא אינם מגדלים

'בלורית' שקורין: 'ביי-האר'. וממילא הם רחוקין ממנהגי העכו"ם, ומפת הפילוסופים והמחקרים, שמנהיגים עצמם בדרכים פאלו. וזהו דבר גדול מאד - פי' דרכי החקירות והפילוסופיה, הוא הרעה הגדולה שבכל הרעות, ואין רע מזה, אשרי מי שרחוק מהם.

שוב אמר: שגם ה'צדיקים' של עכשו, הם גם-כן בבחינת 'התערבות' עמהם - פי' הם מנהיגים בביתם כמו מנהגי השרים והאדונים - כמו שאומרים עכשו על ה'צדיקים', שהם מנהיגים עכשו כמו 'שרים', ועל-ידי בחינה זו נחשב גם-כן שהם מערבים עמהם.

ועל-ידי-זה אינם יכולים לומר 'תורה' - אף-על-פי שאומרים קצת מה ששייך להעולם, אף-על-פי-כן 'תורה גמורה' אין יכולין לומר. ומאחר שאין יודעין 'תורה', אין יודעין כלל. פי' אפלו 'נבואה', הוא גם-כן קטנה מהתורה, פי' ה'תורה' גדולה מן הכל, וכוללת הכל.

וזו תלוי בזה - מאחר שמנהיגים בדרך ה'שרים', אינם יודעים 'תורה'. ומאחר שאינם יודעים 'תורה', על-ידי-זה הם מנהיגים עצמם כ'מנהגי השרים'. פי' מאחר שאינם יודעים 'תורה', הם מקרבים על-כפי-פניו לנהג עצמם כמנהגי הש"ל - פי' כלל זה, במה יהיה נפר מעלתם וחשיבותם, מאחר שאינם בני-תורה. וזהו בחינת (איכה ב, ט): "מלכה ושריה בגוים אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה".

כד. ה"א ית, ג - כלי-זמן שאין לאדם 'אמונה' בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי אין לו לקבל המלוכה והנהגה. ואפלו מי שמאמין באיזה דבר שהוא מ'דרך האמרי' (שבת פ"ז מ"ג; שבת סז: תוספתא שבת פ"ח), אף-על-פי שהוא מאמין בהשם-יתברך, אפלו מי שיש לו אמונה גדולה - פי' ה'מנהיגות' עקרה בבחינת 'דחמים', ועקר ה'דחמים' בהסרת עכו"ם, אפלו שמץ עכו"ם. ואפלו כשהוא אומר: "צבי הפסיקו" (סנהדרין סה:), אין לו רחמנות בשלמות. - עד שיפשפש עצמו שלא ישאר אצלו 'אמונות' שאין צריך להאמין, ושיהיה 'תמים עם ה' אלוקיו' (דברים יח, יג).

כה. ה"א נה, ז - ההנהגות ואמונות פוזבות, הם בחינת "דרך האמורי" (שבת פ"ז מ"ג; שבת סז: תוספתא שבת פ"ח) - פי' "פתי ואמין לכל דבר" (משלי יד, טו). וזהו בחינת 'ארו', בחינת (עמוס ב, ט): "ואנכי השמדתי את האמרי אשר כגבה ארזים גבהו". וה'גבוהי קומה', על-פי הרב הן כסילים וכו'. וזה בחינת 'דרך האמורי', שאין להם שום שכל - מחמת "פי כגבה ארזים גבהו", הם מאמינים אמונות רבות כזביות.

"וְחֵי בָהֶם" (ויקרא יח, ה) - "ולא שימות בהם" (יומא פה)

כו. ה"א מד - גם מחכמות שיש בעבודת-השם בעצמו, צריך להרחיק מאד. פי' כל אלו החכמות של העולם, שיש להכנסין ומתחילין קצת בעבודת-השם, אינם חכמות כלל, והם רק דמיונות ושטויות ובלבולים גדולים. ואלו החכמות מפילין מאד את האדם מעבודת-השם, דהינו מה שחושב וחוקר ומדקדק ביותר, אם הוא יוצא פראוי במה שעושה. פי' בשרודם אי אפשר לו שיצא ידי-חובתו בשלמות, ואין

הקדוש־ברוך־הוא בא בטרוניא" וכו' (עבודה־זרה ג), "ולא נתנה תורה למלאכי השרת" (קדושין נד).

ועל אלו המדקדקים ומחמירים ב'חמרות־יתרות' - עליהם נאמר (ויקרא יח, ה): "וחי בהם" - "ולא שימות בהם" (יומא פה:) - כי אין להם שום 'חיות' כלל, ותמיד הם ב'מרה־שחרה', מחמת שנדמה להם שאינם יוצאים ידי־חובתם בהמצוות שעושין, ואין להם שום חיות משום מצוה, מחמת הדקדוקים והמרה־שחרות שלהם. (ועין עוד בשיחת־הר"ן אות ר"ה בענין ה'חמרות־יתרות').

"איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה" (ויקרא יח, ט); **"ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה"** (ויקרא יח, כ) - **עניני אסורי עריות ו'תאות־נאוף' ו'אשת־איש', ו'הרהורים', ותקונם**

כז. ח"א ז, ד־בסוף - ודע: שעל־ידי 'מצות ציצית, האדם נצול מ'עצת הנחש', מ'נשואין של רשע', מבחינת 'נאוף' - כי 'ציצית' שמירה ל'נאוף', פמוכא ב'תקונים' (תקוני־זהר לו:). - ועקר ה'נאוף' תלוי ב'עינים' וכו', ו'שמירת ציצית' שהוא בחינת 'עינים', הוא שמירה מ'עצת הנחש', ויכול לקבל ה'עצות' מ'צדיק', שהוא "כלה זרע אמת" (ירמיה ב, כא). - וזהו (רות ג, ט): "ופרשת כנפך על אמתך" - כי 'ציצית דקדשה', שהם "כנפי מצוה" (זהר צו לג, תקוני־זהר קמב), הוא 'שמירת הברית', והוא בחינת 'זווג דקדשה'.

כח. ח"א יא, ג - כ'בוד' בשלמות אינו, בייאם על־ידי 'זא'ו' שימשיך לתוכה, כי "כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסיף" (פסחים ה). הינו בחינת 'תוספות קדשה', 'שמירת הברית' - כמאמר חז"ל (ויקרא־רבה כד, ו): "כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה" - כי זה תלוי בזה, 'נאות ו'נאוף', כמו שאמרו חז"ל (סוטה ד; על פסוק (משלי ג, כו): "ואשת־איש נפש יקרה תצוד", וכו'.

כט. ח"א יט, ג - ה'רעי־הפולל' שכל הרעות של 'שבעים' לשון' כלולין בו, דהינו תבערת המדורה של 'תאות־נאוף', בחינת (זהר ויקהל רג): "מדורה של שבעין בוכבין" - נופל ונתבטל ואין לו שליטה על־ידי 'לשון־הקדש'. כי ב'לשון־הקדש' תלוי 'תקוני־הברית', הינו 'תקוני־הברית' ושלמות לשון־הקדש' הם תלויים זה בזה. - ועל־שם־זה נקרא 'לשון־הקדש', כי "כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה" (ויקרא־רבה כד, ו).

[בלקוטי־עצות, דבור ג: על־ידי 'שלמות לשון־הקדש', דהינו 'קדשת הדבור' - שמרבה לדבר דבורי תורה, ותפלה, ותחנונות ובקשות ושיחות בינו לבין קוננו ונוהר מ'דבורים' פגומים, שהם 'לשון־הרע' ו'שקרים' וכו' - על־ידי־זה זוכין ל'תקוני־הברית'. וכן להפך: על־ידי 'תקוני־הברית', זוכין ל'שלמות לשון־הקדש'].]

[בשיח־שך־פיקדש, ח"ו ל: כשאמר רבנו תורה י"ט מענין השבעים לשון וכללות תאותיהן שהיא 'תאות־נאוף' וכו' - אמר אחר־כך על 'מלכות רוסיה': "בעצם לשון רוסיה, מנה כבר 'פגם־הברית'" - "אין לשון רוסיה ליגט 'פגם־הברית'!"].

ל. ח"א כז, ח - בזה שנכנס בו 'יוח שטות', הינו 'הרהורי זנות', והוא משבר תאותו - בזה הוא מפיק ומוציא 'ניצוצי הקדשה' של 'פגם־הברית' - כי זה הוא בחינת 'תשובת המשקל'.

לא. ח"א לו, א־ב - זהו כלל: שכל נפש מישראל קדם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, מנסין ומצרפים הנפש, בגלות של 'שבעים־לשון', בתאותיהן. כי הקלפה קדמה לפרי, ומי שרוצה לאכל הפרי, צריך לשבר מקדם הקלפה. לכן קדם ה'התגלות', מכרח הנפש לבוא ב'גלות', הינו ב'מדותיהם' - כדי לשברם, ולבוא אחר־כך ל'התגלות'.

ודע: ש'כללות של שבעים לשון', של מדותיהן הרעות הללו, היא 'תאות־נאוף'. והוא 'תקוני־הכללי' - מי שמשבר ה'תאות' הזאת, אזי בכל יכול לשבר כל התאות.

לב. ח"א לו, ג־ד - תקון של 'הרהורי זנות' שבא לאדם: שיאמר "שמע" ו'ברוך שם". כי 'תאות־נאוף' באה מ'עכירת דמים', הינו מ'שחול', 'לילית', 'שפחה בישא', 'אמא דערב רב', 'מלכות הרשעה', ו'מלכותא דשמיא' הוא בבחינת 'גבירתא', "אשה ידאת ה" (משלי לא, ט), וכו'. וכשמקבל עליו 'על מלכות שמים' באלו הפסוקים, כולל נשמתו ב"ב שבטי יזה. כי בשני פסוקים אלו, יש י"ב תבות, נגד י"ב שבטי יזה, ומ"ט אותיות בנגד מ"ט אותיות שבשמות שבטי יזה. ומפריש נשמתו מנשמת ערב־רב, הבאים מאשה זונה, 'שפחה בישא'.

ובליזה בשיש לו לאדם הרהור באקראי בעלמא, אזי די לו באמירת שני פסוקים הנ"ל. אבל אם הוא חס־ושלום רגיל בהרהור של התאות הכלליות, אזי צריך גם־כן להוריד דמעות בשעת 'קבלת מלכות שמים' וכו'.

לג. ח"א לו, בסוף - כ'שפסיק הנקדה מהדל'ת של 'אח"ד', וה'נקדה' היא 'אות ברית' - אזי נעשה 'אח"ר' (תקוני־זהר עז). הינו: כ'שמכניס בריתו ב'זונה', הנקראת 'מלכות־הרשעה', הנקרא "אל אחר" (שמות לד, יד). אבל מי שמקדש עצמו מזאת התאות, אזי נתקשר ב'מלכות־שמים' הנקרא 'אני' וכו'. - ועקר הנסיון והצרוף שפנסיין לאדם, אין מנסיין אותו אלא ב'נאוף', שהיא כלולה משבעים אמות, שהיא כלולה מסוד 'אח"ר', "אל אחר".

לד. ח"א לח, ו - וזה שאמרו רז"ל (תענית ז): "מי שיש בו עזות, בידוע שנכשל באשת־איש" - כי 'קנין עמד על תאותו של הבל' (בראשית־רבה כב, ז; פרקי־דרבי־אליעזר פכ"א). [וקון' היה לו עזות, הפך הבושה - כמבאר שם בהתורה].

לה. ח"א מג - דע: כי ה'דבורים' של 'רשע ב־רדעת', מולידים 'נאוף' בהשומע וכו'. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הבלים, מוליד 'אוריים ארסיים' של נאוף, והשומע ממנו הדבורים, ונושם נשימות, מכניס בגופו אלו האוריים.

לו. ח"א נ - חולאת שקורין 'ברעכעניש' רחמנא־לצלן, ששובר עצמות של אדם - זה מחמת קלקול המוח שב'עצמות, בחינת 'מיון מסאבין', 'מיון מרירין' - שבא החולאת הזאת מחמת 'תאות־נאוף'.

לז. ח"א סג (על־פי 'קצור לקוטי־מזרחי') - על־ידי 'תאות־נאוף' ו'הבל היפי' (משלי לא, ט) - נפסקת ה'נשימה' שהיא עקר חיות האדם, ועל־ידי־זה נתיבשין 'לחות הגוף', ונתקלקל התבוננות המוח והשכל. ועל־כך כל ה'משגעים' נעשין על־ידי 'נאוף' בידוע. וכן שאר בני־אדם שאינם משגעים, אבל יש בהם

חסרון ובלבול הדעת הרבה - הכל בא על-ידי 'נאוף', שמיבש לחות ושמינים שבגוף, ועל-ידי-זה נתקלקל ה'שכל'.

לח. ח"א סט - ודע: שעל-ידי-זה שגזול את חברו - הוא בא להרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על-ידי המזון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה. וכן היא מהרהרת אחריו, על-ידי שמשך אותה אליו, על-ידי שמשך לעצמו אור נפשה. ועל-יפן אמרו רז"ל (סנהדרין פא.): "היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת-איש, שנאמר (חזקאל יח, ו): 'ואת אשת רעהו לא טמא וכו'' - כי הוא בא ומטמא ממש 'אשת רעהו', על-ידי ה'גזלה'.

לט. ח"א עב - ה'רוח-שטות' של רב העולם, הוא 'שטות' ממש, אויל פתי ומשגע וכו'. כי זה טבע וסגלת של היצירן הרעים המזהמים: כל מה שרוצים להתגבר על אלו המחשבות, יותר ויותר הם מתגברים וכו'. ובזה יכול כל אדם להבין שהוא שטות ושגגון גדול, והוא רק מ'עכירת הדמים', מעכירת ובלבול המח וכו'.

כן אלו ה'הרהורי-זנות' שיש לרב העולם, בפרט בשרואה בעיניו, כגון בעת שנודמן לפניו אשה, וכשהוא רוצה להיות איש כשר, ואינו רוצה אלו הרהורים, ואזי מנענע ראשו, ורוצה לסלק המחשבות אלו ממנו, ויותר ויותר הם מתגברים עליו. ובאמת מי שיש לו דעה, הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפילו לשום מעלה, מה שאינו נופל עליו הרהור מזה, ואינו צריך לכל לזרק ולנענע ראשו כלל. וכמו ש'הרהורי עבודה-זרה' הם שטות נגלה לכל העולם, כן אלו ה'הרהורי-זנות' הם שטות ושגגון.

על-יפן עקר ה'תקנה' מי שקבר נלכד בזה, ויש לו אלו המחשבות, הן ה'הרהורי-זנות', הן ה'הרהורי עבודה-זרה' חס' ושלוש - אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שייצדק ויטהר דמיו. וילך אצל 'חכם-האמת', ויורה לו דרכי התשובה, דרכי החכמה, עצות נכונות על כל דבר - אז "יפנע לבבו הערל" (על-פי ויקרא כו, מא), "ושב ורפא לו" (ישעיה ו, ט).

אבל כלי-זמן שעדין לא נתקדש ונטהר גופו - אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים לסלק המחשבה - כי יותר ויותר הם מתגברים בנ"ל. וצריך שלא להשיגח עליהם כלל, ושלא יכפת לה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק - בתורה או תפלה או משא-ומתן - ולא ישגיח עליהם כלל. אך זה עצה לפי שעה, כלי-זמן שלא נתקדש גופו עדין. והעקר לקדש ולטהר עצמו בנ"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר בנ"ל.

מ. ח"א עט - על-ידי שזוכין לראות 'שפלותו' באמת - אין שום אדם יכול להוציאו ולדחותו ממקומו, דהינו לקפח פרנסתו חס'ושלום. כי מאחר שהוא ענו ושפל באמת, הוא בבחינת 'אין', ואינו תחת המקום כלל, על-יפן בודאי אין יכולין לדחותו ממקומו.

וזו שאמרו רז"ל (סנהדרין פא.): "כל היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת-איש" וכו' - כי מאחר שיוורד לאמנות חברו, ורוצה לדחות חברו ממקומו ומפרנסתו, נמצא שהוא רוצה

לפגם בחינת 'שפלותו', בחינת: "שבו איש תחתיו" - ועל כן הוא "כאלו בא על אשת-איש" - כי 'אש'ת, ראשי-תבות (שמות טז, טז): "שבו איש תחתיו" - הינו: שפוגם בבחינת 'ענוה ושפלות', שהוא בחינת: "שבו איש תחתיו" (כמבאר שם בהתורה), שעל-ידי-זה (שם): "אל יצא איש ממקומו".

מא. ח"א קל - על-ידי 'ענוה', נצול מ'נאוף', וזוכה ל'שמירת-הבדית', כמו שאמרו רז"ל (סוטה ד): "כל המתגאה, לסוף נכשל באשת-איש". - וזה שאמרו רז"ל (סנהדרין יט): "תקפו של יוסף, ענותנותו של בעז. תקפו של בעז, ענותנותו של פלטי בן ליש" - כי הוא תלוי ב'ענוה' - כי על-ידי 'ענוה' נצול מ'פגם-הבדית'.

וזו שאמרו (ספח נב): "כל הגדול מחברו" - שיש לו 'גדלות'. "יצרו גדול ממנו" - שמתגבר עליו ה'יצר-הרע' ב'תאות-נאוף' - כי זה עקר ה'יצר-הרע', כמובא בזהר (ויקרא טו): "עקרא דיצרא בישא לנלאה עריין".

מב. ח"א קלד - עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כלי-שפן לרבים. כי צריך לזהר מאד: שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל. כי הוא בחינת 'נאוף' - "שמשליך טפי השכל באתר דלא אצטריך" (תקוני-זוהר ל:). ונקרא 'לבטלה' - כי אינו מוליד אצלו כלום. ולפעמים נקרא 'נאוף' ממש - שמוליד ומוציא פסול ופגום - הינו: שהמקבל עושה על-ידי-זה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. - ועל-יפן על-ידי שאומר 'תורה', יוכל חס'ושלום להתגבר עליו היצר ב'תאות נאוף'. - ועל-יפן צריך לזהר מאד כשאומר תורה ברבים: שדבוריו יתחלקו, שלא ישמע כלי-אחד, כפי-אם מה שצריך לו, לא יותר וכו', וצריך להשמר ולפלא דבוריו.

מג. ח"א קלה - עקר ה'התקשרות' הוא 'אהבה', שיאהב את הצדיק אהבה שלמה וכו'. ואהבתו את הצדיק, יהיה יותר מ'אהבת נשים', כמו שכתוב (שמואל-ב א, כו): "נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים".

מד. ח"א קפא - כשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד, אפלו הוא חשוב יותר מהם - יכולים להפילו. ועקר ה'נפלה': שנופל ל'תאות-נאוף' השם-יציילנו. כי נתקבצים 'חלקי הכבוד' שיש לכל-אחד מהם, ועל-ידי-זה נתבטל 'חלק כבוד' שלו, ונופל על-ידם וכו'. - אם לא שזה האיש שחולקין עליו הוא גדול במעלה מאד וכו'.

מה. ח"א רמב - דע: "שיש בחינת 'אריה-אנפיו' בקלפה" (עץ-חיים, שער-הקלפות פ"ג), ומי שפוגע באשה מבחינה זו, קשה לו להנצל מ'הרהור', ואף אם יעצים עיניו, אף-על-פי-כן בכל צד שיפנה תודמן לו, כי היא בחינת 'אריה-אנפיו' של ה'קלפה', שהם 'פנים ארפיים', ועל-יפן בכל צד שיפנה, תודמן לו.

ודע: ש'צדקה', הוא 'סגלה גדולה' ומועלת מאד להנצל מ'הרהורי-נאוף' שהם 'אבי אבות הטמאה', בחינת 'טמאת מת'. אך אף-על-פי-כן אסור לסמך עליה, ולהיות מערב עם הנשים ולהרבות שיחה עמהם חס'ושלום, רק שאינו מזיק לו כלי-כף - מה שהוא מכרח אין מזיק לו וכו'.

מו. ח"א רנג - דע: ש'מעוט שנה' ממעט 'תאות-נאוף'. בי יש 'אש' באדם מתחלת התולדה, שמזה בוערין באדם כל התבערות של כל התאות וכו', ועל-ידי מעוט שנה - ה'אש' הזה נחלש ואין לו פח לבוער. אף שמזיק להמח מעוט שנה. - וכן רבוי שנה, בשעהאדם מכריח עצמו לישן הרבה - גם זה מחליש וממעט ה'אש' הנ"ל, וגם זה מזיק להמח. - רק בשאדם ישן במדה פראוי, אזי 'תאות-המשגל בתקפה וכחה, בי לא נחלש האש הנ"ל.

(הערות מזהר"ת בתוך התורה: כפי שהבנתי משיחתו - הפנה: שאין מועיל שום עצה למעט 'תאות-נאוף' על-ידי איזה תחבולה - כי מזיק להמח. כי היה אפשר להחליש התאנה על-ידי מעוט שנה או רבוי שנה, אבל שניהם מזיקים להמח. על-כן אין חכמה ואין עצה כנגד זה - רק להתחזק להיות גבור לכבש את יצרו" (אבות פ"ד מ"א) - והשם יעזר לו לסלק 'תאנה זאת' מאתו).

מו. ח"ב א, ד (על-פי 'קצור לקוטי-מוהר"ן) - בשתינוק יונק מאשה הצופה, אז מתגבר בו חס-ושלום 'תאות-נאוף', שמפסדת ה'ראה' מהשם-יתברך. וכן להפוך פשיונק מאשה פשרה, אין לו 'חמימות' לתאנה זאת, רק מעט המכרח למצות הבורא יתברך.

מח. ח"ב א, י - יש 'שלש' עבודות דסטרא-אחרא, שמפסדין עבודות התפלה - והם 'שלש מדות': א) שלא לבזות שום אדם, בחינת 'שפיכות-דמים'. ב) עבודה-זרה, ואפילו 'קלקול האמונה' וכו'. ג) 'שמירת-הברית' - הינו מי שאין שומר הברית פראוי, בחינת 'אלו-ערייות'. - וצריך לצאת משלש 'עבודות', 'שלש מדות' אלו - ואז זוכין לעבודת התפלה - ואז יכולין להתרפאות בכל דבר שבעולם, אפילו בלחם ומים, כנ"ל.

מט. ח"ב ה, ה'דז - על-ידי ה'צאנה דקדשה', מתגברים על 'תאות-נאוף'. - ועל-ידי ה'צאנה' של ה'מנהיגי-הדור' שמתנאים מעצמם על הדור בחנם, הם מגבירים 'תאות-נאוף' בעולם, בבחינת (משלי ג, כו): "ואשת-איש נפש יקרה תצוד", שעל-ידי 'צאנה' מתגבר 'תאות-נאוף', בחינת 'חותם דסטרא אחרא' וכו'.

ולתנצל מזה: הוא על-ידי ה'מגנים שבדור' שמגנים עלינו ומצילין אותנו, כי הם מכניעין ה'חותם דסטרא-אחרא' שנעשה על-ידי ה'צאנה' כנ"ל.

ועל-ידי שמכניעין זאת התאנה - נעשה בחינת 'תפלין', 'מחין', בחינת 'חותם דקדשה' וכו' - כי עקר 'תקון המחין', על-ידי 'שבירת תאות-נאוף'. בי עקר ה'מח' שהוא כמו 'נר דולק', הוא על-ידי 'לחות' ושמנונית הגוף שעולין להמח, ונעשין 'שמנים' אל המח. - על-כן על-ידי שמכניעין 'תאות' ושמנונית נאוף, ואין יוצאין לחות ושמנונית הגוף לחוץ - על-ידי-זה עולין ה'לחות' אל ה'מח', ונעשה 'שמנים' שזה עקר ה'מחין' - בחינת 'תפלין' - כי 'תפלין' הם 'התנוצצות המחין'.

נ. ח"ב ה, ח (על-פי 'קצור לקוטי-מוהר"ן) - על-ידי שבירת 'תאות-נאוף', זוכין ל'דבורים פשרים' להחיות ולהשיב בהם את הנשמות שנפלו, שצריכין להחיותם ולהשיבם בכל מיני מטעמים המשיבין את הנפש.

נא. ח"ב ה, ט (על-פי 'קצור לקוטי-מוהר"ן) - על-ידי שמשפרין 'הרהורי נאוף', וזוכין ל'תקון המחין' - זוכין ל"חלום על-ידי מלאך" (ברכות נה) - ואז הוא נקרא 'אדם'. וכן להפך פשאין המחין זפים, אז ה"חלום על-ידי שד" חס-ושלום (שם) - ואז הוא נדמה בבחמה.

נב. ח"ב ה, ב'ג - על-ידי שנתקלקל ה'רחמנות' ונעשה 'אכזריות' - נפגם ונקטן ה'דעת', ואזי הם יזנקים חס-ושלום מ'פגם הדעת' וכו'. ומזה בא חס-ושלום 'תאות-נאוף' וכו'. - והתקון לזה: הוא התפלה של ה'בעל-בחי' שמתפלל בבחינת דין - שעל-ידי-זה מוציאין ממנו 'מימי הדעת' שבלע מן הקדשה.

נג. ח"ב ה, בסוף - 'מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי' (ברכות נד). זה בחינת קדשת ה'מחנה של ישראל', בחינת (דברים כג, טו): "והיה מחנה קדוש". בי עקר קדשת 'מחנה ישראל', הוא על-ידי שמירה מ'תאות-נאוף' - על-ידי ה'שלש מחין', שהם בחינת מחצות פרוסות בפני 'תאנה זו'.

נד. ח"ב טו - על-ידי ה'צדקה', נעשה בחינת 'יב"ק', הינו: "ו'חוד ב'רבה קדשה" וכו'. ומחמת זה נמצאים 'בעלי-צדקה' שהם 'נאפים', כי הם יזנקים מבחינת ה'יב"ק' הנ"ל. ובחינת ה'יב"ק' בקדשה, הוא בחינת 'זווגין דקדשה', ואצלם נתקלקל זאת היניקה, ונעשה אצלם נאוף רחמנא-לצלן וכו'.

נה. ח"ב יח - ספנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם, לא מבעיא פשאינו ראוי לכל ולובש טלית שאינו שלו, רק אפלו עובדי-השם באמת גדולי-הדור, יש עליהם סכנות נוראות ב'הנהגת-העולם' - כי ב'הנהגת-העולם' ו'ביחודו-שין' דאורייתא' שמחדשים, יכולים לעבר ממש גנוב ונאוף ורצוח בכל-פעם ובכל-דגע רחמנא-לצלן.

נו. ח"ב לב (על-פי 'קצור לקוטי-מוהר"ן) - כל אחד מ'ישראל כפי טהרתו וקדשתו, בן יש לו בחינת 'משיח'. וצריך לשמור עצמו מאד שלא יתקלקל בחינת 'משיח שלו' - ועקר הוא שישמור עצמו מ'נאוף'. וצריך לשמור עצמו מאד, אפלו מ'ריח נאוף'.

ו'רוחו של משיח' נעשה "רוח קנאה" (במדבר ה, יד) והולך ומקנא בכל מקום שיש שם 'פגם נאוף'. ואפלו במקום שאין שם 'נאוף גמור', רק 'פגם בעלמא', הוא גם-כן מקנא על זה. כי לגדל הקדשה והטהרה של בחינת 'משיח', אינו יכול לסבל אפלו 'פגם בעלמא' של 'נאוף', והוא מקנא מאד על-זה רחמנא-לצלן.

נז. ח"ב עח (ראשי-פרקים בסוף התורה מכתב-יד רבנו ז"ל) - "ואתחנן" (דברים ג, כ). "מתנת חנם" (רש"י שם; דברים-דב"ה, א; ט, ב; תנחומא ואתחנן ג). 'חנם', 'ערייות'. 'פגם הדעת'. 'משה', 'דעת'. 'פרישות'. "פה עמד עמד" (דברים ה, כז).

נח. ח"ב קז - פעם-אחד דבר מענין מאוס והרחקת ה'תאנה-הכללית', שהיא 'תאות-נאוף'. ענה ואמר: הנה 'אכילה' - על-כל-פנים נתוסף להאדם פח וחיות על-ידי-זה. אבל 'זאת התאנה' - הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד, ומתשת כחו של אדם מאד - בודאי אין צריכין אותה כלל, ביאם בשביל קיום המין לבד.

נט. שיחות הר"ן קו - החכמים שאין להם אמונה, נקראים (פ'בות עז): "בעלי ראתן" וכמו שפרש רש"י (שם): "שיש להם שרץ במחם" - הינו שיש להם טמאה וכפירה במחם. - וצריכין להרחיק מאנשים אלו, אפלו משכונתם - פי 'הכל פיהם' מזיק לאדם בשר', שיפיל לתאוות-נאוף. - וזווגם של אלו ה'בעלי ראתן' נאחז בקלפה, והם נואפים, פי 'נאוף' תלוי בעינים וכו'.

פ. שיחות הר"ן קטו - עקר הנסיון של כל אדם בעולם הזה, הוא ב'תאוות-נאוף'. ואפלו 'תאוות-ממון', אף על פי שהיא תאוה גרועה מאד וכו' וכו', והיא 'עבודה-זרה' ממש (פ'באר ב'לקוטי-מוהר"ן ח"א כג) - אף-על-פי-כן עקר הנסיון הוא בתאוה הזאת.

פא. שיחות הר"ן קפד - ב'ה'חטם' יכולים להפיר ה'נאוף'.

פב. שיחות הר"ן שג - מי שמרהרר ב'הרהורי-נאוף', הוא 'שוטה'. פי הלא אפלו איש פשוט שקורין 'בעלי-הבית', גם-כן אינו חפץ שיהיה נתפס חסד-שלום בענין זה, אפלו אם אינו 'ירא חטא' כלל, על-כ'פנים בודאי אינו רוצה שיהיה לו בזיון בזה שיתפסו אותו עם אשה אחרת. ואם-כן למה לו להרהר ולצער נפשו בהנחם?! - (וכבר מבאר (לקוטי-מוהר"ן ח"ב ג; ע"ד): "שהמחשבה ביד האדם להטותה פרצונו" וכו'. עין בספרים הנדפסים בכמה מקומות מזה ויערב לה לעד אם תרצה לקבלם באמת).

פג. חיי מוהר"ן קמה - בחזירתם מארץ-ישראל, בנסיעתם מנהר דינעסטר, והכרחו לשנות מלבושיהו, ונדמו כדרך הסוחרים בני הגעורים הנחוגים עכשו וכו', ומחמת זה טעו בהם כמה אנשים, וסברו בהם שהם מהקל-יעולם וכו'. ובבואו לאומין היה להם נסיון וכו'. ואז בנסיעתו משם בזריות מיד למד זכות על העולם, ואמר: תדעו: שכל דרכנו הוא לידע שיש נסיונות בעולם, ובקל יכולין לפשל חסד ושלום. ואמר: "אוי ואבוי!" (במקום) שעמד שם הבעל-יעגלה. הבינו וראו: שיש שם זנות ונאוף גדול רחמנא-לצלן וכו'. אבל אמר: שבעזרת-השם-יתברך יהיה טובה מה שהיה שם, שמעתה לא ימצא שם זנות עוד בבית זה, ואז נתקררה דעתו.

פד. חיי מוהר"ן תקנו - איש אחד עמד לפניו שהיה עוסק ללמד ב'ספרי-קבלה', ובאמת לא היה ראוי ללמד 'קבלה'. והוכיח אותו שלא ילמד 'קבלה'! - ואמר לו: 'קבלה' בגימטריא 'נוא'ף'. ושמעתי: שהיה מדבר עם איש אחד, שהיה קובל לפניו: "שאיין לו לב!" הינו: שאין לו 'התעוררות הלב' לתפלה ועבודה! - השיב לו רבנו ז"ל: שזהו בשביל שלומד 'קבלה' - פי 'נאף אשה חסר לב' (משלי ג לב) ו'קבלה' בגימטריא 'נוא'ף'. - וכ'ל-זה למי שאין ראוי לזה - אבל לכמה אנשים הזהיר בעצמו: "שילמדו קבלה" - וצריכין להתפלל להשם-יתברך: "שיוליכו בדרך-האמת, אם ללמד 'קבלה', ואם לחדל!"

פה. חיי מוהר"ן תקנט - פעם-אחת דבר עמי מענין הרקת תאוה הפלילית שהיא 'תאוות-נאוף', והיה מתלוצץ

מאד מתאוה זו כדרכו. ענה ואמר: תמיד קשה אצלי מה שאמרנו רז"ל (נדרים כ): "שיהיה דומה בעיניו פאלו כפאו שד" - מי כופה אותך?! כלומר: שאם ירצה האדם לכבש תאוותו לגמרי, אין מי שיכפה אותו. והבן.

פו. ספורי מעשיות, מעשה יג מ'שבעה בעטלערים' (יום ב, הבעטלער החרש) - אחר-כך ראיתי שהם מלאים 'נאוף' ממש וכו', עד שנעשה פהתר אצלם. ואמרת להם: שבשביל זה נתקלקל אצלם הטעם והריח והמראה. פי זה המלך האכזר השאיר אצלם שלש פתות עבדים וכו', וכן הם הכניסו 'נאוף' במדינה, ועל-ידי-זה נתקלקל ה'ריח'. (וענין במקום-אחר בדברינו (לקוטי מוהר"ן ח"ב לב): "שעל-ידי 'נאוף' נפגם ה'ריח'). על-יפן תראו לתקן המדינה מ'שלש עברות' אלו וכו'. ועשו פן, והתחילו לתקן המדינה וכו'.

פז. ספר המדות, עניני 'נאוף' - [א] על-ידי 'שקר', בא ל'נאוף', ומחזיק ידי 'מרעים' שלא יחזרו בתשובה (אמת לה). **[ב]** על-ידי 'שקר', בא לידי 'גלווי-עריות' ו'שפיכות-דמים'; וגם מכשיל את ה'פשרים', ב'גלווי-עריות' ו'שפיכות-דמים', ומראה החר מן התורה (אמת ח"ב ד). **[ג]** עיר שאין בה 'הכנסת' אורחים, באים לידי 'גלווי-עריות'. ועל-ידי 'גלווי-עריות', בא עליהם 'הריגה' (הכנסת-אורחים ב). **[ד]** נח לו לאדם שיבא על ספק אשת-איש, ואל ילפין פני חברו ברבים; ואין לו חלק לעולם-הבא (ב"ב טז). **[ה]** מי שמרהרר בזנות, גם אשתו באה לידי 'הרהורים'; וכשאשתו מהרהרת, על-ידי-זה הקלפות באין עליה בחלום; ועל-ידי-זה הפגים שלה מתים (ב"ב טז). **[ו]** על-ידי 'זנות', אין מגדלים בנים (ב"ב טז). **[ז]** 'בעס' ו'זנות' של אשה, מחריב את הבית (ב"ב טז). **[ח]** ה'בכיה', מבטל 'הרהורי-זנות' (ב"ב טז). **[ט]** מי שיש בו 'צנות', לסוף נכשל ב'אשת-איש'; והוא פעובד 'עבודה-זרה'; וכאלו בופר בעקר; וכאלו בא על עריות כלם; וכו'. (ב"ב טז). **[י]** ה'חגורה' שחגור בה איזה צדיק, כשתחגר בה - הוא סגלה לבטל 'הרהורים' (הרהורים ח). **[יא]** מי שיושב בין אנשי נאוף, או ב'מקום' שהיה בו 'נאוף' - על-ידי-זה בא ל'הרהורים-רעים' (הרהורים יח). **[יב]** ל'הרהורי-זנות' - סגלה: שישתה 'סם המשלש' (הרהורים כח). **[יג]** על-ידי 'אהבת נשים', ה'כבוד' נטל מקו; גם אשתך אינה קולטת הזרע ומפלת; ובשעת הלדה, התינוק מת (הרהורים כט). **[יד]** ה'ציצית', הם 'גדר לערוה' (הרהורים מ). **[טו]** אין יצרי-הרע שולט, אלא במה שענינו ראות (הרהורים מב). **[טז]** מי שעבר עברה, ואחר-כך מהרהר בה לעשות עוד, אף-על-פי שלא עשה, נפרעין על ה'הרהור' (הרהורים מד). **[יז]** ה'חמדה' וה'מחשבה-רעה' העולה על הלב פתאום, שאין ברשות האדם להמנע ממנה, אין נענשין עליה, אלא כאשר ירהר וחוזר ומרהר (הרהורים מז). **[יח]** המסתכל בערוה, קשתו נגערת (הרהורים נב). **[יט]** מי שיש לו 'אמונה' - הקדוש-ברוך-הוא מגן עליו שלא יבוא לידי 'הרהור', ואזיל להוא עלמא בלא חטא, והקדוש-ברוך-הוא מסייע לו (הרהורים נד). **[כ]** 'אבנט', תקון על 'הרהורים' (הרהורים נט). **[כא]** מי שיש לו 'הרהורי-נשים', בטולם: על-ידי שלא יגבב דעת הבריות' (הרהורים ס). **[כב]** גם על-ידי 'צדקה'

(הרהורים סא). **[כג]** עליידי מעשר, נתבטלים ה'הרהורי'נות' (הרהורים ח"ב י). **[כד]** ה'הרהורי' עבודה זרה, ו'הרהורי'נות, ו'שפיות' דמים, ו'לשוני' הרע' - הם באים על מי שרגיל ב'גדרים'. אבל נתבטלים עליידי המנהיג שבעיר, המסדר הגבוה והמסים על כל אחד ואחד לפי ערכו שיוכל לסבל (הרהורים ח"ב יב; התנשאות ח"ב ו - ובלקוטימוה"ר ח"ב כז). **[כה]** כשאדם יוצא לשוק, ומתירא שלא יבוא לידי ה'הרהורי' עליידי דאיה' שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק (שע"ה לג. ז): "הן אראלם צעקו חצה, מלאכי שלום מר יבפיון". ועל-ידי-זה ינצל מ'דאות' (הרהורים ח"ב יג). **[כו]** הסתכלות ל'מזרח', מבטל ה'הרהורי'נות' (הרהורים ח"ב יז). **[כז]** ה'בכיה', מבטל ה'הרהורי'נות' (הרהורים ח"ב יח). **[כח]** עליידי אגבות-דעת, בא לידי ה'הרהורי'נות' עם 'גזיה' (הרהורים ח"ב ט). **[כט]** מי שבא לו ה'הרהורי'נות' עם 'פת אל נכר' (מלאכי ב. יא), בידוע שיהיה לו איזהו 'נפילה', או 'חולאת' יבוא על אשתו ובניו (הרהורים ח"ב כא; נפילה ח"ב ב). **[ל]** לבטל ה'הרהורי'נות: יציר ד'מות אביו'. עצה על ה'הרהורים': לכעס על איזה דבר, ורמז (תהלים ד. ה): "רגזו ואל תחטאו". (שמעתי מרבנו ז"ל בפרוש: שהפונה לרגז ולכעס על-עצמו, אבל חלילה לכעס ממש וכו'). גם סגולה: לנתק ממקומו ולילך למקום אחר; גם טוב לקפץ ממקומו (הרהורים ח"ב כג). **[לא]** עליידי נאוף, נופל ל'תפיסה', או ל'חלי באב רגלים'. גם "תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה" (סוטה כב. עבודה זרה יט) נופל לזה. גם מ'זיקין' שולטין עליו. וסגלת הצדקה: לבטל כל אלו הענינים (הוראה ו; נאוף ח"ב א; פדיון שבויים ח"ב א; צדקה ח"ב א). **[לב]** מי שערב בעד רשע, נופל לידי תאות-נאוף; גם נופל ל'חלשה' (הרחקת-רשעים ח). **[לג]** ה'דרכים' - מביאים את האדם ל'לשוני-הרע', עבודה זרה, גלויות-ערייות ו'שפיות' דמים. ואלו העברות מפסידין ה'פרנסה' (דרש ח"ב ו; קמון ח"ב כב). **[לד]** עליידי נאוף, מאבד את ה'זכרון' (זכירה ז). **[לה]** אין עושין גם ל'נאוף' (ישועה ז). **[לו]** בנים הנולדים עליידי ה'לחשים' של שמות הטמאה או עליידי פשוף, הם יהיו נואפים (פשוף א). **[לז]** מי שאין לו עת קבוע ללמד, הוא בא ל'הרהורי'נות' (למוד נב). **[לח]** עליידי 'לצנות' - יהיה לו נושים הרבה, והם ימשלו בו; גם נכשל ב'נאוף'; גם אשתו מושלת בו (לצנות א). **[לט]** ה'נואפים', לרב הם 'בעלי מריבה' לצדיקים (מריבה ב). **[מ]** עליידי ה'מחלקת', נופל ל'תאות-נאוף' (מריבה ח"ב ג). **[מא]** העומד ב'נסיון' של נאוף, יזכה ל'עשר גדולי' בין השונאים שלו (קמון ד). **[מב]** ה'גשמים' נעצרים - בשביל עבודה זרה, ובשביל נאוף, ובשביל צדיק שלא נספד בהלכה, ובשביל מקפחי פרנסת אחרים (קמון נה). **[מג]** עליידי נאוף, בא עניות' (קמון סא). **[מד]** זקן מנאף, אין הדעת סובלתו. ואחר-כך הוא נבזה בעיני-עצמו (נאוף ז). **[מה]** תאות-נאוף אינו נרחק מן האדם, אלא עליידי ה'רחקת ראות-העין והמחשבה' (נאוף ט). **[מו]** עליידי ה'יון', רב נאוף (נאוף יא). **[מז]** נאוף של אשה, מחריב את הבית (נאוף טז). **[מח]** ה'מכנסים', מכפרים על גלויות-ערייות' (נאוף כג). **[מט]** עליידי נאוף, נופלים הצדיקים (נאוף כד). **[נ]** עליידי שמקונו על מיתת הצדיקים, עליידי-זה משפר את-עצמו מאהבת נשים' (נאוף כה). **[נא]** הפא על אשת-איש, סוף שבא

לידי שפיות-דמים' (נאוף כז). **[נב]** מי שהוא מבער נואפים, בזה הוא מתקן חטאת אבותיו (נאוף כח). **[נג]** ה'הרהורי'נאוף באים מחמת שבירת פלי של חסד, ולפי רב הניצוצות, הן רוב המחשבות של נאוף' (נאוף לב). **[נד]** עליידי נאוף, באים ל'גלות' תחת יד שרים לצים, ונעשה 'בעלי-חוב' (נאוף לו). **[נה]** בזכות שה'נקבות' נזקרים מ'נאוף' - יבוא משיח; גם לא יצטרף אדם לחברו; ויכבוד הצדיקים נתגדל (נאוף לז). **[נו]** נאוף בא: עליידי התעסקות ב'שמות-הטמאה' וב'כשפים' (נאוף לח). **[נז]** עליידי נאוף, בא 'שכחה' (נאוף מ). **[נח]** עליידי 'די מעוט אמונה', באין ה'הרהורי'נאוף' (נאוף מג). **[נט]** בעון 'כשוף' ו'נאוף', הצדיק נסתלק (נאוף מד; צדיק קסב). **[ס]** בני נואפים, יהיו נצרכים ל'כשוף' (נאוף מה). **[סא]** בנים הנולדים עליידי עסק ה'כשוף', יהיו נואפים' (נאוף מז). **[סב]** ה'נואפים', לרב הם מתנגדים לצדיקים (נאוף מז; צדיק קסג). **[סג]** עליידי נאוף, מאבד את ה'זכרון' (נאוף מט). **[סד]** עליידי נאוף, ה'בושה' נסתלק (נאוף נ). **[סה]** עליידי אכילה-גסה, בא ל'נאוף' (נאוף נא). **[סו]** ה'הרהורי'נאוף, באים עליידי 'שבועת-שקר' (נאוף נד; שבועה ד). **[סז]** מי שהוא ערב בעד רשע, נעשה נואף' (נאוף נה). **[סח]** עליידי גלויות-ערייות, בא ה'ריגה' (נאוף נו). **[סט]** עליידי ה'מחלקת', נופל ל'תאות-נאוף' (נאוף ח"ב ב). **[ע]** עליידי תאות-נאוף, בא עצירות; ועליידי עצירות, בא 'צרעת' (נאוף ח"ב ד). **[עא]** עליידי טובות שעושה עם בני-אדם, נתבטל תאות-נאוף; וכן להפך (נאוף ח"ב ה). **[עב]** אשה שנתבעת לזנות, אף-על-פי שלא נבעלה, התביעה לחוד עושה בה רשם (נאוף ח"ב יג). **[עג]** עליידי זנות, בא רציחה' (נאוף טו). **[עד]** עליידי זנות עם האמות, בא 'שמד' (נאוף ח"ב טז). **[עה]** מי שנוטל ש'ררה' לעצמו, על ידי-זה בתו נעשית זונה חסו-שלו (נאוף ח"ב יז). **[עו]** ה'בעלי-השבונות', על-פירב הם 'בעלי תאות-נאוף' (נאוף ח"ב יח). **[עז]** עליידי מעשר, נתבטלים ה'הרהורי'נות' (צדקה ח"ב יא). **[עח]** קרי' בא, עליידי דבור מזנות; גם עליידי שנפל מאמונתו (קרי א). **[עט]** עליידי שכרות, נופל ל'הרהורי'נאוף' (שכרות ז).

"ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה"
(ויקרא יח, יט)

עניני נדה - נמצאים בפרשת טהרה' (מצורע)

"ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא"
(ויקרא יח, כב)

סח. ספר המדות, עניני משכב זכר' - [א] עליידי נאוף, בא לידי תאות משכב זכר' (נאוף ב). **[ב]** עליידי משכב זכר, בא לידי הרהורי עבודה זרה (הרהורים ג). **[ג]** מי שעובר על משכב זכר, עליידי-זה נתפס בתפיסה (נאוף לג; פדיון-שבויים ו).

"ולא תקיא הארץ אתכם וגו', כאשר קאה את הגוי"
(ויקרא יח, כח)

סט. ח"א קנט - פשוקר ל'הצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל - הוא גם-כן טוב מאד, וה'אמונה' ל'בדה שמאמין

"אל תפנו אל האלילים" (ויקרא יט, ד)

ד. ח"א לו, בסוף - "מאן דגלי עריין, הכי איהו אתגלי בין אנון עריין, דאנון אלקים אחרים" (תקוני-זוהר פט:). ובשביל זה מובא בזהר (קדושים פד:): "כד חזי רבי שמעון נשי שפירין, אומר: אל תפנו אל אלילים" (ויקרא יט, ד) - כי 'נאוף' היא 'ערינות', 'אלקים אחרים' (שמות כ, ב), 'מלכות הרשעה'.

ה. ח"א עב - באמת מי שיש לו 'דעה' - הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה, מה שאינו נופל עליו 'הרהורי-זנות', ואינו צריך כלל לזרז ולנענע ראשו כלל. וכמו שאצל רב בני-אדם הוא שטות ושגועון 'הרהורי עבודה-זרה', כן אצלו שטות ה'הרהורי-זנות'. ועל-כן איתא בזהר (קדושים פד:): "שרבי שמעון בר יוחאי כד חזא נשין שפירין, אומר: אל תפנו אל האלילים" (ויקרא יט, ד) - כי הם בחינת 'אלילים'.

"איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ד) - ענין 'מורא אב ואם'

ו. ח"א ט, ד - 'שלמות היראה', היא בבחינת 'שלש קוין'. א) "מורא שמים" (אבות פ"א מ"ג). ב) "מורא רבך" (שם פ"ד מ"ב). ג) "מורא אב ואם" (ויקרא יט, ג). וכשיש 'חכם-הדור' שזוכה ל'תלמידים הגונים' ול'בנים הגונים', אזי ה'יראה' בשלמות. כי יראת החכם והרב שבדור - הוא בחינת "מורא שמים". ו'התלמידים' - יש להם יראת הרב, בחינת "מורא רבך". ו'הבנים' - יש להם "מורא אב ואם". שעל-ידי 'שלש יראות' אלו, ה'יראה' בשלמות.

ובחינת 'יראה' של כל אחד מהשלש הנ"ל - צריך שיהיה כלול משלש שלש. דהינו: 'מורא של הרב' וכו'. ו'יראת התלמיד' וכו'. ו'יראת הבן' שהוא "מורא אב ואם", צריך להמשיכה בבחינת 'נחלת אבות', בחינת (משלי יט, יד): "בית והון נחלת אבות". וצריך שתתפשט ה'יראה' על כל 'חלקי עשירות', שהם 'נחלת אבות'. דהינו בחינת 'שלש קוין', בחינת (בבא מציעא מב:): "לעולם ישלש אדם מעותיו, שליש בפרקמטיא, ושלש בקרקע, ושלש בידו". וכו'.

"פגול הוא לא ירצה" (ויקרא יט, ז)

ז. ח"א לו, ו - עקר 'חסרון הפרנסה' שנתמעט בדורות הללו, אין זה אלא על-ידי השוחטים שאינם מהגנים. כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל, כי מלביש הנפש שבחי - ב'מדבר', בדבור הברכה שמברך. וכשאינו הגון, אזי כשעומד עם ה'חליף' לשחט ה'חיי', עומד ב'רוצח-נפשות', ויש צער להנפש-חיי שצועקת בקול מר, כי אינו שם בשעת הברכה, וחושב 'מחשבת פגול'. אוי לו להשוחט הזה שהרג את הנפש ומסר אותה בכף אויביה, ועל-ידי-זה ה'פרנסה' ביגיעה וטרחא גדולה.

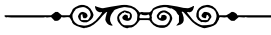
"לא תגנובו" (ויקרא יט, יא) - "ולא תגזלו" (ויקרא יט, יג)

ח. ח"א נט, ט - הגזל את חברו, גורם דם-נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל ג, ט): "וזהבם לנדה". - בשביל זה נקרא 'גזלה' בחינת 'בגד', כמו שכתוב (ישעיה כד, טז): "ובגד בוגדים בגדו" -

בהצדיק, מועיל לעבודת השם-יתברך, ונאכל להצדיק ונתהפך למהותו ממש. וכן 'ארץ-ישראל' יש לה הפח הזה, כי היא "ארץ אכלת יושביה" (במדבר יג, לב), שהיושב שם, נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש. אף העקר תלוי ברצון, אם רצונו חזק מאד להתקרב להשם-יתברך ולעבד אותו, רק שקשה לו לשבר תאוות גופו, אז על-ידי ה'התקרבות', נאכל להצדיק.

אך אם אין רצונו כלל לעבד את השם - לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחינת מזון שאינו נתהפך לנזון, כגון אם אוכל אכילה שאין הטבע סובלת אותו וכו', שהגוף מקיא אותו. כן הוא בחינה זו - כי הצדיק אינו יכול לסבלו, ומקיא אותו. והוא בחינת הכתוב בארץ-ישראל (ויקרא יח, כח): "כאשר קאה את הגוי" - שאינה יכולה לסבלו להיות נאכל אצלה שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו, השם יצילנו.

על הפסוקים בהפטרות פרשת אחרי: "הלוא נבני נשיים אתם לי" (עמוס ט, ז) - עין ב'לקוטי-הלכות', 'ראשית-הגז' ד, ז - חזוק עצום ונפלא על-פי התורה "רפ"ב אומרה"

פרשת קדושים

"קדשים תהיו כי קדוש אני" (ויקרא יט, ב)
"כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה" (רש"י ויקרא-רבה כד, ו)

א. ח"א יא, ג - על-ידי שיהיה נזהר ונשמר שיהיה 'כבוד השם-יתברך' בשלמות, זוכה לדבורים המאירים בתורה שמאירים לו לתשובה. וזה תלוי ב'שמירת הבריית-קדש'. - ו'כבוד' בשלמות, אינו ב'יאם על-ידי 'וא"ו' שימשיך לתוכה, כי 'כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסיף' (פסחים ה, ה), הינו בחינת 'תוספות קדשה', 'שמירת-הבריית', במאמר חז"ל (ויקרא-רבה כד, ו): "כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה" - כי זה תלוי בזה, 'צאות' ו'נאוף', כמו שאמרו חז"ל (סוטה ד:).

ב. ח"א יט, ג - על-ידי 'לשון-הקדש', רוממנו מכל הלשונות העמים. הינו: שהרע שיש להלשון של האמה אחיזה בו - נתבטל ונופל על-ידי 'לשון-הקדש'. והרע-הכולל של 'תאוות-נאוף' שקל השבעים-לשון כולוין בו, נופל ונתבטל. כי על-שם-זה נקרא 'לשון-הקדש' - כי 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה' (ויקרא-רבה כד, ו). [וזה זכין על-ידי קדשת הלשון והדבור שמקדשין אותו בדבורים קדושים. לקוטי-עצות 'קדשה' א]

ג. ח"א לו, בסוף - מי שמקדש עצמו מ'זאת התאווה' - נתקשר ב'מלכות-שמים', 'הנקרא 'אני'" (זהר מקץ רד:), כמו שכתוב (ויקרא יט, ב): "קדשים תהיו כי קדוש אני", ו'בכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה תמצא קדשה' (רש"י שם; ויקרא-רבה כד, ו). "אבל מאן דגלי עריין, הכי איהו אתגלי בין אנון עריין, דאנון אלקים אחרים" (תקוני-זוהר פט:).

הינו 'פגם הבגדים', בחינת (שפת קיט): "שנמצא רֶבֶב על בגדיי", בחינת 'פגם הבגדים'.

ט. ח"א לה, א - דע: פי 'תשובה' היא לשוב את הדבר למקום שנטל משם, והוא בחינת 'זרקא' - דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן" (תקוני-זהר מג: ס. פז: ועוד). ומאן ההוא אתר, הוא 'חכמה', שהוא שרש כל הדברים, כמו שפיתוב (תהלים קד, כד): "בלם בחכמה עשית".

לבקוטי-הלכות, גזלה ג, ג: התשובה על כל החטאים, הוא בחינת תקון הגזלה והעסק אשר גזל ועסק את הקדוש-ברוך-הוא ונקסת-ישראל על-ידי חטאיו. ועל-כן איתא בזוהר-הקדוש ומובא בדברי רבנו ז"ל (ח"א לה, א): "שתשובה הוא בחינת 'זרקא', דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן" - הינו: להחזיר את הדבר למקום שנטל משם.

י. ח"א נט, ה - כל הנפשות שרשם ב'עשירות', בבחינת (דברים כד, טו): "ואליו הוא נושא את נפשו". בשביל זה "הגזל ממוז ישראל, פאלו גזל את נפשו" (בבא-קמא קיט.).

יא. ח"א סט - 'חמר אסור גזלה אפלו במחשבה' - הגזל את חברו, גזל ממנו בניו, על-ידי שגזל ונטל התנוצצות אור נפשה של אשת חברו שגזל ממנו. וזה שאמרו חז"ל (בבא-קמא קיט.): 'הגזל את חברו, פאלו גזל ממנו נפש בניו ובנותיו'.

וזה סוד פונת הגמרא (בבא-קמא קג.): "הגזל את חברו שוה פרוטה, יוליכנו אחריו אפלו למדי". הגמרא היא נעלמת ונסתרת מאד, וזה פונתם האמת: "הגזל וכו' יוליכנו אחריו אפלו למדי" - הינו למודי ה', הינו הבנים, כמה שפיתוב (ישעיה נד, יג): "וכל בניך למודי ה'" - שצריך להחזיר לו אפלו הבנים שגזל ממנו על-ידי שגזל את ממונו.

ודע: שעל-ידי 'צדקה', יוכל לתקן 'ממוז גזלה' שגזלו על-ידי 'חמדה'. פי 'גזלה' ממש, אין לה תקון עד שישב את הגזלה, וכן 'אם גזל את הרבים, צריך לעשות בהמון שגזל צרכי רבים" (ביצה כט.). אבל אם יש לו ממוז גזלה על-ידי 'חמדה', זה יכול לתקן על-ידי 'צדקה' - שעל-ידי 'צדקה' - יתקום אצלו 'ממונו', אף שהיא של 'גזלה' על-ידי 'חמדה'. (עין בפנים באריכות כל התורה).

יב. ספורי מעשיות, מעשה ג מחגר - הספור של הגזלנים, וסופם. והתשובה שנתן החגר לראש הגזלנים, וסופו.

יג. ספר המדות, עניני 'גנבה וגזלה' - [א] מי שנפתה לבו לגזל, וכיון שהתיר לעצמו גזלת חברו הרי הוא מוכן לכל חטא ועון, ואין תקנה להסירו מדרך הרעה (גנבה-וגזלה א). [ב] פעון הגזל, הגובאי עולה, ורעב הוה, ובני אדם אוכלין בשר בניהם (גנבה-וגזלה ב). [ג] הגזל את חברו שוה פרוטה, פאלו נוטל נשמתו ונשמת בניו ובנותיו, ואפלו גרמא (גנבה-וגזלה ד). [ד] מי שלא חס על ממוז חברו, בידוע שהוא 'גנב' (גנבה-וגזלה ה). [ה] מי שנוטל חלק מגנבה, לסוף שיתגלה הדבר (גנבה-וגזלה יא). [ו] עיר שיש בה גנבים, בידוע שהרב אוהב שחד (גנבה-וגזלה יב). [ז] על-ידי דברים-בטלים, באים גנבים (גנבה-וגזלה יג). [ח] מתר לגנב דעת הבריות, כדי להציל נפש מישראל (גנבה-וגזלה יד). [ט] מי שמביש פני חברו, לסוף שמקים עדות שקר,

כדי שיגזל ממוז (גנבה-וגזלה טו). [י] על-ידי 'גנבת-דעת', בא חס-ושלום 'חלי הראה וחוזה' (גנבה-וגזלה ח"ב א). [יא] על-ידי 'גנבת-דעת', בא לידי 'הרהורי-זנות' עם 'גויה' (גנבה-וגזלה ח"ב ב; הרהורים ח"ב כ). [יב] הגזל את חברו, על-ידיזוה מטמאין אותו בטמאת קרי (ממוז יד). [יג] על-ידי 'גנבה', מפסיד את ה'דעת' (גנבה-וגזלה ח"ב ג; דעת ח"ב טז). [יד] הדגנבה, מוזיק ל'עינים' (גנבה-וגזלה ח"ב ד; ראיה ח"ב יד). [טו] מי שיש לו 'הרהורי-נשים', בטולם: על-ידי שלא יגנב דעת-הבריות' (הרהורים ס). [טז] כשתשמר את-עצמך מגזלות' ומ'שבועות' ומ'שקר' - לא תפל ממזגתך (נפילה יא). [יז] על-ידי 'גנבה', ה'משקות' מתקלקלין (משקה א). [יח] כשמוציא גזלה מתחת יד חברו, פאלו נתן צדקה (צדקה י).

"ולא תשקרו איש בעמיתו" (ויקרא יט, יא)

יד. ענין אסור דבורי שקר' - נמצאים בפרשת 'משפטים', בפסוק (שמות כג, ז): "מדבר שקר תרחק".

**"ויראת מאלהיך" (ויקרא יט, יד-לב)
"דבר המסור ללב של אדם נאמר בו ויראת" (רש"י שם; קדושין לבי)**

טו. ח"א יד, זי - לפי ה'כבוד' שמכבד יראי-השם, כן עלה ה'כבוד' לשרשו. ועקר הדבר: שיכבד יראי-השם בלב שלם, כמו שאמרו חז"ל (קדושין לב): "דבר המסור ללב, נאמר בו 'ויראת מאלהיך' (ויקרא יט, יד-לב), ושם עקר ה'כבוד', כמו שפיתוב (ישעיה כט, יג): "בשפתי כבודי ולבו רחוק ממני". וזה בחינת (תהלים פא, ד): "בפסא" - לשון 'התפסא', שזה הדבר מכסה מעין כל.

טז. ח"א טו, ג - שרש ה'יראה' הוא 'דעת', כמו שפיתוב (משלי ב, ה): "אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא". ועקר ה'דעת' הוא ב'לב', כמו שפיתוב (דברים כט, א): "ולא נתן לכם לב לדעת". גם שם עקר ה'יראה', כמו שאמרו חז"ל (קדושין לב): "דבר המסור ללב, נאמר בו: ויראת מאלהיך" (ויקרא יט, יד-לב), הינו שידע ממי יתירא, הינו: ליראה את השם הנכבד" (דברים כח, נח), יראת הרוממות.

יז. ח"א קנד - כל היסורין והדינים שיש לאדם, הם מהיראות הנפולות שנגפלו לתוך הדבר שמתפחד ויש לו יסורין ממנו, וצריך להעלותם לשרשם למקומם. ומקום היראה היא בלב, כמו שפרש רש"י (ויקרא יט, יד-לב): "דבר המסור ללב של אדם נאמר בו ויראת", וה'יראה' צריכה להיות עם 'דעת', ו'הדעת' צריך להיות בלב. ואזי נאמר (משלי ב, ה): "אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא".

יח. ח"ב א, ד - 'שלמות היראה' תלויה ב'לב', כמו שאמרו חז"ל (קדושין לב): "דבר המסור ללב נאמר בו ויראת".

**"ולא תשבעו בשמי לשקר" (ויקרא יט, יב)
- ענין 'שבועת שקר' -**

יט. ספר המדות, ענין 'שבועת-שקר' - [א] מי שנוהר מ'שבועת-שקר', בודאי לא יעבר על (ויקרא יט, יח): "לא תקם ולא תטר" (אהבה י). [ב] על-ידי 'שבועת-שקר', נופלים מ'אמונה' (אמונה לה; שבועה ב). [ג] על ידי 'שבועת-שקר', באין

ה'הורג' נאוף' (נאוף נד; שבועה ד). [ד] כשתשמר את עצמך מ'גזלות' ומ'שבועות' ומ'שקר' - לא תפל מ'מדרגתך' (נפילה יא). [ה] על כל עברות שבתורה, נפרעין מ'מנו'. וכן (שבועת שקר), מ'מנו', ומ'משפחתו', ומ'כל העולם כולו'. ומ'מנו' נפרעין ל'אלתר' (שבועה ח). [ו] דברים שאין אש ומים מכלין אותם, 'שבועות שקר' מכלין אותן (שבועה ט).

"לא תעשו עול במשפט" (ויקרא יט, טו)
- ענין 'קלקול ותקון המשפט' -

כ. ח"א ב, דה - עקר ה'מחשבות זרות', הם על-ידי 'קלקול המשפט'. פי 'משפט' הוא בחינת 'עינין', כמו שכתוב (בראשית יד, ז): "ויבאו אל עין משפט", ועל-ידי 'קלקול משפט', בא קלקול ל'עינין', כמו שכתוב (דברים טז, יט): "כי השחד יעור עיני חכמים" - זה בחינת 'מחשבות זרות' שבתפלה, שהם "ענינין דמכסין על עינין" (זהר פנחס רנב), כמו שכתוב (איכה ג, מד): "סכותה בענין לך" וכו'. - ולעתיד שיתקן בחינת 'משפט', כמו שכתוב (ישעיה א, כז): "ציון במשפט תפדה" - אזי יתעבר "ענינין דמכסין על עינא", כמו שכתוב (שם נב, ח): "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".

ועל-ידי מה זוכה ל'בחינת משפט' - על-ידי 'צדקה' - שעל-ידי 'צדקה' או'חזין במדת ה'משפט', כמו שכתוב (דברים לג, כא): "צדקת ה' עשה ומשפטיו". וכמו שכתוב (תהלים צט, ד): "משפט וצדקה ביעקב" וכו', פי 'צדקה' הוא על-ידי 'משפט' וכו'. כמו שכתוב (שם עה, ח): "אלקים שפט, זה ישפיל וזה ירים", "שמוריש לזה, ומעשיר לזה" (שמות רבה לא, ג). וכשנזכר 'צדקה', הוא בבחינת "זה ישפיל", ש'מחסר מ'מנו', ובבחינת "וזה ירים", ש'מעשיר לעני'. נמצא: שא'חזי על-ידי זה במדת 'משפט'.

כא. ח"ג ה, יא - על-ידי 'עוונות המשפט', נופלין בחינת 'אהבות' מן ה'מרכבה', פי "כסאות למשפט" (תהלים קכב, ח), בחינת ה'מרכבה', שם הוא בחינת 'אהבה קדושה', בבחינת (שיר השירים ג, י): "מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה". וכשנפגם ה'מרכבה' על-ידי 'עוונות הדין', נופלים משם 'אהבות נפולות', ועל-ידי זה בא חסו'שלו'ם פגם הברית'.

ו'עוונות המשפט' נעשה על-ידי בחינת 'תפלין רעים', פי ה'תפלין מחין' נעשין על-ידי שמעלין ה'לחות' ושמנונית הגוף, מבחינת "החתים בשרו" (ויקרא טו, ג), ל'בחינת חותם דקדושה', בחינת 'תפלין מחין'. ויש 'לחות' שצריכין לצאת, בבחינת 'טפת עשו וישמעאל'. וכשמעלין בחינת אלו ה'שמנוניות' מבחינת "החתים בשרו", אל המח - אזי נתערב פסלת בה'מחין' וה'תפלין', ועל-ידי זה נעשה 'קלקול המשפט' וכו'.

וזהו (תבוק א, ד): "על-כן יצא משפט מעקל", הינו 'קלקול המשפט'. פי ה'משפט' על-ידי ה'מח', כמו שכתוב בשלמה (מלכים ג, כח): "כי ראו פי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט". ועל-כן כשנפגם המח, נתקלקל המשפט. - וזה 'מעקל', אותיות 'עמל'ק', שעל-ידו בא הטמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כה, יח): "אשר קרה בדרך" - והתקון: על-ידי

'קשור המרכבה', בחינת: "מרכבו ארגמן", שהם 'רפאל וגבריאל' וכו', שהם 'מלאכי המרכבה' שצריד לקשרם, לתקן פגם המרכבה' שמשם באין ה'אהבות הנפולות'.

"בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו)
"הוי דן את חברך לכף זכות" (יש"י שם; שבועות ל; ספרא קדושים ד)

כב. ח"א ג - על-ידי ששומע הנגינה ממנגן בשר - מתקן 'בנין המלכות' שלו. - ואזי כשיתקן בחינת 'מלכות' שלו, יוכל למשל בכל מה שירצה, ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב. לזה אמר (אבות פ"א מ"ו): "והוי דן את כל האדם לכף זכות" - פי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחרבן העולם, "פי לא לתהו בראה, לשבת יצרה" (ישעיה מה, יח).

כג. ח"א ו, בסוף - צריכין לזהר מאד "לדון את כל אדם לכף זכות", ואפלו החולקים עליו ומביזין אותו, צריד לדונם לכף זכות ולשתק להם, ועל-ידי זה נעשה בחינת 'כתר', כמו בא במדרש (ויקרא י"ב, ח): "משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פתור. אמר לו: בשביל מי, אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: ביון שהוא לצורך המלך, כל אבן טוב שתמצא תקבענו בו". כך כל אחד מישראל הוא בחינת 'כתר להשם' יתברך, וצריד להכניס בו כל מין אבנים טובות שאפשר למצא.

דהינו: שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף זכות, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל אדם לכף זכות". נמצא: שעל ידי שדנים את הכל לכף זכות, פי מוציין בו זכות שאינו חייב כליף בפמה שמבזה אותו, פי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכו' - על-ידי זה נעשה בחינת 'כתר'.

כד. ח"א קלו - "הוי דן את כל אדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו). פי כשיש מחלוקת על אדם, צריד לחקר למצא זכות בחברו במה שחולק עליו, כדי לדונו לכף זכות. פי המחלוקת לא ימנע משני פנים: א) או מחמת שחבירו גדול ממנו במעלה, ועל-כן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו. ואזי צריד להשתדל שייגיע הוא גם-כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה מחלוקת. ב) או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלוקת מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו.

ועל-כן צריד לדונו לכף זכות - ובזה הוא מעלה חברו לכף זכות. ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת. ואזי בודאי לא יהיה 'מחלוקת' - פי 'מחלוקת' הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה. אבל אם יהיו שניהם במדרגה אחת - בודאי לא יהיה 'מחלוקת' - פי בדבר אחד אין שיף 'מחלוקת'.

ובזה שמעלה את חברו לכף זכות - יוכל להיות שחברו יחזר בו ולא יהיה שוב 'מחלוקת', או שיהיה לו מפלה - פי יוכל להיות ש"גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה, כב) בזה שאתה מעלהו לכף זכות.

וזהו: "הוי דן את כל אדם לכף זכות" - "דן דיקא" - פי הוא בחינת 'דין ומשפט' ממש. פי ידוע (שערי הגלגלים, הקדמה כב):

"שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם". ועל-כן בזה שאתה דן אותו לכף-זכות, ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט בן יקום.

כה. ח"א קנו - עלידי שמצדיק הרבים, הינו עלידי שמקרב בני אדם לעבודת השם-יתברך, או עלידי שדן כל אדם לכף-זכות, שגם זה נקרא 'מצדיק הרבים' - עלידי-יזה מוריד חמימות והתלהבות להשם-יתברך, כמו שכתוב (דניאל יב, א): "ומצדיקי הרבים פוכבים". ועלידי-יזה מטהר לבו. ואז זוכה לדבר דבורים חדשים בכל פעם שמתבודד, שהם בחינת 'רוח-הקדש' ממש.

כו. ח"א רז - כל הדבורים הם בחינת גבורות, כמו שכתוב (תהלים קמה, יא): "וגבורתך ידברו". וצריך להמתיקם עלידי 'למוד-התורה' ודבורים טובים שמדברים. ולפעמים יוצאין גבורות-קשות ורמנא-לצלח, והם באים לגדולי-הדור, מחמת שיש להם דעת גדול, ובוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דבורים, וצריך לראות להמתיקם. וכשאין ממתיקים אותם - אזי מתחילין לדבר באלו הדבורים, דבורים-דעים על הכלל או על הפרט, או שמדברין על 'צדיק-הדור', ואזי נופלים עליו הגבורות-קשות, והוא צריך לראות להמתיקם.

ועלידי שהוא דן אותם לכף-זכות בזה שמדברים עליו - נמצא שהוא "מטה כלפי חסד" (ראשי-השנה יז), ובזה ממתיקם. או עלידי שמקבל באהבה היסורים שמדברים עליו - עלידי-יזה הוא ממתיק גם-כן דבורים שלהם, שהם הגבורות הקשות.

כז. ח"א רפג - דע: כי צריך לדון את כל אדם לכף-זכות, ואפלו מי שהוא רשע-גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב שבאותו המעט אינו רשע. ועלידי-יזה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף-זכות - עלידי-יזה מעלה אותו באמת לכף-זכות, ויוכל להשיבו בתשובה.

וכמו שצריכין לדון אחרים לכף-זכות, אפלו את הרשעים, ולמצא בהם איזה נקודת-טובות, ועלידי-יזה מוציאין אותם באמת מ'כף-חובה' ל'כף-זכות' - כמו-כן הוא אצל האדם בעצמו: שצריך לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו איזה נקודה-טובה גדולה - כדי לחזק את-עצמו שלא יפל לגמרי חסו-שלו, רק אדרבא: יחיה את עצמו וישמח את נפשו, ב'מעט הטוב' שמוצא בעצמו.

כח. ח"ג קנה - עקר אמירת תהלים: לומר כל מזמורי תהלים על-עצמו, למצא את-עצמו בתוך כל מזמור. כי כל המלחמות שבקש 'דוד-המלך' שיצילהו השם-יתברך מהם, צריכין לפרש לעצמו על 'מלחמת היצירה-הרע וחילותיו'. והפסוקים שדוד-המלך משבח את-עצמו, בגוף (תהלים פו, ב): "שמרה נפשי כי חסיד אני", וכיוצא בזה - גם זה צריכין לפרש על-עצמו - כי צריכין לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקודה טובה, אשר בבחינת הנקודה טובה הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא.

כט. ח"ג א, יד - רק הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובדאי הוא מקים בנו

(אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל האדם לכף זכות". ואנו רואין רחמנותו בזה שקבע לנו ראשי-השנה שהוא יום-הדין, ב'ראש-החדש', כי זה הוא חסד גדול, שאז כביכול הוא יתברך בעצמו מבקש פפרה, בבחינת (שבועות ט. חולין ס): "הביאו עלי פפרה", הנאמר ב'ראש-החדש', כי איך היינו מרימין פנינו לבקש פפרה מאתו יתברך. ועל-כן אין לנו בושח ביום-הדין לבקש פפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז פפרה.

ל. שיחות הר"ן צו - הצדיק "מטה כלפי חסד" (ראשי-השנה יז), ודן את כל החולקים עליו לכף-זכות, שפונתם לשם-שמים. כי לא היה העולם יכול לסבל אור הצדיק, שאורו גדול מאד להעולם לסבלו. וגם מחמת שיש פמה דינים וקטרוגים גדולים על הצדיק הגדול האמת. על-כן הם חולקים עליו, ובזה הם משתיקים הדינים והקטרוגים.

וגם עושה לו טובה - כי כשהצדיק צריך לילך מדרגא לדרגה, אזי מנסים אותו אם יש לו "כח לעמד בהיכל המלך" (דניאל א, ד), שהוא הפה של הצדיק החולק עליו, ועלידי-יזה מעלין אותו מדרגה לדרגה יותר עליונה. נמצא שעושה לו טובה.

לא. ספר המדות, עניני לדון לכף-זכות' - [א] מי שיש לו מחשבות-רעות, ידן את כל בני אדם לכף-זכות תמיד (הרהורים ה). **[ב] מזונות של אדם נתמעט, כשאין דן את האדם לכף-זכות (ממון ס).** **[ג] הדן את בני-אדם לכף-זכות, יזכה לקבל את המועדים פנכון (רחמנות יב).** **[ד] מי שאין דן את חברו לכף-זכות, פאלו הרגו, גם השרים אינם נוהגים עמו בישרנות (שרים ב).**

"לא תלך רכיל בעמיה, לא תעמד על דם רעה" (ויקרא יט, טז)
"לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו" (ויקרא יט, כו)

לב. ח"א יד, יב - יש בעלי לשון-הרע ומחלוקת, שהולכין ומרגלין ומדברים רכילות ולשון-הרע, ועושין מריבה ומחלוקת בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. ועלידי שזוכין לקרב ה'רחוקים' לעבודת-השם, שעלידי-יזה מאיר 'כבודו' יתברך, וחוזר ועולה לשמשו הינו ל'יראה', עלידי-יזה נתבטליו בעלי לשון-הרע ורכילות ה'נל', ונתרבה השלום בעולם.

לג. ח"א נט, הו - עלידי תקוה-הפלי, שהוא תקוה-הברית - תלוי פרנסה בלי טרח'. כי פרנסה בטרחה ובכבדות, הוא מחמת שלא תקן תקוה-הפלי, שהוא תקוה-הברית. כי "מאן דזרק פרווין דנחמא עניית רדף אבתרה, כל שכן מאן דזרק פרווין דמחא" (זהר פנחס רמד).

וזה (ויקרא יט, כו): "לא תאכלו על הדם" - הינו: עלידי ה'דמים' שגורמים לשכינה בחינת 'דם נדה' (פי שס"ה לא-תעשה' תלויים בשס"ה גידים, ששם תהלכות הדמים). ולפי בחינת 'לא-תעשה' שעוברים, כן מעוררים 'דם נדה' להשכינה - אות ג בהתורה). הינו עלידי 'פגם-הברית', בחינת 'פגם פלליות הגידין' - עלידי-יזה: "לא תאכלו" - הינו 'פרנסה בטרח'.

וזה: (ויקרא שם): "לא תנחשו ולא תעוננו" - שהם גורמים בחינת (זהר אחרי עט): "נחש משיח לה לגפה", וגורמים שליטת

ה'שפחה בישא' שהיא "עת רעה" (קהלת ג - עין זהר תרומה קנה). וזה: "לא תנחשו" - שלא לגרם חסוֹשִׁלּוּם: "נחש משיך לך לגבה וכו'". "ולא תעוננו" - שהוא לשון 'עת ועונה' - הינו שלא לגרם חסוֹשִׁלּוּם 'שליטת העת-רעה' של ה'כ"ח עתים' (קהלת א).

ובל-זמן שלא תקן 'תקוני-הכלל' - אזי ה'דבור' אסור. ומי שפדבר אז, עובר על (ויקרא יט, טז): "לא תלך רכיל בעמך", והוא "הולך רכיל מגלה סוד" (משלי יא, ג). ועל-ידי תקוני-הכלל שפועורר המחין, וממשיך 'לבגונות' לה'צידן', אז ה'דבור' מתר, בבחינת (זהר אמור קה): "פתח פיך".

וזהו (ויקרא יט, טז): "לא תלך רכיל, ולא תעמד על דם רעה" - "רעה" - הינו ה'מחין', תרין רעין דלא מתפרשין" (זהר ויקרא ד). כשהם 'אינם עומדים', ונתבטלין מלעשות פעולתם על-ידי 'הגברת הדמים' הלוחצים את ה'מחין' - על-ידי-זה לא תעבר על: "לא תלך רכיל" - כי אז ה'דבור' מתר.

לד. ח"א סא, בסוף - "רבי שמעון פתח ואמר: "הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר" (משלי יא, ג). "הולך רכיל, דלית רוחה רוחא דקיומא [הינו רוח חכמה], ולא הוה מתימנא [הינו אמונת חכמים]" (זהר נשא קכח). פי על-ידי שאין בו 'אמונת-חכמים', אין בו "רוח חכמה" (שמות כח, ג), כי נדון ב'מוותרות'.

"מגלה סוד" - זה בחינת 'בטול בתבי'דנו' - שאין מקבלין 'אורי-השכל' מ'ידי הסמיכה'. ועל-ידי 'פגם אמונת חכמים', בחינת 'הולך רכיל' - על-ידי-זה "מגלה סוד" - שנתגלה ונסתלק 'אורי-השכל'. ועל-ידי-זה "בסוד עמי לא יהיו" (יחזקאל יג, ט), "בסוד העבור" (כתבות קיב).

לה. ספר המדות, אהבה או; לשון הרע' ו - כשאין 'אהבה' בין בני-אדם, על-ידי-זה הם 'הולכי רכיל'; ועל ידי דכילות, באים ל'לצנות', ועל ידי 'לצנות', הם דוברים 'שקר'.

שאר עניני 'לשון הרע' - נמצאים בפרשת 'טהרה' (מצורע)

"לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט, יז)

לו. ספר המדות, עניני 'שנאת-הנפ' - [א] כשאין 'אהבה' בין בני-אדם, על-ידי-זה הם 'הולכי רכיל'; ועל-ידי דכילות, באים ל'לצנות'; ועל-ידי 'לצנות', הם דוברים 'שקר' (אהבה א; לשון הרע ו). **[ב]** על-ידי 'שנאה', בא 'בהלות'; ועל-ידי 'שנאה', בא 'שרפה' (אהבה ב). **[ג]** כשתהא נזהר מ'שנאת-הנפ' - אזי כשיהיה לך איזהו משפט עם אדם שאינו רוצה לפשר עמו, על-ידי-זה יתפטר עמו (אהבה ט). **[ד]** על-ידי 'שנאת-הנפ', נכשל ב'טרפות' (אהבה ח"ב ד). **[ה]** בעוון 'שנאת-הנפ', בגים מתים כשהם קטנים (בנים נו). **[ו]** בעוון 'שנאת-הנפ', מריבה רבה בתוך ביתו (מריבה קו). **[ז]** בעוון 'שנאת-הנפ', האשה מפלת נפלים (מפלת ה).

הוכח תוכיח את עמיתך (ויקרא יט, יז) - **עניני 'תוכחה'**

לז. ח"א י, ד - השכל מוכיח ה'בעלי-גאווה' הרוצים להתגדל: עדין לא תפנתם המעות, ומחמת שלא תקנת את

עצמך, בודאי אינך יכול להוכיח אחרים, כי יאמרו לך: "קשט עצמך תחלה" (בבא-מציעא קז), ועל-כן אינך שנוא. פי המוכיח הוא שנוא, כמו שאמרו חז"ל (כתבות קח): "הא צורבא מרבנן דמרחמי לה בני מתא, משום דלא מוכח להו במלי דשמיא". ואתם לוקחים לעצמכם 'גדלות'. והשכל מוכיח אותם: 'הכל נופל עלי', פי 'כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו' (פסחים טו).

לח. ח"א יט, ג - צריך לזכר את הפנים, שיוכל כל אחד לראות פניו בפנים שלו כמו במראה, עד אשר בלא תוכחה ובלא מוסר יתחרט חברו תכף על מעשיו, רק כמה שיביט בפנים שלו, יראה את עצמו כמו במראה, איך פניו משקע בחשך.

לט. ח"א נב, א-בסוף - יש 'מוכיחי הדור' הנקראים 'זגליו', על-שם שנותנין עצות להשם-יתברך, וה'עצות' נקראים 'זגליו'. ועל-שם ה'הליכה' שהולכים בשליחותו לישראל להוכיחם ולהחזירם להשם-יתברך. וכשהשם-יתברך גוזר גזר-דין בעולם - מתיעץ עמהם, והם מכסים וחותמין אותו, שלא יהיה נעשה ממנו דין אכזרי. והם הולכים ומוכיחים הדור, כדי להמתיק הדין. ונזהרין להתחיתם ולהסתיר ה'דין-תורה', שלא יינקו ממנו החיצונים. ועל-שם זה הן בחינת 'חותם'. והם מרבים שלום בעולם, פי הולכים לפשר ולעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ולפניו יתברך מקטינים הדבר וממליצים טוב בעדם, ולפני ישראל מגדילים החטא מאד. - ועל-ידי 'עזות דקדשה' זוכין ל'אמונה', ועל-ידי-זה זוכין לקבל מוסר מ'מוכיחי-הדור'. - 'קול המוכיח' הוא בחינת 'קול שופר'.

מ. ח"א ל, זח - עקר 'התגלות החסד', שעל-ידו קוצרין וחותכין ומבדילין ה'מלכות-דקדשה' מארבע גליות של העכו"ם - הוא על-ידי 'תוכחה'. פי על-ידי פתיחת פה של המוכיח, נתגלה 'חכמה', ועל-ידי-זה נתגלה ה'חסד'.

וצריכין אנו לקבל תוכחתם - אף-על-פי שהיא לפעמים דרך בזיון שמבזים אותנו - כדי לקבל על-ידו את החסד, פי צריך לדון אותם לכף-זכות, שסובלים צער גדול מאתנו וכו'. - והוא יודע על-ידי ה'עזות' וה'תורה' של כל אחד ואחד, אם תפלתו היתה בהונן אם לאו, ועל-ידי-זה יודע להוכיח כל אחד.

מא. ח"א נו, ב-ג-ד - כל אחד לפי בחינות ה'מלכות' שיש לו, צריך להזהיר ולהוכיח את הנשמות שנוכנעים אליו. הן אם הוא מושל בביתו - צריך להזהיר ולהוכיח את בני-ביתו. ואם יש לו ממשלה יותר - מטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים. ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם - אזי עושה שלו ומציל נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ג, יז-ט): "צפה נתתי לבית ישראל וכו', ואתה פי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונו ימות ואתה את נפש הצלף". אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם - אזי הענש עליו. וצריכין לזה 'דעת', כדי לידע איך להוכיחם, ולקרוב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח, והוא על-ידי 'אריכות-ימים' וכו' שזוכין על-ידי 'עסקי-התורה'.

ועל-ידי-זה ה'דעת' יוכל לידע - שאפלו בתוך ההסתרה, והסתרה שבתוך הסתרה - מלבש 'השם-יתברך' דהינו ה'תורה'. ומזה בעצמו נתגליון ה'הסתרות' ונעשה מהם 'תורה', מאחר שידע שהשם-יתברך נסתר שם. ואזי מאחר שנתגלו ונעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת (זהר שמיני נח). "אורייתא מכרזת קמיהו: עד מתי פתיים תאהבו פתי" (משלי א. כב), כי באמת התורה מכרזת וצועקת ומוכיחה תמיד, רק שאינו שומע אותה מחמת ההסתרות. ועל-ידי-זה יכולין להוכיח אפלו את הרחוקים מאד מהשם-יתברך, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה.

מב. ח"ב ת, א - אף-על-פי ש'תוכחה' הוא דבר גדול, ומטל על כל אחד מישראל להוכיח חברו, כמו שכתוב (ויקרא יט. ז): "הוכח תוכיח את עמיתך" - אף-על-פי-כן לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא (ערכין טז: - ספרא קדושים ד): "תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח".

כי פשאינו ראוי להוכיח - אזי לא די שאינו מועיל, אף גם מבאיש ריח נשמתם, כי מעורר ה'ריח-רע' של ה'מעשים-רעים'. כמו איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזיזין אותו אין מרגישין ה'ריח-רע', אבל בשמתחילין להזיז אותו, מעוררין ה'ריח-רע'. כמו-כן מזיזין ומעוררין ה'ריח-רע' של ה'מעשים-רעים', ומבאיש ריחם, ומחליש נשמתם, ונפסק השפע מפל העולמות התלויים באלו הנשמות.

אבל פשראוי להוכיח - אזי אדרבא מוסיף ונותן בהם 'ריח-טוב'. כי ה'תוכחה' צריכה להיות בבחינת ה'תוכחה' של משה' שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, והוסיף ונתן בהם 'ריח-טוב'. - וזה בחינת: הקול המשקה את הגן-עדן, בחינת השיר שיתער לעתיד, בחינת החוט של חסד'. וזהו (תמיד כח): "המוכיח את חברו לשם-שמים, מושכין עליו חוט של חסד, שנאמר: מוכיח אדם אחרי חן ימצא" (משלי כח. כג).

[הערת מוקדמת ז"ל בלקוטי-עצות 'תוכחה' כ - אל יבהלוך רעיוניך, כי למעלה (ח"ב ז) הזהיר הרבה: שידבר כל אחד עם חברו ביראת-שמים, וכל אדם צריך לעסק בזה. וכאן אמר: "שאינו כל אדם ראוי להוכיח".

אף מבאר היטב למי שמבין היטב פרוש הדברים בפשיטות, כי לדבר עם חברו ביראת-שמים בכל-יום מהתכלית ומה יתה הסוף וכו', זה צריך בודאי כל אדם לקום, אפלו אדם פשוט לגמרי. אבל 'תוכחה' שהזהיר כאן, הוא ענין אחר לגמרי, כי הוא בשמוכיח את האדם ומזכיר לו עונותיו, שאומר לו: "למה עשית עברה פלונית או מעשה הרעה הזאת"? - וזה צריך האדם לזהר, שלא לתזכיר 'מעשים-רעים' שלכם, כי יכול להחליש נשמתם על-ידי-זה, על ידי שמעורר ה'ריח-רע' (עין שם באריכות).

מג. ספר המדות, עניני 'תוכחה' - [א] לא הרבה ירושלים אלא בשביל וכו', גם לא הוכיחו זה את זה (אמונה מב). **[ב]** המוכיח את חברו לשם-שמים, מושכין עליו חוט של חסד (המתקדוין ז). **[ג]** מי שאינו מקבל 'תוכחה', יסורין באין עליו (המתקדוין לו). **[ד]** מי שאינו מקבל 'תוכחה', על-ידי-זה אינו נתגדל (התנשאות יא). **[ה]** 'התנשאות' בא על-ידי 'תוכחה' (התנשאות יג). **[ו]** על-ידי 'תוכחה' לשם-שמים, זוכה ל'התנשאות' (התנשאות מ). **[ז]** על-ידי 'תוכחה', תשא חן (חן ז). **[ח]** המוכיח צריך לומר תוכחה על-ידי התקשרות הדבור

לשרשו, ואז נתקבל תוכחתו (תוכחה א). **[ט]** מי שגשתמד, אל תוכח אותו, כי לא תועיל (תוכחה ב). **[י]** על-ידי שאין מקבל תוכחות, נהרב מעונו (תוכחה ג). **[יא]** מי שמוכיח את העולם שלא בחכמה, על-ידי-זה מעורר חסוּשִׁלֹּם גלות גדול והכבדה מהאמות (תוכחה ד). **[יב]** מפני ענין תוכחה, חוזר בו הקדוש-ברוך-הוא על הטוב שיצא מפיו (תוכחה ו). **[יג]** היכא דידע דלא מקבלי 'תוכחה', הנח להם (תוכחה ז). **[יד]** מי שירא מבני-אדם להוכיח אותם, לסוף שהקדוש-ברוך-הוא שובר אותו לפניהם (תוכחה ח). **[טו]** מי שידע להזהיר ואינו מזהיר, גם חברו מידו נענש, גם דם חברו מידו נדרש (תוכחה ט). **[טז]** על-ידי 'תוכחה' שתוכיח, תנוח בקבר בלא 'צער גיהנם, ותזכה ל'גן-עדן' (תוכחה יב). **[יז]** מתר לרחוק בשתי ידים, את זה שלא קבל ממך 'תוכחה' (תוכחה יג). **[יח]** כל-זמן ש'תוכחה' בעולם - 'נחת-רוח', ו'טובה' ו'ברכה' באין לעולם (תוכחה יד). **[יט]** על-ידי 'תוכחה', נמתק הדין ונמשך החסד (תוכחה טו). **[כ]** מי ששומע תוכחה ואינו נתקבל אצלו, ידע שיצטרך ללוות אצל אחרים, וסימן לדבר: "בדברים לא יוסר עבד" (משלי כט. יט), "עבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב. ז) (תוכחה ח"ב ג). **[כא]** אל תדבר עם המסיתים אפלו להוכיחם ולקרנם (הרחקת-רשעים יז). **[כב]** כשאתה מוכיח אותם שלא תקנו 'חטאות-נעורים' - תכלל את-עצמך עמהם, ועל-ידי-זה יקבלו ממך (תשובה ע). **[כג]** מצוה להזהיר את בני-אדם על כל דבר פשע, ואם אתה ירא שלא ישמע לך, תאמר דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך (תשובה פו). **[כד]** הדרך שיבזר לו האדם, שיאהב את ה'תוכחות', ויחזיק ב'אמונה יתרה' (תשובה קג).

"ולא תשא עליו חטא" (ויקרא יט. ז)
"לא תלבין את פניו ברבים" (רש"י שם; ערכין טז: ספרא קדושים ד)

מד. ספר המדות, עניני 'אסור הלבנת פני חברו' -
[א] מי שהוא נזהר מלביש שום אדם, זוכה למלבושים' (בגדים יג). **[ב]** מי שמביש פני חברו, נתאלם ושוכח (בושה א). **[ג]** טוב לבטל תורה, מלביש בן ישראל (בושה ג). **[ד]** נכון באשר ישמע מרעהו דבר כזב, אל יקפץ ויבישהו, אלא ירמוז לו בתנועה, כדי שיכיר כי לא כן הוא (בושה כז). **[ה]** נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים (בושה לא). **[ו]** המלבין פני חברו ברבים, כאלו שופך דמים, ויורד לגיהנום ואינו עולה (בושה לג). **[ז]** נח לו לאדם שיבזר על 'ספק אשת-איש', ואל ילבין פני חברו ברבים, ואין לו חלק לעולם-הבא (בושה לד). **[ח]** אל תביש עם שאתך בתורה ומצוות, אבל ל'בעל-עברה' מתר לבישו ולהונו בדברים (בושה לה). **[ט]** מי שאין לו 'מדת הבטחון', ישמר את-עצמו שלא לביש שום אדם, גם יזהר להתפלל בכונת-הלב (בטחון יא). **[י]** מי שמביש פני חברו, לסוף שמקים עדות שקר, כדי שיגזל ממון (גנבה וגולה טו). **[יא]** מי שמביש פני חברו, נעשה 'שכחן' (זכירה א). **[יב]** מי שאין מביש פני חברו, לא ישמחו אויביו עליו (מריבה נא). **[יג]** על-ידי גזל או מביש פני חברו, אין תפלתו נשמעת (תפלה מז).

"לא תקם ולא תטר" (ויקרא יט, יח)

מה. ספר המדות, 'אהבה' י - "מי שנוהר מ'שבוועת שקר', בודאי לא יעבר על (ויקרא יט, יח): "לא תקם ולא תטר".

"ואהבת לרעך כמוך, אני ה'" (ויקרא יט, יח)

מו. ח"א יז, ה - על-ידי 'צדקה', לוקח לעצמו רעים ואוהבים. וכל מה שנותן 'צדקה' ליותר אנשים, קונה לו 'רעים' יותר. ועל-ידי-זה נזדבף האויר. וכל מה שנותנים ליותר אנשים 'צדקה', נתרבה יותר ה'אויר הנח והזד', פי 'אהבה' הוא אתדבקות רוחא ברוחא, רוח האוהב ברוח הנאהב, שזה בחינת 'אויר הנח', שרוחם נחים זה מזה - פי אין 'רוח רעה', שהוא 'שנאה', שיפריד ביניהם. וזה בחינת (משלי יט, ד): "הון יסיף רעים רבים".

מוז. ח"א קסה - 'ואהבת לרעך כמוך, אני ה'" (ויקרא יט, יח). הינו: שתקבל באהבה כל הרעות והיסורים הפאים עליך, פי עדין הוא מתנהג עמך ברחמים, פי היה מגיע לך יותר ויותר חסוֹשֶׁלֹום לפי מעשיך. וזהו: "ואהבת לרעך" - שתאהוב הרע' שבא לך - תקבלם באהבה. פי "כמוך" - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך - "אני ה'" בעל הרחמים - עדין אני מתנהג עמך ברחמים.

מה. ח"א רלט - על-ידי 'מחלקת' אי אפשר לדבר, פי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב, ח): "אדברה נא שלום". ועל-כן 'צריך כל-אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות-עשה: "ואהבת לרעך כמוך" (שער-הכונות, דרושי ברפת השחר; פריעי-חיים, שער עולם-העשיה פ"א; שער-הגלגולים, הקדמה לח) - כדי שעל-ידי-זה שיש אהבה ושלום, יוכל לדבר בתפלה.

אבל כשאין שלום ויש מחלקת, אי אפשר לדבר. - ועל-כן אפלו אם אחד רוצה 'שלום', רק שהם חולקין עליו, עם-כל-זה אין ה'שלום' בשלמות, על-כן אי-אפשר לדבר ולהתפלל, אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו.

וזה שאמר דוד המלך על-ידי-השלום (תהלים קכ, ז): "אני שלום" - פי אני איש שלום' ומצדי היה שלום עם בלם, ועם כל זה: "וכי אדבר, המה למלחמה" - הינו: שאף שאני שלום - עם-כל-זה אי-אפשר לדבר - מחמת ה'מלחמה' וה'מחלקת' שהם חולקין עלי.

מוט. לקוטי הלכות, נשיאת נפיים ה, טז - כשחסוֹשֶׁלֹום אין שלום בין ישראל בין אדם לחברו, בודאי אין יכולין לדבר זה עם זה ביראת-שמים, מחמת המחלקת שביניהם. ואפלו כשאין מחלקת, אלא שאין האהבה בשלמות בין ישראל, שמצוים לאהב אחד את חברו כנפשו, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך". ובפרט החברים העוסקים בתורה, שצריכים לזהר ביותר ויותר שיהיה ביניהם אהבה רבה, כמובא גדל האזהרה שהזהיר האר"ז"ל על אהבת החברים' בלי שעור. וכשאין האהבה בשלמות - אינם יכולים לדבר זה עם זה פראוי, ואינם מאירים זה בזה אור הנקודה הקדושה.

נ. לקוטי הלכות, ברנת הודאה ו, סא - וזה בחינת "ברפת שהחינו", שכשהוא רואה את חברו שחביב עליו

ושמח בראיתו, מברך 'שהחינו' וכו'. פי זה עקר החיות והקיום, כששמחים בראית חברו איש הישראל, שעקר השמחה: מה שזכו שני ישראלים האוהבים זה את זה, להתועד יחד בשלום - שעל-ידי-זה עקר הגדלת שמחת ישראל.

פי בכל אחד מישראל יש "חלק אלוק ממעל" (איוב לא, ב), שהוא 'מקור השמחה', בחינת (תהלים קמט, ב): "ישמח ישראל בעשיו. אף תקלפה הקודמת לפרי, שהיא בחינת 'עצבות', חופה עליו, וצריך התגברות גדול להגביר השמחה על העצבות, והיא מלחמה גדולה. על-כן צריכין לזה שיתחברו ויתקבצו כמה נפשות ישראל - פי כל מה שמתקבצין ומתחברין באהבה, נפשות החברים ביותר, מתגדל השמחה ביותר - פי מתקבצין ומתחברין חלקי השמחה יחד, ומאירין באור גדול ביותר, שזה בחינת (משלי יג, ט): "אור צדיקים ישמח", בחינת (משלי כט, ב): "ברבות צדיקים ישמח העם".

ועל-כן מברכין על ראית ישראל חברו החביב עליו: "שהחינו וקיימנו" וכו' - פי זהו עקר החיות והקיום, שהוא על-ידי השמחה והשלום.

וזה בחינת (שמות ד, יד): "וראך ושמח בלבנו" - שעל-ידי-זה היתה עקר 'צאלת מצרים', על-ידי שאהרן לא התקנא בגדלת משה אחיו הקטן ממנו. הינו: פי עקר הגאולה על-ידי שמחה, שעקרה על-ידי 'אהבת חברים' העוסקים להתקרב אל השם באמת לאמתו וכו', שזה בחינת: "וראך ושמח בלבנו".

נא. לקוטי הלכות, ברנות הראיה וישאר ברנות פרטיות א - "הרואה את חברו לאחר שלשים יום, מברך שהחינו. לאחר שנים עשר חדש, מברך מחיה המתים. והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראיתו" (שלקרערוף אורח-חיים רכה, א)

פי איתא בדברי רבנו ז"ל (ח"ב עב): שעל-ידי שרואין עצמם עם הצדיק, מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות וכו'. פי על-ידי הראיה מתנוצץ המוח. וכפי ההתנוצצות המוח כן מקבלין גדלה וכו'. שזה עקר 'תחית-המתים' שהשפלות של כל אחד יהיה נחיה וכו'.

נמצא: שעל-ידי מה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה בחינת 'תחית-המתים'. ואף-על-פי שהעקר הוא הצדיק הדור בחינת משה שיש לו זה הכח, שעל-ידי ראיתו לבד מתנוצץ המוח וכו', עד שיהיו זוכין על-ידי זה לבחינת 'תחית-המתים' כנ"ל - עם-כל-זה בכל אחד מישראל יש נקדה טובה שהיא בחינת 'צדיק', כמבאר בדברי רבנו ז"ל (ח"א לד). וה'נקדה-טובה' הזאת שהיא בחינת 'צדיק', הוא בחינת 'משה', פי 'משה רבנו' הוא כלליות כל ישראל, והוא מתפשט בכל בני-ישראל, וכל אחד מישראל יש בו בחינת צדיק בחינת משה (שם; ובח"ב כו בלקוטי תנינא) - "שמשה רבנו מתלבש בכל אחד מישראל".

ועל-כן גדול השלום ואהבה שבין ישראל, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך". "ואמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה" (רש"י שם; גראשית-רבה כד, ז; ספרא קדושים ד). פי על-ידי האהבה שבין אחד לחברו, נכללין זה בזה, ומאירין זה בזה, ומקבלין דין מן דין. פי עקר האהבה היא: שיהיו רואין זה את

זה, כמו שכתב רבנו ז"ל (ח"א קפג) על מאמר רז"ל (סנהדרין פ"ד מ"א): "סנהדרין היתה פחצי גרן עגלה, כדי שיהיו רואין זה את זה". שעקר האהבה שיהיו רואין זה את זה, שלא יוכלו כל אחד לסבל כלל שלא יראה את חברו וכו' עיר-שם.

כי פשוטאין זה את זה - אזי מקבלין דין מן דין, ומתנוצץ המח של כל אחד על ידי חברו. כי בכל אחד יש 'נקדה-טובה' שהיא בחינת 'צדיק' בחינת 'משה', לגבי חברו. ועל-כך על ידי ההסתכלות, מתנוצץ המח פנ"ל.

ועל-כך עקר החיות על ידי השלום והאהבה שבין ישראל, שהוא בחינת רואין זה את זה - כי עקר החיות היא מהמח והשכל, ועקר התנוצצות המח הוא על ידי שרואין זה את זה פנ"ל, שעל ידי זה זוכין לבחינת 'חיים נצחיים' בחינת 'תחית' המתים פנ"ל.

וזה בחינת מה שאמרו רז"ל (תענית כג): "או חברותא או מיתותא" - כי עקר החיות הוא על ידי 'אהבת החברים'. שעל ידי זה מאירין זה, בזה ומתנוצץ המח - שזה עקר החיות, בחינת 'תחית המתים', כי עקר החיות הוא אהבה ושלום. וזהו: "או חברותא או מיתותא" - כי פשאין 'אהבה' ויש 'פרוד' - אי אפשר לקבל חיות, והוא בחינת 'מיתה' - בחינת (רות א. יז): "כי המות יפריד" - כי הפרוד שבין איש לרעהו, זה בחינת 'מיתה' וכו'.

וזה בחינת (שיר השירים ח. ו): "כי עזה כמות אהבה" - כי האהבה עזה כל-כך, עד שניחא למות חסו'שלום בשביל האהבה, כמו שפרש רש"י שם לענין 'אהבת השם': שהאהבה עזה, עד שמניחין עצמן למות עבורו, עיר-שם. וזהו גם-כן לענין אהבה שבין אדם לחברו - שהאהבה קשה ועזה כל-כך, עד שניחא יותר למות, משתתקלקל האהבה חסו'שלום, בחינת: "כי עזה כמות אהבה", בחינת "או חברותא" וכו' - כי עקר החיות הוא מאהבה והשלום פנ"ל. כי על ידי האהבה שרואין זה את זה, שזה עקר האהבה פנ"ל, וכל אחד יש בו בחינת צדיק - מתנוצץ המח. ומשם עקר החיים, בחינת 'חיים נצחיים', בחינת 'תחית המתים', פנ"ל.

וזה בחינת מה שמברכין 'מחיה המתים' בשרואה את חברו לאחר שנים עשר חדש, ודיקא בשרואה אותו ושמח בראיתו, כמבאר בשלחן ערוך (שם). כי חברים האוהבים זה את זה, בודאי הם קרובים וסמוכים בשרשם, ועל-כך הם צריכים זה לזה, שיאיר כל אחד בחברו, וכשאחד מסתכל בחברו, על ידי זה מתנוצץ המח, ועל ידי זה נמשך 'תחית המתים' פנ"ל. ועל-כך הם מברכין 'מחיה המתים' בשרואין זה את זה - כי על ידי הראיה שרואין עצמם עם הצדיק, נעשה 'תחית המתים' פנ"ל - ובכל אחד מישראל יש בו בחינת צדיק פנ"ל.

ודיקא בשרואה אותו לאחר שנים עשר חדש" - כי שנים עשר שבטי ייה, הם פנגד שנים עשר חדשי השנה, והם מחיין את כל השנה. ועקר החיות: על ידי שישאל שיהם שנים עשר שבטים נכללין זה בזה, על ידי זה נמשך חיות לשנים עשר חדשי השנה. ועל-כך פשאינו רואה את חברו עד לאחר שנים עשר חדש, צריך לברך 'מחיה המתים' - כי צריכין עכשו להמשיך חיות חדש, בחינת 'תחית המתים',

מאחר שלא ראו זה את זה שנים עשר חדש - כי על-כך פנים הם צריכים לראות זה את זה פעם אחת בשנה, כדי שיהיו נכללין זה בזה, ויהיה נמשך חיות לכל השנה, שמקבלת החיות משנים עשר שבטים, על ידי שנכללין זה בזה.

גב. עלים לתרופה, ג קדושים תקפ"ו - והזכירו להתקבץ יחד באהבה ואהבה ושלום ורעות, בלי שום קפידא בין אחד לחברו - כי מאד הזכירנו רבנו ז"ל בכמה הזכרות על 'אהבת החברים'.

"וערכתם ערכתו את פרוי שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. ובשנה הרביעת יהיה כל פרוי קדש הלולים לה" (ויקרא יט. כג-כד) - ענין ערלה ונטע רבעי

גג. ח"א פב - יש שלש קלפות: "רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת" (יחזקאל א. ד). וקלפת נגה' היא בין השלש קלפות וביין הקדשה - לפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים בקלפה. והיא בבחינת: נשמת "העשקים" (קהלת ד. א). וזהו בחינת 'סודי בראשית' - "שלש שני ערלה" (ויקרא יט. כג), כנגד השלש קלפות הנ"ל - ו"רבעי" (שם שם, כד) הוא כנגד נגה'.

וזהו סוד 'מילה' - כי יש 'שלש עורות' - הם 'שלש קלפות'. ועוד דק רביעי' - בחינת 'נגה' - וכל ה'חרפות' הבאים לאדם, הם מ'שלש קלפות' הנ"ל. ומפני זה אמרו 'אחי דינה' ל'אנשי שבט' (בראשית לה. יד): "לא נוכל לתת את אהבתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו". וגם יהושע אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ח. ט): "היום גלתי את חרפת ישראל" - כי עקר ה'חרפות' באים מבחינת 'ערלה', שהיא בחינת 'שלש קלפות' הנ"ל. [ענין עוד ענין 'חרפת הערלה' ב'ברית קדש' - ח"א יט. ג ח"א לה. ז; ח"א לט]

גד. שיחות הר"ן ס - יש דברים שאסור לגלותם, כי יכולים לבוא מזה לעבודות זרות. כי הדורות האחרונים מוסיפים חכמה, ולפעמים טועין בחכמתם, והיו יכולים לטעות עד שהיה יכול להתגלגל מזה 'עבודות זרות', כי היה נדמה להם שפך צריך להיות. וכמו שמוכא בענין 'ערלה' (ויקרא יט. כג). כי איתא בזהר (פקודי רמז): "שבאותן השלש שנים, שורה קלפה על האילן". ובדורות הראשונים טעו בזה, עד שהיה להם עבודה זרה בזה בתחלת נטיעת האילן, ודוקא בעת ששורה הקלפה הנ"ל. כי פפי שהיו יודעין היטב ענין נטיעת האילן מה שנעשה מזה, היה נדמה להם על-פי טעותם: שבדאי צריכים לעשות אותו העבודה זרה חסו'ושלום שהיו עובדים. - על-כך אסור לגלות ענינים כאלו.

"לא תקפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנד" (ויקרא יט. כז) - עניני פאות זקן

נה. ח"א יז, א - יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שבישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא 'פושעי ישראל' - יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות - כי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה

של ישראל, התפארות אחר. ויש לפעמים שאיזה פחות שבישראל, עושה נענוע עם הפאה שלו - והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה.

נו. ח"א ס, ט - ה'זקן', הוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בפונות (שער המצות פרשת קדושים): "ש'תקוניי'דקנא' הם בחינת (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי וכו' ענני במרחב" וכו' - שמתחלה היא קצרה ואחר-כך הולכת ומתרחבת - כי 'זקן' היא בחינת 'אריכות-ימים' - דהינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת ב'תוספות קדשה'.

נז. חיי מוהר"ן נא - התורה "איה מקום כבודו" (ח"ב יב), נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי מענין טעותים ומקלוקלים גדולים שבאים עליידי שהולכים אחר שכלו וחקמתו. והזכיר אז את בעל-המחבר וכו' שטעה מאד בענין 'קדשת הזקן', וכבר מחו לו כל צדיקי וחכמי אמת. ובזה יכולים לראות איך דעת האדם כוזבת, ואיך שאסור לסמוך על שכלו בנגד התורה אפלו בחוט-השערה, מפלי-שפן בדבר בזה שמפרש בתורה אסור 'גלות הזקן', וחו"ל אמרו (מכות ב): "שעוברין על חמשה לאוין" וכו'.

וצעקת שבר יעורר על פרצה הזאת וכו' - כי שמעתי מרבנו ז"ל: שגם אמות-העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם, וזה איזה מאות שנים שהתחילו אמות-העולם לגלח זקנם, ואחר-כך בתקף מרירות הגלות התפשטה הסטרא-אחרא גם בבני-ישראל, עד שנתרבה הפרצה בעוונותינו-הרבים ונעשה להם כהתר". וגם עתה בשמוכיחים אותם, הם עונין: "שמגלחין עליידי סם שמתר באמת" וכו'! - אבל בוחן לבות יודע: שרבים עוברים במזיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער וכו'. במה יש לבבות ולצעק במר נפש ולבבות בנחל שוטף מאין הפוגות על הפרצה הזאת וכו'. (וענין עוד בזה בלקוטי-הלכות 'סימני בהמה וחייה טהורה' ד, טז; 'גלות' ב, ב; 'גלות' ג, ב; 'גלות' ד, ו; ובספר קנאת ה' צבאות).

נח. חיי מוהר"ן פו - חלם לו מקבוץ אחד של יהודים עם מנהיג אחד גדול מאד. וגזרו גזרה להרג את כל היהודים, והמנהיג נפל על עצה שצריכין לשנות עצמו לערל, והלך וקרא אמן וגלח לו הזקן עם הפאות. ואחר-כך נתברר שהוא שקר שלא נגזר בכלל הגזרה הנ"ל. במה בוששה הגיע לאותו מנהיג, בודאי לא היה אפשר לו להתראות לפני העולם, והצדק לעקר ולברח. ואיך יוצאין מן הפתח, ואיך שוכרין עגלה וכיוצא בזה, בודאי היה לו בוששה וכלמה גדולה מאד אשר אי-אפשר לבאר. ובודאי הצדק לישוב איזה זמן אצל ערל עד שיצמח זקנו. זה הראו לו וכו'.

נט. חיי מוהר"ן תנא - אמר רבנו ז"ל: ה'צדיקים' - אפלו אלו ה'צדיקים' של עכשו, הם יקרים גם-כן מאד בעיני השם-יתברך. ואלמלא לא היה בהם רק מה שמרחקים ממנהגי ה'קלי-עולם', החולכים ומנהיגים עצמם דיקא בדרבי העבו"ם, והולכים בדרבי החקירות וחקמות, וכוונתם דיקא להדמות עצמם במהלכין ובמלבושיהו ובמנהגייהם כמנהגי העבו"ם, באשר נתפשט עכשו בעוונותינו-הרבים. ואם לא היו פועלים הצדיקים, פיי-אם מה שמרחקין מהם גם-כן - דים.

כי כל מנהיג, איך שהוא מתנהג בעבודתו - על-כל-פנים הוא רחוק מדרכיהם. וכן המקרבים אליהם. כי מאחר שמדקדקין לבלי להניח שער אחורי פאות הראש, ממילא אינם מגדלים 'בלורית' שקורין: 'ביי-האר'. וממילא הם רחוקין ממנהגי העבו"ם וכו' וכו'. (ההקשר נמצא לעיל בפרשת אהרי-מות, בפסוק ויקרא יח, ג: "ובקתיהם לא תלכו").

ס. חיי מוהר"ן תקז - פעם אחת דבר מענין ה'פאות' שיש בהם 'תלתלים', שקורין: "געקרייזל טע פאות" [פאות מסלסלים]. ולא גלה מאומה בזה. אך הבנתי איזה רמזים בדבריו. עכשו נזכרתי מה שדברו אז מפסוק (שיר-השירים ה, יא): "קנצותיו תלתלים" - ואמר שהיא בחינה הנ"ל.

סא. חיי מוהר"ן רנה; 'תקון-הנללי' הקדמה - כבר הבטיח רבנו ז"ל בחייו, ויחד שני עדים פשרים עליזה: "שכשיסתלק, כשיבואו על קברו, ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי" (בעבור הזכרת נשמתו הקדושה) [און וועט געבן א פרוטה צדקה פון מיינעט וועגן] - ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו (תקון-הנללי) - אפלו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד חס-ושלום - אז יניח רבנו עצמו לארץ ולרחב, ובודאי יושיע לזה האדם! [אתאמץ ואשתדל לאורך ולרחב, להושיעו ולתקנו]. - ואמר: "שבח-פאות יוציא אותו מהגיהנם, אפלו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפלו אם עבר מה שעבר - רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חס-ושלום!" - איך וועל מיה לייגן אין דער לענג און אין דער ברייט איך זאל אים א טובה טוהן, ביי די 'פאות' וועל איך אים ארויסציען פון דעם שאול-תחתיות.

סב. שגחי הר"ן טו (בניסיעתו לארץ-ישראל, כשהגיע) - ורצה רבנו ז"ל לירד שם מהספינה, ללכת אל ירושלים וכו'. ולא הניחוהו הישמעאלים שיכנס אליהם, כי הסתפלו על מלבושיו, ועל האר פניו שיש לו פאות ארכים בנהוג במדינתנו, ושאינו יודע לשונם, וכיוצא בזה, ואמרו: שהוא בודאי אחד מהמרגלים של הצרפת. ולא הועילו שום פיוס ובקשות, ונשאר על הספינה.

סג. ימי מוהר"ן ח"א סג (סדר הסתלקות רבנו ז"ל - ממש לפני הסתלקותו הקדוש) - וצוה לרחץ יפה את זקנו הקדוש, שהיה עליו קצת דם של ההוסט (שעול), ורחצו יפה, ושכב על מטתו בחרות גדול.

סד. עלים לתרופה, ב תרומה תר"ב - על-כן זרזתי עצמי לכתב לך מעט דברי אלה, אולי אולי אוכל להחיותך ולשמחה ולהזכירך: שאנו מברכין בכל יום "שלא עשני גוי", וצ'לם אלקים' עליה, ועל פלנו בני-ישראל ההולכים בזקן ופאות, שהם עקר ההדור של ישראל.

ואתמול דברתי בזה עם איש אחד שנפל בעיניו מאד מאד. והזכרתיו: שבעתים הללו מה שנעשה בעולם, שהרבה פורקים על רחמנא-לצלן, עד שמגלחים וכו' רחמנא-לצלן. ראוי לאיש ישראל לשמח בזקנו ופאותיו הקדושים, ולהתחזק עלי-דייזה, לידע שעדין השם עמו, והוא בכלל הקבוץ הקדוש של ישראל שאומרים בכל יום: "אשרינו וכו'".

אשרינו וכו". ואם פי הרבה הרבה דברנו בזה - אכל בלשון זה איני יודע אם דברתי, והוא אצלי 'חדשות'. ויש לי תהלה לקל הרבה הרבה בזה לדבר, אך אין הפנאי מסכים.

סה. נוכני אור, אנשי מוהר"ן ח"ב יז - דברו פעם אחת לפני מוהר"ן ז"ל, מענין הפרצה במדינת אשכנז לגלח הזקן והפאות. אמר לו הרב וכו': "איך עוברים בכל יום על חמשה לאוין?! והשיב לו מוהר"ן ז"ל: "הלא איך עוברים בכל יום זמן קריאת שמע?!"

סו. שיח שרפי קדש ח"ב קז - אמר רבנו ז"ל: "יש חלוק בין יהודי שפאותיו מסתרים מאחורי אזניו, ליהודי שפאותיו תלויים מתחת לאזניו פטבעם!" [ס"א דא א חילוק אויב די פיאות זענען אויף דעם אויער, אדער אונטער דעם אויער].

סז. שיח שרפי קדש ח"ב ריט - אמר רבנו ז"ל בצחות: "מה יש לו לנפטר להיות שרוי בעצבות, מאחר ששוכב לצד הדלת [כנהוג] מגדל ועטוף בזקן ופאות!" [וואס האט א מת צו זיין קרה שחורה, אז ער ליגט מיט די פיס צו די טיר, מיט א בארד און פיאות].

סח. שיח שרפי קדש ח"ו קיה - שמעו את רבי ישראל מקארדאן (קרדונער) ז"ל, איך שמחזק ומנחם עצמו לפני פטירתו ואומר: "ברוך השם שאני הולך ועוזב את העולם הזה, כשאני עטור בזקן ופאות!"

סט. שו"ת ברסלב, הוא"ש ז"ל - אנשי-שלומו מספרים: שהבחינו אצל רבנו ז"ל: שבכל פעם שיצא מביתו, הרטיב את אצבעותיו הקדושות, וסדר את פאותיו.

עין עוד להלן על ענין ה'זמן' - בפסוק (ויקרא יט, לב): 'והדרת פני זקן'.

"את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל)

ע. ח"א נט, ג - עלידי שמקרב נפשות להשם יתברך, ועלידי 'התבודדות' שמתבודד ומשיח בינו לבין קונו ושופט ודן את עצמו על כל מה שעשה - זוכה ל'שמירת-שבת' שהוא 'בטול הרע והקלפות'. - וזהו בחינת (הקדמת הזיהר ה: - על שמות לא, יג ויקרא יט, ג יט, ל; כו, ה): "את שבתותי תשמרו" - "שבתותי דא עגולא ורבויע דלגו". עגולא בחינת 'פסאד כבוד', בחינת: "וראש עגל לפסא" (מלכים א י, יט); ו'רבויעא' דא 'משפט', בבחינת (שמות כח, טז): "רבויע יהיה כפול", הנאמר ב'חשן המשפט'.

פי בחל, השכינה מבררת ברורים, ובשבת, היא שובתת. ולעיתיד שיתבטל כל הרע, אזי יהיה יום שכלו שבת. עלין עלידי 'עגולא ורבויעא', שעלידם נתבטל הרע - נהיה בחינת 'שבתותי', בחינת 'עגולא ורבויעא'. - ועלידי-זה יהיה לו פח להעמיד תלמידים הגונים, ולהמשיך בהם רוח חכמה" (שמות כח, א).

עא. ח"ב סז - 'שבת' שהוא "שמה דקדשא-בריה-הוא" (זהר יתרו פוח), הוא בחינת 'כח הראות', בחינת (תקוני-זהר ככו): "תלת גונין דעינא, ובת-עינין", שנמשך מארבע אותיות השם.

ועלין בכל-מקום שזכר בגין 'בית-המקדש' נזכר 'שבת', כמו שכתוב (ויקרא יט, ל): "את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו". כי ה'מקדש' הוא גם-כן בחינת 'עינים', כי 'שבת' הוא בחינת ה'גונין' המאירין ל'בית-המקדש'.

"והדרת פני זקן" (ויקרא יט, לב)

עב. ח"א נ, ד - "שפכי כמים לבד נכח פני ה'" (איכה ב, יט). 'פני ה'" זה בחינת באורי ודרושי התורה, כמו (ויקרא יט, לב): "והדרת פני זקן", 'זקן' זה 'הדרת-פנים', והם י"ג תקוני-דקנא, והם י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, שצריך לשפך שיחו ותפלתו קדם שממשיך באורי התורה.

עג. ח"א נז, ב-ג-ד - אי-אפשר לבוא לבחינת שלום, אלא עלידי 'הארת-פנים', 'הדרת-פנים'. 'והדרת-פנים' זה בחינת דרושי התורה שנדרשת בי"ג מדות, הנמשכים מי"ג תקוני-דקנא (זהר אחרי סב), מבחינת 'הדרת-פנים', כמו שכתוב (ויקרא יט, לב): "והדרת פני זקן". ולפי ההזדככות חקמתו בי"ג מדות אלו, בן הזדככות קול רנתו, בבחינת (קדושין לב): "'זקן' זה קנה חכמה", 'הקנה מוציא קול' (ברכות סא). - ו'להדרת-פנים' אי-אפשר לבוא אלא עלידי תקוני-הברית.

עד. ח"י מוהר"ן טו - כשהתחיל התורה 'תשעה תקונין' (לקוטי-מוהר"ן ח"א ט) בראש-השנה בין-השמשות וכו', ואני ישבתי סמוך מאד אליו, והסתכלתי בו וראיתי: שאמר התבות: "תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא" (זהר תרומה קעז) - בכחות גדולות מאד עד מצוי הנפש, ובאימה ויראה ורתת וזיע אשר אי-אפשר לשער, ותפס את זקנו כמה פעמים בכחות גדולות. ואי אפשר לציר זאת בכתב וכו'.

עה. ח"י מוהר"ן פג - אספר לכם מה שראיתי וכו', והלכתי לשם והיה יושב שם זקן אחד וכו', ותפס 'זקנו' בידו, ואמר לי: "הרי זקני היא פרוש על המעשה!" - וזה שאמר הזקן: "שזקנו הוא פרוש על המעשה!" - פי כל התורה הנ"ל (לקוטי-מוהר"ן ח"א ט), מרמז בבחינת 'זקן', כמו שבאר רבנו ז"ל (שם): "שהכל מרמז ב'תשעה תקונין יקירין אתמסרין לדקנא'" (זהר תרומה קעז).

"באזרה מפם יהיה לכם הגר הגר אתכם, ואהבת לו כמוך, כי גרים הייתם בארץ מצרים" (ויקרא יט, לד)

עוד חזון למועד בעזרת-השם ללקט עניני 'גרים', שמונא הרה בספרי רבנו ז"ל

"לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה, מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם" (ויקרא יט, לה-לו)

עו. ח"א לה, ח - כשאדם עוסק ב'משאימתן באמונה', אזי נופלים כל הקלפות והעפושם והארצות שסביבות האמונה, ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם, בסוד 'אחד-עשר סממני הקטרת', בבחינת (סנהדרין כ): "כרייתת זרעו של עמלק". וזה בחינת (רוח-דבא א, ה): "למה נסמכה

פְּרִישַׁת פְּרִישַׁת זָרְעוֹ שֶׁל עַמְלֶק לְפָרֶשֶׁת מִשְׁקַלַּת" (בסוף פְּרִישַׁת כִּי־תֵצֵא) - לומר שבעוֹן מִשְׁקַלַּת הָיָה מִלְחַמַת עַמְלֶק".

עז. ח"א קלא - צָרִיף לְהַתִּירָא וּלְפַחַד מִן הַכְּבוֹד, כִּי הוּא סַבְנָה גְדוּלָה, כִּי הוּא דָן אֶת כָּל הַדִּינִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כד): "מֶלֶךְ הַכְּבוֹד", כִּי 'כְּבוֹד' הוּא בְּחִינַת 'מַלְכוּת' הַדָּן אֶת הַכָּל, וְאֵזִי הַכָּל חוֹקְרִים וְשׂוֹאֲלִין (שֵׁם שֵׁם, י): "מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד", אִם הוּא רְאוּי לְזֶה. וְיֻכַּל לְגַרֵם לוֹ מִיָּתֵהּ חֲסִדְשׁוֹ, וְאֵזִי הוּא נִשְׁקַל בְּמֵאזְנִים, אִם יִפְגַּם בְּהַכְּבוֹד כְּחוֹט־הַשְּׁעָרָה שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיף, אֵזִי חֲסִדְשׁוֹ כִּפְּחֵי חוֹבָה מְכֻרַעַת. וְזֶה נִקְרָא (נִיקְרָא יט. לו): "מֵאזְנֵי צֶדֶק", כִּי "צֶדֶק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא" (תְּסוּפִי־זֶהר פֶּתַח אֱלֹהִים), בְּחִינַת 'כְּבוֹד', 'מֶלֶךְ הַכְּבוֹד' כְּנ"ל.

"וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־אִישׁ, אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־רֵעֵהוּ" (נִיקְרָא כ. י)

עה. עֲנִינֵי אִסּוּרֵי עֲרִיזוֹת וְתַאֲוֹת־נֶאֱמָר וְאִשְׁת־אִישׁ, וְתַקְוָנָם - נִמְצָאִים לְעִיל בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי בְּסוּק (נִיקְרָא יח. ו): "אִישׁ אִישׁ אֵל כָּל שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ".

"וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקֵּי הַגּוֹי" (נִיקְרָא כ. כג)

עט. נִמְצָא בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי בְּסוּק (נִיקְרָא יח. ג): "וּבְחֻקֵּיהֶם לֹא תִלְכוּ".

פָּרֶק שְׁלִישִׁי - פָּרֶק אֲבוֹת

"מֵאִין בָּאת, מִטְּפַח סְרוּחָה" (מִשְׁנָה א)

א. ח"ב לו - הַבְּנִים שְׂאִינָם נוֹלְדִים בְּקִדְשָׁה, הֵם 'מוֹתְרוֹת' מִמֶּשׁ, כִּי הֵם בָּאִים מִמוֹתְרוֹת וְסְרוּחוֹן וְעֵבֶרִית הַמּוֹחַ שְׂיוּצָא לְחוּץ, וּמִזֶּה נִתְהוּוּ הַבְּנִים, בְּחִינַת (אֲבוֹת פ"ג מ"א): "טְּפַח סְרוּחָה", 'סְרוּחוֹן' מִמֶּשׁ. - וְבְנִים דְּקִדְשָׁה הֵם גְּבוּהִים מְאֹד, וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל (יבְמוֹת כג): "כָּל מִי שְׂאִינֵי עוֹסֵק בְּפִרְיָה וְרִבְיָה, כְּאִלּוּ מִמַּעַט אֶת הַדְּמוּת" - כִּי כְּשֶׁבָא וְנוֹלַד בֶּן בְּעוֹלָם, נוֹלַד וְבָא 'צֶלֶם אֱלֹקִים' כְּבִיכּוֹל, וְנִשְׁלַם צֶלֶם דְּמוּת תְּבִנִיתוֹ.

"וְלֹאֵן אֶתְהּ הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֶתְהּ עֵתִיד לְתַן דִּין וְחֶשְׁבוֹן" (מִשְׁנָה א)

ב. ח"א נד, א - צָרִיכִין לְשַׁמֵּר מְאֹד אֶת הַזְּכָרוֹן, שֶׁלֹּא יִפֹּל לְשִׁכְחָה, בְּחִינַת 'מִיתַת הַלֵּב'. וְעַקֵּר הַזְּכָרוֹן - הוּא לְזִכֹּר תְּמִיד בְּעֵלְמָא דְּאֵתִי - שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּדַעְתּוֹ חֲסִד וְשְׁלוֹם: "שְׂאִין עוֹלָם אֵלָא אֶחָד" (בְּרִכוֹת פ"ט מ"ה). וְעַל־יְדִיזָה נַעֲשֶׂה יְחוּד "ה' אֱלֹקִים" (תְּהִלִּים קד. א).

ג. ח"ב י - מִה שֶׁהָעוֹלָם רְחוּקִים מִהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ וְאִינָם מִתְקַרְבִּים אֵלָיו, הוּא רַק מַחְמַת שְׂאִין לָהֶם 'יְשׁוּב הַדַּעְתּוֹ'

וְאִינָם מִיִּשְׁבִּין עֲצָמוֹן. וְהַעֲקָר לְהַשְׁתַּדֵּל לְיִשְׁבַּ עֲצָמוֹ הַיֵּטִב: "מִה הַתְּכָלִית מְכָל הַתַּאֲוֹת וּמְכָל עֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הֵן תַּאֲוֹת הַנִּכְנָסוֹת לְגוּף, הֵן תַּאֲוֹת שְׁחוּץ לְגוּף, כְּגוֹן כְּבוֹד" - וְאֵזִי בּוֹדָאי יְשׁוּב אֶל הַשֵּׁם. - וְרַק עַל־יְדֵי הַשְׁמָחָה, יֻכַּל לְהַנְהִיג הַמּוֹחַ כְּרִצּוֹנוֹ, וְיֻכַּל לְיִשְׁבַּ דַּעְתּוֹ.

ד. שיחות הר"ן מז - צָרִיף לְזֶה זְכִיָּה גְדוּלָה: לְיִשְׁבַּ עֲצָמוֹ שְׂעָה אַחַת בַּיּוֹם, וְשִׂיחָה לֹא חֲרָטָה עַל מַה שֶׁצָּרִיכִין לְהַתְּחַרֵּט - כִּי לֹא כָּל אֶחָד זֹכֵה לְיִשְׁבַּ הַדַּעְתּוֹ אִיזָה שְׂעָה בַּיּוֹם, כִּי הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר, וְאִין לֹא פְּנָא לְיִשְׁבַּ עֲצָמוֹ אֶפְלוֹ פַּעַם־אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו. עַל־כֵּן צָרִיכִין לְהַתְּגַבֵּר לְיַחַד לֹא פְּנָא לְיִשְׁבַּ עֲצָמוֹ הַיֵּטִב עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם, אִם כִּי רְאוּי לוֹ לְבַלּוֹת יְמָיו?!

וּמַחְמַת שְׂאִין מִיִּשְׁבַּ עֲצָמוֹ וְאִין לֹא דַעְתּוֹ, וְאֶפְלוֹ אִם יֵשׁ לוֹ, אִין הַדַּעְתּוֹ הַמִּיִּשְׁבַּ מֵאַרְיֵף זְמַן אֲצִלוֹ, וְאוֹתוֹ מַעֲט דַּעְתּוֹ שִׁישׁ לוֹ אִינוֹ חֲזַק אֲצִלוֹ - מַחְמַת זֶה אִין מְבִינִים שְׁטוֹת הָעוֹלָם־הַזֶּה. אֲבָל אִם הִיָּה לְהַאֲדָם שְׁכָל מִיִּשְׁבַּ חֲזַק וְתַקִּיף, הִיָּה מְבִין שֶׁהַכָּל שְׁטוֹת וְהֶבֶל וְכוּ'.

ה. שיחות הר"ן עז - כָּל הָעוֹלָם מְלֵא 'מַחְלוּקוֹת' - הֵן בֵּין אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְכֵן בְּכָל עִיר וְעִיר, וְכֵן בְּכָל בַּיִת וּבַיִת, בֵּין הַשְּׂכָנִים וּבֵין כָּל אֶחָד עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וּמְשֻׁרְתָיו וּבְנָיו - וְאִין מִי שִׁישִׁים עַל לְבוֹ הַתְּכָלִית: "שְׁבַכָּל יוֹם וְיוֹם הַאֲדָם מֵת" - כִּי הַיּוֹם שֶׁעָבַר לֹא יִהְיֶה עוֹד, וּבְכָל יוֹם הוּא מִתְקַרֵּב לְמִיתָה.

ו. ספורי מעשיות, מעשה יא, מ'בן-המלך ובן-השפחה שנתחלפו - אָמַר לוֹ אָדָם הַיֵּעָר: "חֲדַל לָךְ לְרַדֵּף אַחֲרֵי הָעוֹזְנוֹת, כִּי אִין זֶה בְּהַמּוֹת כָּלְל, רַק הָעוֹזְנוֹת שֶׁלָּךְ הֵם מוֹלִיכִים אוֹתָךְ כִּדְ! - דִּי לָךְ! כְּבָר קִבַּלְתָּ אֶת שֶׁלָּךְ, הִינֵנּוּ הָעוֹנֵשׁ שֶׁלָּךְ כְּבָר קִבַּלְתָּ, וְעַתָּה חֲדַל לָךְ מִלְרַדֵּפֵם עוֹד!"

ז. פונכי אור, אנשי מוהר"ן יג - בַּעַת שֶׁשָּׁלַח מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְהַדְפִּים סִפְרוֹ 'לְקוּטֵי הַלְכוּת' - עָנָה וְאָמַר: "מִזֶּה שְׂאִינֵי חוֹשֵׁב עַל תְּכָלִיתוֹ הַאֲחֵרוֹן מַה יִּהְיֶה בְּסוּפוֹ כְּשִׂיחָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְכוּ', מִזֶּה אִינוֹ מְדַבֵּר כָּלְל, כִּי זֶה הוּא דוֹמָה לְבִהְמָה מִמֶּשׁ! - רַק מִי שֶׁחוֹשֵׁב הַיֵּטִב מַה יִּהְיֶה בְּסוּפוֹ, וְלָבוֹ חוֹשֵׁק וְכוּסֵף מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, וּבּוֹדָאי נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה - בְּשִׁבִיל זֶה הָאִישׁ חִפְּרָתִי אֶת סִפְרִי, כִּי אוֹתוֹ יְחַזְּקוּ דְבָרֵי וְאוֹתוֹ יִאֲמְצוּ!"

ח. אבני"ה ברזל א - כְּשִׂיחָה מוֹהֲרַנ"ת תִּינוּק עֲדִין, נִכְנָס בְּלָבוֹ הַרְהוּרִים וּמַחְשְׁבוֹת מַעֲנֵן יוֹם הַמִּיתָה, כִּי הִיָּה רְגִיל לְיִשְׁבַּ עִם זְקֵנוֹ בְּמִזְרַח בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְהִיָּה מְכִיר הַיֵּטִב כָּל הַזְּקֵנִים שִׁישְׁבוּ שֵׁם. פַּעַם־אַחַת מֵת אֶחָד מִהַזְּקֵנִים, וְהִיָּה קָשָׁה לוֹ הַדְּבַר, כִּי לֹא הִבִּין הִיכָן הוּא. וְשָׂאֵל זְקֵנוֹ עַל־זֶה. וְהַשִּׁיב לוֹ: "שֶׁהַזְּקֵן הַהוּא מֵת" -

"הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי,

והמפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו" (משנה ד)

טז. ח"א נב - יש אפיקורסים שאומרים: "שהעולם הוא מחייב המציאות!" - ובאמת רק השם יתברך לבד הוא 'מחייב המציאות', וכל העולמות הם 'אפשרי המציאות', וביבולתו היה לבראם, או שלא לבראם.

והטעות נמשך: מחמת שבאמת עתה שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, בודאי העולם הוא 'מחייב המציאות', כי לא נברא רק בשביל ישראל. אך נשמות ישראל בעצמן כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות, 'אפשרי המציאות'. אך תכף כשנתרצה להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם 'מחייב המציאות' - פי על-מנת-כן נאצלו נשמתן - שכל העולמות יבראו בשבילך, ושיעשו רצונו, ויחזרו ויכללו בו יתברך שהוא 'מחייב המציאות'. ואז דיקא כשעושין רצונו, נכלל העולם בבחינת 'מחייב המציאות'. וכל מה שעושין רצונו יותר, נכלליו ביותר עם כל העולמות התלוים בהם, ב'חייב המציאות'.

ולזכות להכלל בשרשו - אי אפשר בייאם על-ידי 'בטול' - לבטל עצמו לגמרי, עד שיהיה נכלל באחדותו יתברך. והוא על-ידי 'התבודדות בינו לבין קונו' - לבטל כל התאוות והמדות-רעות, לבטל כל גשמיותו, ולהפיל בשרשו. ועקר ה'התבודדות' - הוא בלילה, כשהעולם פנוי מטרדת עולם-הזה, ובמקום מיוחד חוץ מהעיר, בדרך יחידי שאין הולכים בני אדם. ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מפל עסקי עולם-הזה, ויבטל הכל - עד שיזכה לבחינת 'בטול' באמת.

ועתה תראה פלאי פלאות, איך פליזה מבאר בהמשנה (אבות פ"ג מ"ד) באר היטב: "הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי, והמפנה לבו לבטלה - הרי זה מתחייב בנפשו".

וזהו: "הנעור בלילה" - בפשוטו. דהינו: שהוא 'נעור בלילה', ומתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו. "והמהלך בדרך יחידי" - הינו פנ"ל: שהולך 'בדרך יחידי' דיקא, במקום שאין בני-אדם הולכים שם פנ"ל - כי אזי הוא עקר שלמות ההתבודדות, 'בלילה', ובדרך יחידי' דיקא פנ"ל - כי אז דיקא יכולין לבוא לבחינת 'בטול' פנ"ל.

וזהו: "ומפנה לבו לבטלה" - דהינו: 'שמפנה לבו' מפל עסקי העולם-הזה - "לבטלה" - כדי לזכות לבחינת 'בטול' פנ"ל. ואז זוכה שיכלל נפשו ב'מחייב המציאות' פנ"ל, ואזי נכלליו כל העולמות עם נפשו ב'מחייב המציאות' פנ"ל. וזהו: "הרי זה מתחייב בנפשו" - שנכלל כל העולם בבחינת 'מחייב המציאות' עם נפשו - פי על-ידי ה'התבודדות' הנ"ל, זכה לבחינת 'בטול', עד שנכלל

שאל אותו מוהרנ"ת: "מה זה מת?" - והשיב לו וכו' - ושאל שוב: מה נעשה עמו? - השיב לו: "שמטמינים אותו בארץ ומכסין אותו בעפר!"

ומאז היה קשה לו: "מה זאת, וכי זהו התכלית של כל העולם-הזה?" [אט דאס איז דער תכלית פון דער וועלט?] - ומאז התחיל לבער בלבו, והתחיל לחפש ולהרהר מהו התכלית וכו', ואמר פעם מוהרנ"ת: "שמאז קטנותו היה קשה לו תמיד קשיא זו, וגם עתה עדין קשה, ואינו מוכן לו הדבר: "וכי זהו התכלית של כל עניני עולם-הזה? וכי כך סדר העולם?" והבין בדעתו: "שבהכרח בודאי יש תכלית אחרת לגמרי!"

ט. עלים לתרופה, מכתב הסתלקות מוהרנ"ת - מוהרנ"ת ז"ל אמר בשבת לפני הסתלקותו כשנכנס ל'שלש-סעודות' לומר תורה, בהתחלת דבורו: "אף-על-פי שזה חרפה לומר, כי כל 'בעל-דרך' אומר זה - אף-על-פי-כן צריך לומר - איר זאלט וויסן, אז מ'וועט זיין א 'מת', און א 'גוסס', און מ'וועט מוזן ליגן מיט די פיס צום טיר!" [תדעו: שיעשו להיות 'מת' וגוסס', ויהיו מרחים לשכב כשהרגלים מול הדלת] - ואמר זה במורא גדול!

"שאלמלא מוראה של מלכות" (משנה ב)

י. ח"א נט, י - הצדיק שהוא בחינת 'תקוני-הכללי' - "מושל ב'יראת אלקים" (שמואל-ב כג. ג), שהוא בחינת 'מלכות', כמו שאמר (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות".

יא. ח"א נו, ה - מלכות דקדשה, הוא בחינת (במדבר י. כח): "מאסף לכל המחנות", כמו שפתיב (קהלת יב. יג): "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא" - זה בחינת 'מלכות', כמו שפתיב (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות". הינו: ש'מלכות דקדשה' היא בחינת "סוף דבר", בחינת 'מאסף לכל המחנות דקדשה', בחינת 'מחנה דן' שהוא "מאסף לכל המחנות" - פי "דינא דמלכותא דינא" (גטין י. בבא-קמא קיג).

יב. ח"א צז - ה'יראה נקראת 'מלכות', כמו שאמר (חז"ל (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות".

יג. ח"א קלה - ה'ימים טובים' הם 'ימי דין', שהיא בחינת 'יראה' בחינת 'מלכות', כמו שאמר (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות".

יד. ח"א קפה; ח"א ריט; ח"ב עז - ה'יראה' היא בחינת 'מלכות', כמו שאמר (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות".

טו. ח"ב ז, יג - עקר היראה היא במלכות, פי מלכות היא מקור היראה, כמו שאמר (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלא מוראה של מלכות".

נפשו ב'חייב המציאות', ועל-ידי-זה נכלל כל העולם עם נפשו ב'חייב המציאות' כנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת 'מחייב המציאות' כנ"ל.

והא לך 'לשון רבנו' מהתורה הזאת שכתבה בתכלית הקצור:

דע: שעקר ה'בטול', שאדם מבטל 'ישותו' ונעשה 'אין', ונכלל ב'אחדות השם-יתברך' - אין זה אלא על-ידי 'התבודדות'. וה'התבודדות' צריך 'מקום' ו'זמן' מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. וה'זמן' הוא 'בלי'לה, הינו: "הנעור בלי'לה" - שאז הכל ישנים. וה'מקום' הוא 'בדרך יחידי', ולא 'בדרך הרבים' - שלא יפסיקנו עוברי-דרךים, אלא דיקא בדרך שאין רבים הזוכים שם, שם ילך ויתבודד - והינו: "והמהלך בדרך יחידי" - ואז יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לבטול כל הישות - והינו: "והמפנה לבו לבטלה".

ואז פשנתבטל לגמרי - אזי הוא נכלל ב'אחדות השם-יתברך', ואז הוא בא לבחינת 'מחייב' - כי הקדוש-ברוך הוא 'מחייב המציאות', וכל הדברים הם 'אפשר המציאות' - וכשנתבטל ונכלל ב'אחדותו' - אזי הוא יוצא מבחינת 'אפשר', ונכלל ב'מחייב' - וזה בחינת: "הרי זה מתחייב בנפשו".

יז. חיי מוהר"ן נג - מאמר "הנעור בלי'לה" סימן נ"ב, נאמר בשנת תקס"ג, בבחינת (תהלים קג, ט): "עשי דברו לשמע בקול דברו" [בחינת 'עשה ושמע']. כי מורנו הרב רבי נתן זצ"ל, קים ענין זה מתחלה מדעתא דנפשה. ובאותו היום בא אל אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל, והוא פון ברוח קדשו הנורא והנפלא מאד, וגלה לפניו הענין הזה.

ומוהר"ן זצ"ל בשמעו איך שמוגלה לפניו ענין הזה שעשה מדעתה דנפשה, ומה שזוכין על-ידי-זה, וגם מעצם הרגשותו בנעימות הדברים הקדושים האלה - נתבטל מגשמימותו, ויצעק בקול ואמר: "געוואלד: ארוצה נא בשוקים וברחובות, ואצעק 'אהה' מה הם חושבים לנפשם!"

ומגדל תבערת לבבו עד שפמש יצא מגדר אנושי, רצה באמת לרוץ ולצעק כנ"ל. ומיד חטף אותו אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל בבגדו, ואמר לו: "עמד! פי לא תפעל כלל!" [שטי! דו וועסט נישט פועלן!].

יח. עלים לתרופה, ה ואתחנן ת"ר - והנה תהלה לאל הייתי בבראד ובלעמבערג וכו'. ולעת-עתה תהלה לקל, עסקנו שם הרבה ודברתי הרבה, מנעימות נפלאות תורתו וגדלתו ונשגבות מעלתו, והוטב בעיניהם מאד מאד וכו'. ואתמול לוו אותי מ'בראד' חסידים הרבה, וגדולי החשובים שבהם וכו', ובדרך משכו והוציאו ממני דבורים ותורות הרבה מתורתו הקדושה וכו'.

אחר-כך בעצם תשוקתם פתחתי פי בחסדו וישועתו יתברך, וספרתי להם איך נאמרה התורה הקדושה (לקוטי מוהר"ן ח"א נב הנ"ל - על אבות פ"ג מ"ד): "הנעור בלי'לה, והמהלך בדרך יחידי וכו'". ואמרתי לפנייהם כל התורה הנוראה הזאת. והודעתי להם האמת: שרבנו ז"ל הזהיר מאד לבני הנעורים לפרש שיהתו יתברך בכל יום ויום, ובפרט בלי'לה ובדרך יחידי - עד שיכולים לזכות על-ידי-זה להכלל ב'חייב המציאות', ולהעלות כל העולם התלוי בו, להכלל בו יתברך שהוא 'מחייב המציאות' וכו'.

וכמה 'בני-הנעורים' הלכו בצד העגלה ואחריה, פי הלכו ברגליהם משם עד הגרעניץ [הגבול] שהוא קרוב לפרסה. וכלם עמדו מרעיד ומשתומם, תסמר שערות בשרם, כמעט שיצאה נפשם. ואחד מהם היה דין קהלת בראד, מפלג גדול בתורה, שיודע לומר פשטים נפלאים גדולים בגמרא-פרוש-תוספות, וגם השאר היו לומדים וחשובים, כלם נבהלו משמע, לא ידעו מה לעשות.

וגם אני בעצמי ורבי נחמן (מטולטשין ז"ל) הזכרתי עצמי מחדש: "היכן אנהנו בעולם שזכינו לשמע בזאת, ועדין מתורתו אנו רחוקים!" - ואני צועק בלבי עתה על הימים שעברו: "כמה שנים שלא זכיתי לקים זאת מרובי המניעות! - אבל אני משמח עצמי: "על המעט דמעט שזכיתי לפעמים לקים מעט מזה, וגם מה שזכינו לפרש שיחתנו ביום וכו' - הוא גם כן יקר מאד מאד!" - פי לאו כל אדם זוכה לקים כל הנ"ל בשלמותו, ואשרי הזוכה להתבודדות אפלו ביום. אבל אשרי ואשרי הזוכה לקים בפשיטות: "הנעור בלי'לה" וכו' וכו' - עד שיזפה להכלל וכו' וכו' - יהי חלקנו עמהם לעולם.

ועל-כן זרזתי עצמי לכתב לכם מיד קדם תפלת שחרית - פי זה האגרת הוא אצלי 'תלמוד-תורה דרבים' - פי אולי אולי יזכה אחד על-ידי-זה להתעורר לקים כל הנ"ל, או מקצת מזה על-ידי-פנים, ובפרט קודם 'ראש-השנה' הקדוש והנורא הבא-עלינו-לטובה.

[ב'אבני-ה'ברזל' (הוספה על הנ"ל): כשראה שאין רבי נחמן מתפעל מדברי התורה, אמר לו: "נחמן! אצלך התורה ישנה! אצלי היא חדשה ומבריקה כראי!" - "נחמן! ביי דיר איז די תורה אלט! ביי מיר איז זי שפיגל ניין!].

[ב'שיח-ש'פריקדש' (הוספה על הנ"ל): ונכנסו הדברים כליכך בלב האנשים, עד שכמה שנים אחר-כך, בעת שהיה שם רבי נחמן מטולטשין ז"ל, מצא עוד אנשים שקימו זאת].

יט. השתפנות הנפש נט (על התורה הנ"ל "הנעור בלי'לה"); אבני'ה ברזל - פעם-אחת אמר מוהר"ן זצ"ל: "עוד יהיה זמן, שיהיה הדרך הזה דרך פבושה לרבים, כמו עכשו הוא דרך פבושה בכל בקר להניח 'טלית ותפליון"! - ואודות הפחדים שיש בזה, אמר אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל: "שאם היה לו 'בן-יחיד', היה משלחו יחידי בלי'לה לשדה, ולא היה חושש לשום דבר!" - ואמר זאת על כל

אדם: "שאיין לו לפחד כלל!" פי "שלוחי מצוה אינם נזוקים!" (פסחים ח).

ומזהרנ"ת זצ"ל הוסיף לדבר בזה, ואמר על־זה כמו שכתוב בזהר הקדוש לענין הליכת בלב לחברון להשתטח על קברי־האבות, ואיך לא ירא מהענקים שהיו שם. וכתב שם הזהר־הקדוש (שלה קנח): מאן דאיהו בדוחקא, לא מסתכל מידי; בך בלב, בגין דהוה בדוחקא, לא אסתפל מידי, ואתא לצלאה על קברי אבהן וכו". עיר־שם. וכן בענין הזה: כל מי שיודע ומחשב את־עצמו היטב, שבהרף־עין יפרחו ימיו, ויצטרך לתת 'דין־וחשבון' מכל מעשיו, ולא יביט על שום פחד מהפחדים וכיוצא. ומפל־שכן שבאמת אין בזה פחד כלל, כנ"ל.

כ. שיח־שוֹפֵי־קֹדֶשׁ - בשדבר פעם מזהרנ"ת ז"ל מהתורה (ח"א נב הנ"ל - על אבות פ"ג מ"ד): "הנעור בלילה", ומענין ה'ציאה חוץ לעיר' להתבודדות! - אמרו לו כמה מאנ"ש: "שהם יראים לצאת להתבודדות!" - ספר להם מזהרנ"ת ז"ל ספור: שפעם התנפלו שוודים המכנים 'אידימאקעס' על איזה עיר, וברחו כל תושבי העיר. בין הבורחים היה איש אחד, שהיה ידוע בין התושבים לפחדן גדול מאד, וכשברה, התחבא בבית הקברות, ושהה שם כל הלילה. למחרת כששבו הבורחים העירה, שאלוהו ידידיו: "איך לא פחדת להשאר לבד בבית־הקברות כל הלילה?!" - ענה להם: "השוודים הטילו עלי אימה כזו, עד ששכחתי שפחדן אני...!"

וסים מזהרנ"ת ז"ל ואמר: שכמו־כן הוא בעבודת השם־יתברך, וכמו־בא בזהר (שלה קנח): "מאן דאיהו בדוחקא, לא מסתפל מידי!" - פי כשמרגישים את הפחד והיראה מ'יוס־הדין' הקרב ובא - מתבטלים כל הפחדים הגשמיים.

"כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרד־ארץ. וכל הפורק ממנו על תורה, נוטנין עליו על מלכות ועל דרד־ארץ" (משנה ח)

כא. ח"א קא - יש ע' אנפין נהירין, וע' אנפין חשוכין, 'סס־חיים' ו'סס־מות'. "זכה נעשה לו סס־חיים, לא זכה נעשה לו סס־מות" (יומא עב) - ומן אנפין חשוכין יש לעפוש יניקה, וכל עפוש יש להם כל המדות־רעות, רק כל אמה ואמה פרוץ אל מדה אחת יותר מכל המדות - וכל מי שיש בו 'מדות־רעות', הוא נכנע תחת אותם העפוש שפּרוּכים לאותן המדות־רעות'.

וזהו (אבות פ"ג מ"ה): "כל הפורק ממנו על תורה, נוטנין עליו על מלכות ועל דרד־ארץ" - הינו 'שעבוד בגשמיות', בחינת 'על מלכות, וגם דרד־ארציות', דהינו

ה'מדות־רעות' של העפוש, שזהו בחינת "על דרד־ארץ". כי על־ידי שפרק ממנו 'על תורה', ע' אנפין נהירין - מתגברין עליו ע' אנפין חשוכין, שהם השעבוד והמדות־רעות של העפוש, "על מלכות ועל דרד־ארץ".

אבל: "כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרד־ארץ" (אבות שם) - הינו: מי שלומד בעיון, שמעין ומבין 'חכמות התורה', עד שמשיג 'חכמות התורה' - על־ידי־זה: "מעבירין ממנו על מלכות ועל דרד־ארץ" - כי נתבטל ממנו השעבוד והתאוות והמדות־רעות שלהם, בחינת 'אנפין חשוכין' - על־ידי שקבל עליו 'על תורה', בחינת 'אנפין נהירין'.

כב. חיי מוהר"ן שנו - אמר לי: "א שטיק על מלכות ועל דרד־ארץ", האב איך שוין פון דיר אוועקגענומען!" [חתיכת 'על מלכות ועל דרד־ארץ', כבר לקחתי ממך!]

"כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הפתוב כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ד, ט): 'רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח'" (משנה ח)

כג. ח"א לז, ב - הגוף והנפש - הם בחינת אדם ובהמה, חמר וצורה, חכמה וסכלות, אור וחשך, והם בחינת חיים ומיתה, כמו שכתוב (קהלת ז, יב): "החכמה תחיה" וכו', וכתוב (איוב ד, כא): "ימותו ולא בחכמה", וכתוב (איכה ג, ו): "במחשפים הושיבני" וכו' - והם בחינות שכחה וזכרון, כמו שכתוב (תהלים לא, יג): "נשפחתי כמת מלב".

וזה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ח): "השוכח דבר אחד ממשנתו, כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ד, ט): 'רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח'". והם בחינת 'חכמות התורה', ש'חכמות חיצוניות', הם חמר וסכלות ובהינת בהמה - כנגד 'חכמות התורה'.

"כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת" (משנה ט)

כד. ח"א נג - 'ש'לשה דברים מרחיבין דעתו של אדם, אשה נאה, ודירה, וכלים" (ברכות נז). 'אשה' - הינו: ה'חמר' מכנה בשם 'אשה', שיהא לו חמר ממוג בפזג השוה, שיהא ראוי לקבל שכל. 'ודירה נאה' - הינו: ה'יראה', כפאמר (שבת לא): "חבל על מאן דלית לה דרתא" - פי צריך שיהא: "יראת חטאו קודמת לחכמתו" (אבות פ"ג מ"ט). 'וכלים' - הינו 'תלמידים הגונים' שיקבלו ממנו. - וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא ל'שלמות הדעת'.

כה. ח"א נה, ה - עקר קיומו של הדעת, על־ידי ה'אבות', שהם: 'חסד, גבורה, תפארת'. 'חסד' - הינו

בחינת 'אברהם', ללמוד חכמתו לאחרים. 'גבורה' - זה בחינת: "שמקדים יראת חטאו לחכמתו" (אבות פ"ג מ"ט). 'תפארת' - שמדקדק איך להוציא חכמתו.

כו. ח"ב ז, ה - מי שרוצה לדבר עם חברו ביראת שמים, ולהכניס 'דעת' בחברו - צריך שיהיה לו יראת שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו): "כל מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין" - וגם כדי שיתקיימו דבריו אצל חברו. פי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל. עליכן צריך לזה 'יראת שמים'. פי "מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת" (אבות פ"ג מ"ט) - הינו: שיש קיום לדבריו אצל חברו.

"כל שמעשיו מרבין מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרבה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת"
(משנה ט)

כז. ח"א נה, ו - מחמת ש'שכלם' יותר מ'מעשיהם' הטובים, בחינת (אבות פ"ג מ"ט): "כל שחכמתו מרבה ממעשיו" - על-ידי-זה בש'מחשבה שכליות' חוזרת אל לבם, אין ב'ח ב'לבם' להכיל את ה'שכל' - פי עקר 'חזיון הלב' הוא על-ידי 'מעשים טובים'. על-ידי-זה הם בבחינות (משלי יז, טז): "לקנות חכמה ולב אין", ועל-ידי זה ה'שכל' הם מחטיאים, והן הן ה'פילוסופים' שאין להם לב טוב וטהור, ואינם בבחינת (תהלים קיט, יא): "בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך" - ומחמת זה ה'שכל' מחטיאים ביותר.

כח. ח"ב ה, טו - באמת צריכין דיקא לסלק את ה'מח', להשליך כל ה'חכמות', ולעבד השם בפשיטות - פי צריך: שיהיו 'מעשיו מרבין מחכמתו' (אבות פ"ג מ"ט). לא מבעיא 'חכמות של שטות', אלא אפלו 'חכמות גמורות', אפלו מי שיש לו 'מח גדול' באמת - בפשיטות לאיזה עבודה - צריך להשליך כל ה'חכמות' ולעסוק בעבודתו יתברך בפשיטות.

"והמבזה את המועדות"
(משנה יא)

כט. ח"א יד, י - "חגגנו" (תהלים פא, ד) - זה בחינת 'תפלה', 'עבודה', כמו שאמרו חז"ל (פסחים קיח): "למה נסמכה פרושת עבו"ם למועדים, לומר: כל המבזה את המועדות, באלו עובד עבודת-אלילים". נמצא: 'שמירת המועד', זה בחינת 'עבודה תמה', ואין 'עבודה' אלא 'תפלה'.

ל. ח"א קלה - סגלה להנצל מגדלות: לכבד את הימים טובים, ולקבל יום טוב בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכולתו.

לא. ח"א רלה - מי שהולך ונחלק ונופל, והעולם שוחקין ממנו, והוא מתבייש מזה - זה בא על ידי שפגם ב'שמחת יום טוב'. פי יום טוב נקרא 'רגל' ונקרא 'מועד', ועל-ידי שפגם ב'שמחת יום טוב' - נעשה מזה 'רגל מועד' - על-כן רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין - הוא בחינת ה'שמחות נפולות' מ'פגם שמחת יום טוב', ועל כן מתבייש - פי 'עבודת-אלילים' נקרא 'בשת' (הושע ט, י), 'והמבזה את המועדות באלו עובד עבו"ם' (פסחים קיח). על-כן באה עליו 'בושה'. ולפעמים הוא לו לכפרה, ולפעמים אין נתפטר לו בזה, רק כדי להזכירו שישוב.

לב. ספר המדות, ענין 'בזוי המועדים' - [א]
כשמבזה את המועדות, בא ל'הרהורי עבודה-זרה' (הרהורים יז). **[ב]** המבזה את המועדות, באלו עובד עבודה-זרה (הרהורים נג).

"והמלבין פני חברו ברבים"
(משנה יא)

לג. עניני 'הלבנת פני חברו' - נמצא לעיל בפרשת 'קדושים', בפסוק (ויקרא יט, יז): "ולא תשא עליו חטא".

"סניג לחכמה שתיקה"
(משנה יג)

לד. ח"א ה, ו-בסוף - על-ידי הדמימה והשתיקה ששוחקין לחברו כשמבזין אותו, שאין משגיחין על המחלקת והבזיונות, ושומעין הרפתם ואינם משיבים - נקראים 'חכמים' על-שם השתיקה - פי 'סניג לחכמה שתיקה', (אבות פ"ג מ"ג), 'סניג' דיקא - זה בחינת 'כתר', שהוא בחינת 'סניג וגדר' סביב סביב, שמסבב ומכתיר ומעטיר את החכמה - וזה ה'כתר' שהוא בחינת 'סניג', נעשה מה'שתיקה', כנ"ל.

לה. ח"ב ז, ח - 'חכם-הדור' צריך לידע איזה 'מקיפים' שצריך להמשיכם, ואיזה אין-צריך להמשיכם. כמו-כן יש 'השגות' שאסור לגלותם. פי-אם יגלה, יפגם בו 'מקוה חדש', עד שיוכל לבגס בהשגות 'מקיפים' שהם 'למעלה מהזמן', שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם. על-כן מברח החכם לעשות 'סניג' לדבריו - לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באופן שלא ישיג רק ה'מקיפים' שצריך להשיג. - וזה בחינת (אבות פ"ג מ"ג): "סניג לחכמה שתיקה" - פי צריך לעשות 'סניג' לדבריו, ולשתק לפעמים.

"חביב אדם שנברא בצלם, הבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט, ו): 'פי בצלם אלקים עשה את האדם'."
(משנה יד) - ענין 'צלם אלקים'

לו. ח"א נז, ו - עקר המורא שמתיראין מן האדם, בבחינת (בראשית ט, ו): "ומוראכם וחתקם" - אינו אלא על-ידי ה'צלם אלקים' שבפני האדם (בראשית א, כז; ט, ו), ועל-ידי ה'צלם', ה'אדם' הוא 'אדם'. וכשפר 'צלם' (א):

"סר צלם". במדבר יד, ט) - אזי יוצא מ'גדר אדם' ל'גדר בהמה, ואז 'סר מוראו'. ועקר הצלם המאיר בפני האדם, היא חכמות הבורא, שנתן לאדם יתרון על הבהמה, היא המאירה בפני אדם, בבחינת (קהלת ה, א): "חכמת אדם תאיר פניו".

ועל-ידי הפעם - "אם חכם, הוא חכמתו מסתלקת" (פסחים סו:), ואז צלו סר, ופניו נופלים, בבחינת (בראשית ד, ו): "למה חרה לך ולמה נפלו פניך". וכשאין לו 'פני אדם' - אזי 'מוראו סר', כי 'נמשל בבהמות' (תהלים מט, יג), וצ'רו מצרים לו.

ועל-ידי ה'צום' וה'תענית' - מתקן את פניו, ומחזיר לעצמו את חכמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו. ואז הכל יראים ממנו, ו'אויביו נופלים לפניו' (בבא-קמא יז.). "לפניו" דיקא - כי עקר נפילתם - מחמת ה'פנים'.

ובל-יזה נעשה על-ידי ה'צום' - כי על-ידי ה'צום' נכנע הכבד לפני המוח. כי ביום שאדם אוכל, הכבד נזון תחלה, ואחר-כך שולח להמוח. נמצא: ביום האכילה, הגדלה והממשלה להכבד. וכשמתענה, אזי נזון המוח תחלה, והמוח שולח מזון אחר-כך להכבד. ונכנע הכבד לפני המוח, והגדלה והממשלה להמוח. - וזהו תקון למה שפגם בתחלה בה'חכמה', שהיא ה'מוח', שהיא ה'צלם' המאיר בפניו - שעל-ידי ה'צום' נכנע הכבד, ונתתקן מוח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם.

לו. ח"ב לו - ה'בנים דקדשה' הם גבוהים מאד, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות סג:): "כל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה, פאלו ממעט את הדמות". כי בשבא ונולד בן בעולם, נולד ובא "צלם אלקים" כביכול (בראשית א, כז; ט, ו), ונשלם 'צלם דמות תבניתו'.

לח. ספר המדות, אנילה ח"ב א - מי שיש לו 'צלם אלקים' (בראשית א, כז; ט, ו) - על-ידי אכילתו ד'בן מן החי, נתעלה. וכן להפך.

לט. ספר המדות, שנה ח"ב ב - על-ידי רבוי השנה והתנומה, על-ידי-יזה דוחפין אותו ממרפבה דקדשה, ונשתנה פניו, ונתקלקל "צלם אלקים" (בראשית א, כז; ט, ו).

מ. ספר המדות, צדיק ח"א קא - הצדיק הוא ה'צלם אלקים' של הדור.

מא. ח"י מוהר"ן שי - אמר רבנו ז"ל: כמה 'צלם אלקים' היו מנחים ברפשי, שאני הוצאתים מהרפשי, כי נראה בחוש שהמתקרבים אלי נשתנה פניהם, ובא עליהם פנים של יהודי: בחינת 'צלם אלקים' (בראשית א, כז; ט, ו).

מב. ח"י מוהר"ן תט - אמר רבנו ז"ל: שיכולין להפיר בהפנים של האדם אם למד 'מורה נבוכים' - שהפנים

שלו נשתנה להרע. כי בודאי הוא אובר "צלם אלקים" 'פנים דקדשה' על-ידי-יזה וכו'.

מג. שיח-שרפי-קדש ח"ב נג; ח"ג רא - אמר רבנו ז"ל: אין מאיר על פני האדם "צלם אלקים" (בראשית א, כז; ט, ו), לפני שלומד ומסים את כל הש"ס.

"חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנקאמר (דברים יד, א): 'בנים אתם לה' אלקיכם'" (משנה יד)

מד. ח"ב ה, טו - יש בחינת 'בן', שמחפש בגנזיא דמלפא כמו 'בן' (זהר בחר קיא:), ויש בחינת 'עבד', שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו, ואסור לו לשאל שום טעם וחקירה על עבודתו, כי הוא מחיב רק לעשות את שלו, דהינו עבודתו שנתנו לו לעשות. - אבל יש 'בן' שאוהב בלי-כף את אביו, עד שמחמת האהבה, הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט לעשות נחת-רוח לאביו, מה שאפלו עבד פשוט לא היה עושה.

ואזי בשאביו רואה אהבתו החזקה בלי-כף, עד שמשליך עצמו לעבודות גמור בשביל אהבתו - אזי הוא מגלה לו גם מה שאין נמסר אפלו לבן. כי אפלו הבן שמחפש בגנזיא-דמלפא, יש מקומות שגם הבן אסור לכנס לשם, הינו השגות שאינו משיג אותם. אבל על-ידי שמסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לעבודת כנ"ל, על-ידי-יזה אביו מרחם עליו ומגלה לו מה שאינו נמסר אפלו לבן, הינו שנתגלה לו בחינת "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו", מה שגם משה בחייו לא השיג, הינו בחינת: "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו" (ברכות ז).

מה. שיחות הר"ן ז - טוב מאד מי שיכול לשפך ולפרש שיחו וצ'רו לפני השם-יתברך ברחמים ותחנונים, כבן המתחטא לפני אביו, כבן שקובל לפני אביו בתנועות של חן ורחמים (שפורין: פיעששטין), כי הלא כבר קראנו 'בנים' כמו שפתוב (דברים יד, א): "בנים אתם לה' אלקיכם". ואף אם נדמה להאדם: "שלפי מעשיו אינו כבן לפני יתברך!" - עם-פל-יזה: הלא השם-יתברך קראנו בנים, כי "בין כד ובין כד קרויים לה' בנים" (קדושין לו:), ואם עתה הוא מגרש אותי חסו-ושלום מבחינת 'בן' - "הטוב בעיניו יעשה" (דברים-הימים-א יט, יג) - עלי לעשות את שלי, לעשות עצמי כ'בן'. - ומה טוב פשיכול לעורר לבו בתחנונים, עד שיבכה ויוריד דמעות כבן לפני אביו.

כמו-כן לענין כל המחשבות הבאים על האדם לבלבלו, אחר-כך עוזרו השם-יתברך ושולח לו מחשבה אחרת של התקרבות. כגון לענין הנ"ל: שלפעמים ידמה להאדם במחשבתו שאינו ראוי להיות כבן לפני יתברך

וכיוצא בזה - אף-על-פי-כן עליו לעשות את שלו פנ"ל, ואחר-כך יעזרו השם-יתברך, וישלח לו מחשבות של התקרבות.

"והכל לפי רב המעשה" (משנה טו)

לפי מה שאדם כופל ומתמיד בעשיית הטוב, כך שכרו מרבה. שאינו דוקה המחלק מאה זהובים לצדקה במאה פעמים, לנותן אותם בפעם-אחת (רבינו עובדיה מפרטנורא)

מז. שבחי הר"ן יג - בימי ילדותו היה נוהג, שהיה לוקח איזה [מטבעות] גדולים, והחליפם על טפלים [מטבעות קטנים] וכו', ואמר ה'לשם-יחוד' של עשיית מצוה, ולקח טפל אחד (סוג מטבע), והשליכה לתוך [קפת] המתר-בסתר, ואחר-כך חזר ועשה עצמו כאלו הוא מסיח דעתו מזה, ואחר-כך חזר ואמר 'לשם-יחוד' הנ"ל, וחזר והשליך פרוטה אחת לתוך המתר-בסתר, וחזר וכו', וחזר וכו', וכן חזר ועשה כמה-פעמים, עד שהשליך כל הפרוטות לתוך המתר-בסתר. וכונתו היה: כדי שיעשה מצוות רבות, כי עבודתו היה בפשיטות גמור, בלי שום חכמות בכל.

מז. שבחי הר"ן נו - והקפיד מאד על אלו האנשים שפוסרים: "שעקר מעלת הצדיק והשגתו שזוכה, הוא מצד הנשמה לבד, מחמת שיש לו נשמה גבה מאד! - ואמר: "שלא בן הדבר! רק העקר תלוי במעשים-טובים ויגיעות ועבודות! - ואמר בפרוש: שכל אדם שבעולם, יכול לזכות למדרגה הגבה ביותר. פי אין הדבר תלוי אלא בבחירת האדם לבד, אם ירצה לרחם על-עצמו, ולישב עצמו היטב היטב מה שטוב לפניו באמת וכו'.

"והכל לפי רב המעשה" (אבות פ"ג מט"ו).

"והיד בותבת" (משנה טז)

מח. ח"א סא. ב - ה'סמיכה' שפומכין את הרב, וה'כתב', הם מבחינה אחת. פי ה'סמיכה' ב'ידים', כמו שפיתוב (דברים לד, ט): "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, פי סמך משה את ידיו עליו". והוא בחינת ה'כתב', בחינת: "יד בותבת" (תקוני-זהר לב: לו. פט.). פי ה'כתב' הוא גם-כן מבחינת 'חכמה' וכו'.

מט. ח"א ריב - בחינת מחאת כף אל כף בתפלה. ה'תפלה' נכלל בתוך 'תורה שבכתב' ו'תורה שבעל-פה', שהם 'שני ידים': "יד בותבת ויד חותמת" (תקוני-זהר לב: לו. פט.).

"ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" (משנה טז)

נ. ח"א קיג - בשם הבעל-שם-טוב: קדם כל גזר-דין שבעולם חס-ושלום, מאספין כל העולם אם מסכימין להדין ההוא. ואף את האיש בעצמו שנגזר עליו הדין, שואלין אותו אם הוא מסכים - אזי נגמר הדין חס-ושלום. - פי בודאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בודאי

יכחיש ויאמר שאין הדין כן, אך מטעין אותו ושואלין אותו על כיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין.

וכענין שמצינו ב'דוד-המלך' עליו-השלום (שמואל-ב יב): בבוא אליו 'נתן הנביא' וכו', וספר לו 'מעשה האורח' - ענה ואמר: "חי ה' וכו', ואת הפבשה וכו" - אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו.

וזהו (אבות פ"ג מט"ז): "ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" - כלומר: ששואלין "דעתו", ואף-על-פי-כן הוא "שלא מדעתו" - פי אינו יודע שהדין הוא עליו. והענין הוא עמק מאד, איך שואלין כל אדם, פי בכל הדבורים וספורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך לזהר בזה מאד: "לבלי לגמר הדין עד שישנה וישלש, פי הוא 'סכנת-נפשות'!" - והדברים עתיקים.

"אם אין תורה אין דרך ארץ,

אם אין דרך ארץ אין תורה" (משנה יז)

נא. ח"ב עח - אי אפשר להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק, פי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה לעסק בצרכי הגוף גם-כן. ולכאורה איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה, הלא היא חיינו וכו'. אך דע: פי הצדיק-האמת מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה - מה'דרך' של נסיעת 'ארץ-ישראל'. וזה בחינת "אוצר מהנתת חנם" (שמות-רבה מה, ו), פי אז לא היה שום תורה, והיו עוסקין רק ב'ישוב-העולם' וב'דרך-ארץ', כמו שאמרו חז"ל (ויקרא-רבה ט, א): "גדולה דרך-ארץ שקדמה לתורה עשרים-וששה דורות", והיה עקר קיום העולם על-ידי 'חסד-חנם' לבד.

ובאמת גם אז היתה התורה במציאות, אמנם היתה בהעלם ובהסתרה, שהיו ה'עשרת-הדברות' נעלמין "בעשרה-מאמרות שבהם נברא העולם" (אבות פ"ה מ"א), וכל אחד כפי אחיזתו בהתורה, כן הוא מחיה עצמו בעת פשיטותו, מבחינת 'קיום-העולם' קדם קבלת-התורה.

וזהו בחינת ה'דרך' של ארץ-ישראל' שהצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו משם - שעשרה-מאמרות שמלבשין ב'דרך-ארץ', הינו ב'ישוב-העולם', פי בהם נברא העולם - הם 'דרך לארץ-ישראל' - פי על-ידי-זה יכולין לכבש ארץ-ישראל. וזהו בחינת 'דרך-ארץ' - שהוא 'דרך' ו'נתיב' לארץ' - הינו לארץ-ישראל.

ובזה בעצמו הצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה, בהתורה שנעלמת בתוך העולם, בכל הדבורים ובכל העבודות שנבראו בעשרה מאמרות. וכל אחד כפי קרובו יותר אל הקדשה ואל הצדיק הנ"ל, כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר.

נב. שיחות הר"ן קטז - על 'איש ישראל' אין שידך לומר 'ארינטלעד' [אדם ישר] - כי אמות-העולם יש להם הנהגות נימוסיות' מה שהשכל והישר מחייב, שזה נקרא 'ארינטלעד'. אבל ישראל עם קדוש - אפלו המצוות שהם מצד 'דרך-ארץ' מה שהישר והשכל מחייב - אין עושין רק מגזרת המלך הבורא יתברך-שמו, שצוה עלינו בתורתו לעשות כן.

וזהו (תהלים קיט, לב): "דרך מצותיך ארוץ". שאפלו המצוות והנהגות שנקראים 'דרך', שהם מ'דרך הארץ', שמצד ה'דרך ארץ' וה'ישר' מחייבים להתנהג כן, בגון לבלי לגזל את חברו וכיוצא בזה - "מצוותיך ארוץ" - שאינו מקים מצד 'דרך-ארץ' - כ"אם "מצוותיך ארוץ" - שאני רץ לקיים מצוותיך שגזרת עלינו בתורה.

נג. ספר המדות 'בנים' סד - צריך ללמד את התינוק 'דרך-ארץ' מנעוריו.

נד. שיח-שופי-קדש ח"ג עד - אמר רבנו ז"ל: "מלכים וקיסרים יכולים לשלוח אלי את בנייהם כדי ללמד דרך-ארץ!" - "מלכים און קיסרים קענען שיקן צו מיר זייערע קינדער צו לערנען דרך-ארץ!"

"אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה"
(משנה יז)

נה. ח"א ה, ג-ד - עקר השמחה הוא בלב - ואי-אפשר ללב לשמח, עד שיסיר 'עקמומיות' שבלבו, שיהא לו 'ישרות לב'. ועקמומיות שבלבו מפשיטין על-ידי 'דעמים', שהם בחינת 'תפלה בפח'. וכדי לזכות לזה, צריך לפנות את המחין מ'חכמות-חיצוניות' ומ'מחשבות-זרות' - כדי בשיוצא את הקול ויפגע במחור, יתעבד ממנו 'דעם'. אבל בשגלגלתא דמחא אטוים בטמאה - אזי אין קולו נשמע. גם ישמר 'יראתו', שממנו 'תוצאות הקול', כמו שכתוב: (איוב כו, יד): "ורעם גבורתו" - שלא יהיה לו 'יראה חיצוניות' - שלא יירא משום דבר, רק מהשם-יתברך לבד. וזה (אבות פ"ג מ"ז): "אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה".

נו. ח"ב עז - כל אחד צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום. ומי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר, בבחינת (קהלת א, יח): "יוסף דעת יוסף מכאוב". כי 'ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, י), "ואם אין יראה אין חכמה" (אבות פ"ג מ"ז). ועל-כן כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו 'יראה' גם-כן, כי זה תלוי בזה.

וזה בחינת 'מעברתא של תפלין' - 'תפלין' הם בחינת 'מחין', וה'רצועה' היא בחינת 'יראה'. ועל-כן כל איש ישראל שזוכה בכל יום לבחינת 'מחין', בחינת 'תפלין' -

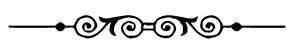
עובר עליו 'יראה' גם-כן, בבחינת ה'רצועה' שעוברת ב'מעברתא של תפלין'. ומזה נשתלשל לכל אחד איזה צער בכל יום. וה'יראה' היא כפי המח והדעת. ויש 'צער' שבא מ'יראה דקדשה', ויש 'צער' שבא מבחינת 'יראות נפולות', רצועה ב'ישא' חסדו-שלום'. ועל-ידי 'אכילה בקדשה' - מ'מתיק ה'צער' הבא מ'רצועה ב'ישא' - כי הוא מ'משיך עליו ה'יראה דקדשה' הבאה בשעת אכילה.

"אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח"
(משנה יז)

נז. ח"א לז, ו - "הדם, הוא הנפש" (דברים יב, כג) שבא בגלגול, וצריך השוחט לכונן להעלותה. גם עקר 'חסרון הפרנסה' שנתמעט בדורות הללו - אין זה אלא על-ידי השוחטים שאינם מהגנים. וזה (אבות פ"ג מ"ז): "אם אין תורה אין קמח" - 'תורה' היא בחינת 'נפש' - על-ידי-זה "אין קמח", הפרנסה נתמעט.

נח. ח"א מ - כל ה'נסיעות', הוא בשביל 'קלקול האמונה', בחינת 'עבודת-אלילים'. כי אם היה מאמין באמונה-שלמה ש'יכול הקדוש-ברוך-הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה. גם על-ידי-זה נמנע המטר, כמו שכתוב (דברים יא, טז): "ועבדתם אלהים אחרים וכו', ולא יהיה מטר". גם ה'גלות' בא על-ידי 'בטול תורה', כמו שכתוב (ישעיה ה, יג): "גלה עמי מבלי דעת". ועל-ידי 'עבודת-אלילים', בא 'עצירת גשמים' - וכש"אין קמח אין תורה" (אבות פ"ג מ"ז).

נט. ח"א ס, א - יש 'שבילי התורה' שיש בהם 'התבוננות' גדול מאד, שאי-אפשר לבוא ל'התבוננות' הזאת, כ"אם על-ידי 'עשירות'. כמו שב'פשטי אוריתא' "אם אין קמח אין תורה" (אבות פ"ג מ"ז), וצריך שיהיה לו על-כ"ל-פנים 'פרנסה' - כמו-כן ל'התבוננות' הזאת שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו 'עשירות' גדול מאד.

- הלימוד בגליון הזה -
יהא לטובת ולעילוי נשמת איש צדיק תמים
תרה"ג מוהר"ר אתרן גרשון מנחם
ב"ר אפרים שמואל זצ"ל
נלב"ע ח' אלול תשע"ח לפ"ק - תנצב"ה

